

LOMATUAWI LUKE AHPIY'O

Introduction

¹ Pas as kaysiwqhāqam itamuhpa' hihta hiniwh-tiqat pās oyiwtaqat pēnayaniqey tuwantota. ² Ima hakim añ ahsupoq Jesus hihta hintsakmaqat aw yórikyat, lomatuwawit yuaatotaqam itamumi hin mātapyaqat pan put pēnayaniqey aw may'yuñwa. ³ Noqw ōviy nu put yayhniwhpuyat añqaqw sohsok hihta añ pās puprikqe, put pās pasiwtaqat ūmi pēnaniqey unañwti, um hak pavan Theophilus. ⁴ Noqw pep pu' sohsoy himu ūmi mātaviwhqa pas antsanihqat um pas suyan navoti'tani.

The Birth of John the Baptist Announced

⁵ Hakiy Herod tutskwat Judeat ep moñw'iwtaqw, hak God awwat moñwi, Zacharias yan mātsiwqhā qatu, hakiy Abiat papsiyat ep nuhtum wúnuhqa. Noqw put nōmaat Elizabeth yan mātsiwqhā piw hakiy Aaron ahpiyvi. ⁶ Puma nāma God atpip súankañw, Tutuyqawhqat hin lavayyukuhqat pu hin tutaptaqat añ ahsupoq qaōwihinma. ⁷ Nikañw puma qa ti'ta, Elizabeth qa tlawhq ōviy'o. Noqw puma nāma pāpu pas wuyoiwta. ⁸ Noqw ephaqam i' Zacharias suñwámuy amumum God kiyat ep tumalay'taniqat aw pitsíwta. ⁹ Noqw puma hin hinhtotiniqe hihta akw tuwantotaqe, pan tumalat nāhuyvaya. Noqw Zacharias God

kīyat ep put eñem hihta kwañwáhovaqtuqat taqtsokniq̄w pan put eñem yukiwa. ¹⁰ Noq̄w pam panhtiniq̄at aw pituq̄w, sinom sohsoyam ihkaq̄e hoñkahkanw, God aw nānawakna. ¹¹ Noq̄w pam pañso pakiq̄w, Tutuyq̄awhq̄at hoñviayaat put aw mātaki; pam kwañwáhovaqtuqat eñem q̄öq̄öhpit putvage wunuwta. ¹² Noq̄w Zacharias put túwahq̄e, pas tsawnage, hin unañwti. ¹³ Noq̄w hoñviaya put aw pañqawu: Um qa tsawnani, Zacharias. God uhnawakinpiy navota. Noq̄w öviy uhwuhti Elizabeth uñem tiyohyat tihtani. Noq̄w ason um put John yan túñwani. ¹⁴ Um put tihtiwhq̄at ep pas hinhaq̄am hahlayhtini; noq̄w kaysiwhq̄am umum hahlayhtotini. ¹⁵ Pi pam Tutuyq̄awhq̄at atpip a'nö hímuni. Nihq̄e öviy pam oवालत, pu honaq̄kuyit qa hihikwñi. Pi pas pam tihtiwhpuy añq̄aq̄w Qahováriwtaq̄at Hikwsit akw tuyq̄awiwtani. ¹⁶ Pam Israel-sinmuy amumi ö'q̄alaq̄w, puma ahoy Tutuyq̄awhq̄ay God aw nánamtökani. ¹⁷ Pam Elias antani, numiy añ'a, pu öq̄alay añ'a. Nihq̄e pam Tutuyq̄awhq̄at ahsavo hinmaq̄w, namat timuy amumi unañway'vayani; noq̄w añ q̄atuq̄áyvahsi'yunq̄am súanhinwisq̄amuy amún súan unañwtalwuwñi'vaye', súanhinwisni. Noq̄w pam Tutuyq̄awhq̄at ahsavo put sinomuyatuy unañwayamuy put eñem moñwvastani. ¹⁸ Noq̄w Zacharias hoñviayat aw pañqawu: Noq̄w nu hin uñ súañq̄awhq̄at navoti'tani? Pi nu' wuhtaqa, pu iwuhti pāpu pas wuyoiwta. ¹⁹ Noq̄w hoñviaya lavayhti q̄e put aw pañqawu: Nu Gabriel yan mātsiwa; noq̄w nu God atpip wunu. Noq̄w nu

it lomatuawit un̄ āawnaniqat ōviy pam nuy añqw ūmi ayata. ²⁰ Noqw meh, um hapi ilavayiy qa tuptsiwa. Noqw ōviy uhlayayi nawus ūñaqw nawhkiwhq, kurs um hin yuaatani, pas hisat ilavayiy aw antsaniwhqat aw pahsavoo. Noqw hisat aw pituqw, God ilavayiy aw antsanni. ²¹ Noqw sinom Zacharias nuhtayyuñwa. Hinoqw pam God kīyat ep pas nawutsnaqw, puma put ep hin wūwantota. ²² Noqw pam yāmakqe, pay kurs hin pumuy amumi hiñqawni. Noqw puma māmatsyaqw, sumataq pam God kīyat ep hihta aw yori; ōviy pi pam amumi māsankañw, pay pas qa hiñqawu. ²³ Noqw ōviy pam panis paptsiy añ kuyvat, pahsat pay nima. ²⁴ Noqw ahpiy pantaqw, put nōmaat Elizabeth nō'yiltiqe, tsivot mūmuyawhtuy añ haqam nātupki'ta. ²⁵ Nihqe pañqawu: Yanhaqam Tutuyqawhqa nuy hintsana, nuy ōkwatuwhqee. Nu as qa tiylawhq ōviy sinom as inumi tutsíwhiñqaqwaqw, askwal pi God put pantaqat añqw nuy ayo tavi.

The Birth of Jesus Announced

²⁶ Noqw navay mūmuyawhtuy sūlawhtiqw, God hoñviayay Gabriel Galilee-tutskwat ep haqami kitsókit Nazareth yan mātsiwhqat aw ayata, ²⁷ Hakiy mānat nāt qanāhovalni'taqat Mary yan mātsiwhqat aw'i. Pam hak hakiy tāqat Joseph yan mātsiwhqat, David ahpiyvut aw noiwniqat enem nawiniwta. ²⁸ Noqw hoñviaya put aw pákihqe, aw pañqawu: Um hahlayni, Tutuyqawhqa úmuma. Pam núokway ūmi pas qaōwínoa. Um momoymuy amuñaqw pas hahlayhpit ep'e. ²⁹ Noqw Mary put aw yórikqe, lavayiyat ep hin kurs wūwa; nihqe

hihta pa pam lavayhtiqat pam wūwanta. ³⁰ Noqw hoñviaya put aw pañqawu: Pay um qa tsawiniwtani Mary, God núokway ūmi pas qaöwínoa. ³¹ Noqw meh, um nö'yilte', tiyohyat tihtani. Nen um put Jesus yan túnwani. ³² Pam a'nö hímuni; pu Pas Sus'oveqnihqat Tíatnihqey yan túnwantiwni. Noqw Tutuyqawhqqa God put nayat David moñqeniyat put máqani. ³³ Noqw pam Jacob ahpiy sinoiwtaqamuy amumi sutsep moñw'iwani. Pu put moñwtunatyat pas qa haqami so'tani. ³⁴ Pahsat pu Mary hoñviayat aw pañqawu: Noqw hin i' pasiwtani. Pi nu qa hisat haqam hakiy tāqat ámuma. ³⁵ Noqw hoñviaya lavayhtiqe put aw pañqawu: Pay ason Qahováriwtaqa Hikwsi ūmi pítuni; pu Sus'oveqnihqqa öqalay akw un nākwapnani. Paniqw öviy ason pam tsāy qahováriwtaqa uhpiy tihtiwniqa God Tíatniqey yan túnwantiwni. ³⁶ Noqw meh, ūñaqwwi Elizabeth as qa tlawhqat pañqawañwuqw, pam wuyovehaq nö'yilti. Noqw pu' hapi pam navay mūmuyawhtuy añ panta. ³⁷ Pi God-niqw pay qa himu qa pasiwtani. ³⁸ Pahsat pu Mary pañqawu: Taa, pay pi nu Tutuyqawhqat tūwikiata. Pay nam um hin lavayhtiqw antani. Noqw hoñviaya put añqw ahpiy'o.

Mary Visits Elizabeth

³⁹ Noqw ephaqam Mary pañqw nakwsuqe, haqami tsotsmoy'yuñqat aqwahaqami kaktayi, Judeat-tutskwat ep kitsókit aw'i; ⁴⁰ Nihqe Zacharias kíyat aw pákihqe, Elizabeth aw yuaayku. ⁴¹ Noqw Elizabeth Maryt lavaiyat navotq, put ponoveq tiposi tsoomhti. Noqw Elizabeth

Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw,
 42 A'nö pañqawu: Nāspi um momoymuy amuñaqw
 namorstiwa! Pu uhpiy tihtiwniqa pas hahlayhpit
 epni. 43 Noqw nuy yan'ewayniqw ōviy kurs piw
 Itutuyqawhqay yuat añqaww inumii? 44 Oviy pi
 meh, panis uhlayayi inaqvumiq töqtiqw, pahsat
 pay tiposi hahlayhtiqa, ivonoveq tsoomhti. 45 Um
 God aw tuptsiwhqa, pas hahlayhpit ep'e, ispi
 Tutuyqawhqā ūmi hin lavaytiqey pas kurs hin qa
 anhtiniq'ö.

Mary's Song of Praise

46 Noqw Mary tuwat pañqawu:
 Oviy nu iunaññaqw Tutuyqawhqat pas
 hihtay'tani.
 47 Ihikwsiy akw nu God nuy ayo távihqat aw
 hahlayhtini,
 48 Ispi pam manhtuwikiy okiwhqatsiyat aw
 tātayhq'ö.
 Noqw meh, yahpiy haqahpiy yantani:
 Sohsoyam haqami nānañk yesniqam nuy
 hahlayhpit epnihqat pañqaqwani.
 49 Pi pam nuy qaōwítumalta, i' hak
 Sus'ōqaltutuyqawhqā,
 Qahováriwtaqa yan tūnwantiwhqa.
 50 Pam put kaptsi'yuñaqamuy óokwatuwa,
 Sohsoqmuy hakimuy nānañk yesqamuyu.
 51 Is uti! Pam hinurs öqalay'ta!
 May akw añ kwivi'nañway'yuñaqamuy tatslakna.
 Piw pumuy tunatyayamuy sóontsana.
 52 Pam añ ö'qaltuy qeniyamuy añqw hanna,
 Nit añ ókiwyaqamuy momiq oya.
 53 Pam añ tsönsoiwtaqamuy hihta nukñwat öyna,

Nit kahaksinmuy súmavuyawyuñqamuy añqe lālayi.

⁵⁴⁻⁵⁵ Pam tumal'ayay Israel aw unañwtavi,

Itanamuy amumi hin lavayhti qey hapi panhti.

Pam Abraham timuyatuy ōkwatuwa,

Pu ahpiy aniwhtotiqamuy sohsokmuyu,

Nihqe pam yūmosa panmani.

⁵⁶ Noqw Mary payhkomuy mūmuyawhtuy añ Eliza-
beth amum qatut, pu ahoy kiy aqw'a.

The Birth of John the Baptist

⁵⁷ Noqw Elizabeth tihtaniqat aw pituqw, pam tiyohyat tihta. ⁵⁸ Noqw put kisñwamat, pu sinomat nanaptaqw, yaw Tutuyqawhqa put qa an'ewakw ōkwatuwa. Nihqe puma put amum hahlayhtoti.

⁵⁹ Noqw put nanalsikis talni'taqw, puma tsākw poñotkuyaniqe ōki. Nihqe puma put Zacharias yan tuñwáya, nayat tuñwniyat an'i. ⁶⁰ Noqw put yuat pañqawa: Qae, pam John yan mātsiwni.

⁶¹ Noqw puma put aw pañqaqwa: Noqw pi qa hak uhsino pan mātsiwa. ⁶² Pu puma put nayat aw māmasaya, hin pam put túñwaniqey nāwaknaqat tūviñtota. ⁶³ Noqw pam hihta añ pēnaniqey tuh-

tuy'qe, añ pēna: Pam John yan mātsiwa. Noqw puma sohsoyam hin kurs wūwaya. ⁶⁴ Noqw pahsat pay put moaat hōtsíltiqw, leñiat nāhiwa. Noqw pam yuaaykuqe, God aw hahlayhti. ⁶⁵ Noqw pumuy kisñwamat pas kurs hin wūwaya. Noqw sohsoyam Judeat ep tsotsmova yesqam pep hin hiniwhti qat

nānami lavayta. ⁶⁶ Noqw sohsoyam put nanap-
taqam unañwpeq put wūwankahkañw pañqaqwa:
Hin pa i' tsay hintani? Noqw Tutuyqawhqaqat maat
put aw unañwtavi'ta.

Zechariah's Prophecy

⁶⁷ Noqw put naat Zacharias Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw, hin hintaniqat lavayhti qe pañqawu:

⁶⁸ Nam God Israel-sinmuy Tutuyqawhqaam tayawintiwa;

Pam sinomuy pohta qe, pumuy qenivo oya.

⁶⁹ Pam hakiy a'nö öqalay'taqat wunuptsina,

Itamuy ayo öoyniqata,

Tumal'ayay David amuhpiyviyatuy amunaq'ö.

⁷⁰ Ura pam hisatñahaqaqw itanamuy amumi pan lavayhti,

Hakimuy pas hihtuy lavay'aymuy moayamuy ahpiy'o.

⁷¹ Itahtuwqamuy māyamuy añqw itamuy ayo óyaniqey pañqawu,

Pu sohsokmuy itamumi qa suhta q'ewyaqamuy öqalayamuy añq'ö.

⁷² Pam itanamuy amumi núokway mahtakna,

Amumi hin lavayhti qey aw antsana,

Amumi pas qa paysoq pasiwnaqey pam u'na.

⁷³ Ura pam itanay Abraham aw pas qaöwílvayhti;

⁷⁴ Itahtuwqamuy māyamuy añqw itamuy ayo óyaniqeyu,

Itam qa tsawiniwkahkañw, put eñem hintsatskaniqata.

⁷⁵ Noqw itam itahqatsiy añ ahsupoq put atpip hinwisni,

Sohsok hihta akw pasiwkahkañw, súankahkañwo.

⁷⁶ Noqw ūm'i, ítii, ya uñem hintani?

Um Sus'oveqnihqat lavay'ayaatni;

Pan hapi um tñwantiwni.

Um Tutuyqawhqat apyeve hinmani;
Pu put eñem pöhut añwu añ qenitani.

77 Um God sinomuyatuy hin ayo nõñakniqat
āawnani;

Pumuy qaanhtipuyamuy ayo yukiltiq'ö.
God pumuy qaanhtipuyamuy ayo yuke', pumuy
ayo óyani.

78 Kwakwhat pi God aw itahyantaqa itamuy
ökwatuwa, Kwakwhat pi õñaqw itamumi
tālawva.

79 Qatalpuve yesqamuy amumi tālawnani,
Mokiwuy kihsiwniyat añ yesqam tālat aw
yórikyani.

Noqw itam tālat aw tāyuñwe',
pasi'nanway'kahkañw, hinwisni.

Yan Zacharias lavayhti. ⁸⁰ Noqw tsāy
wūyoq'iwmaq, tunatyaat suyhtsepñwat
öqawi'ma; nihqe haqam qayēsiwhpuve qatu,
hisat pam Israel-sinmuy amumi namtagnaniqey
pahsavoo.

2

The Birth of Jesus

(Mt 1.18-25)

¹ Noqw ephaqam sopkawtaqam sinom
nāvenayaniqat Caesar Augustus yan tutapta.

² Noqw hak Cyrenius Syria-tutskwat ep
moñw'iwtaqw, sinom mohti yan nāvenaya.

³ Noqw sohsoyam nāvenyaniqe nanāp kitsókiy añ
nankwusa. ⁴ Noqw öviy Joseph Galilee-tutskwat
ep Nazareth-kitsókit añqwnihqe, Judea-tutskwat
aqw'a, haqami kitsókit, Bethlehem yan mātisiwhqat
aqw'a. Ura David Bethlehem ep tihtiwa. Noqw

Joseph David ahpiyvinihqe, ōviy nāvenaniqe pañsoq'a. ⁵ Noqw Mary put nōmamkiwaat put ámuma, pas páy tihtaničanwo. ⁶ Noqw pumuy pépeqniqw, pam tihtaniqat aw pitu. ⁷ Noqw pam nāt sūs tihtaqe tiyohyat tihta; nihqe muhpiwñwat akw muhpiknat, haqaqw tumalvopkot nōñosañwuat pañqe' put tavi, qa haqam yeyespive amuñem qéniniqw ōviy'o.

The Shepherds and the Angels

⁸ Noqw pep tutskwat ep hakim lalay'a'yat haqam tutskwave yesqe, mihikq kanelvokmuy tūtuwala. ⁹ Noqw meh, Tutuyqawhqat hoñviyaat pumuy amumi mātaktiqw, Tutuyqawhqat lolma tālañwaat pumuy ahsupoq amuqlaq tālawva. Noqw pavan pas puma tsawinwuhpukya. ¹⁰ Noqw hoñviaya pumuy amumi pañqawu: Uma qa tsawiniwyuñwni. Meh, pi nu lomatuawit umuy āawnani; noqw put ep sopkawtaqam sinom pas hinhaqam hahlayyani. ¹¹ Pi pu' hapi it talōñvaqat ep David kitsókiyat ep Ayo Tūooyhqa umuñem tihtiwa, Tutuyqawhqa, Christ, God añqw moñw'asi'taqa. ¹² Noqw it akw uma put māmatsyani: Tiposit muhpiwñwat akw muhpiwkañw haqaqw tumalvopkot nōñosañwuat añqe' qatsqat uma tutwani. ¹³ Noqw pahsat pay qaan'ewakw hintaqam ōve yesqam kurs hoñviayat ámumyaqe God tayawintotaqe pañqaqwa: ¹⁴ Nam God Sus'oveqnihqā tayawintiwa; pam pi tūwaqatsit ep sinmuy hahlaykañw amuñem yukuqw, puma kwakwhat yesni. ¹⁵ Noqw hoñvia'yat tawlalwaqe yukuyat, ahoy ōmiqhaqamiya. Noqw pahsat pu lālayñwut

nānami pañqaqwa: Taa, tuma kurs Bethlehem awye', it yan hiniwhtiqat, Tutuyqawhqa itamumi mahtaknaqat aw yórikwisa. ¹⁶ Pu puma pañso kaktayyaqe, ep ökihqe, Maryt-nit pu Joseph pumuy tutwa, pu haqaqw tumalvopkot nōnōsañwuqat añqe' tiposhoyat qatsqata. ¹⁷ Noqw puma put aw yórikyaqe, hoñviaya it tsākw hin lavayhtiqat añqe' tunvotnaya. ¹⁸ Noqw sohsoyam put nanaptaqam lālayñwut pumuy hin āawnayaqat añ wūwantota. ¹⁹ Noqw Mary tuwat sohsok iit aw wūwankañw, unañwpeq pās oya. ²⁰ Noqw lālayñwut hoñviaya amumi hin hiñqawhقات sohsok nanaptaqe, pu aw yórikyaqe, ahoy kanelvokmuy amumiya; nihqe put pantaqat ep puma God pas hihtatiwiskahkañw, tayawintiwiisa.

Jesus Is Named

²¹ Noqw nanalsikis talōnvaqat ep tsākw poñotkuyaniqat aw pituqw, naat put Jesus yan tuñwa. Pan hapi ura hoñviaya put tuñwa, put yuyat nāt qa nö'yiltiq'ö.

Jesus Is Presented in the Temple

²² Noqw put yuat Moses tutavoyat anwat tiyqatskuyvaqw, puma tsākw Tutuyqawhقات aw nōaniqe, Jerusalem ep wikva. ²³ Ura pi yan Tutuyqawhقات tutavoyat añ pey'ta: Añsakis haqam hak wuhti pas mohtitiyohyat tihtapq, pam Tutuyqawhقات awwat noiwtani. ²⁴ Noqw tutavot añ hin pey'taqat pan puma Tutuyqawhقات aw hihta hom'oya. Yan ura pey'ta: Hak lōqmuy masihöwituy, sen lōqmuy qōtsáhöwituy Tutuyqawhقات aw hom'oymantani. ²⁵ Noqw

meh, hak tāqa, Simeon yan mātsiwhqa, Jerusalem ep qatu. Pam hak súankañw God pas kaptsi'ta; nihqe hak Israel-sinmuy Ayo Oyatoqat nuhtayta. Noqw Qahováriwtaqa Hikwsi put amum hinma. ²⁶ Noqw ason yaw pam pas Tutuyqawhqat añqw moñw'asi'taqat aw yorikt, pu' hisat ahpiyniqat Qahováriwtaqa Hikwsi put pan āawna. ²⁷ Noqw Hikswi pan put unañwtoynaqw, pam God kīyat ep paki. Noqw Jesus yuat puwsuñway amum tutavot hin yuykiwhqat tsākw Jesus eñem hinhtiniqe ōviy pep put wikva. ²⁸ Noqw Simeon put tsōpahtaqe, God aw hahlayhtit, pañqawu: ²⁹ Tutuyqawhqa, taay, um uhlayayiy aw antsanni, Um uhtumal'ayay qa hin unañway'kañw yañqw ahpiyniqat aw nakwhanani. ³⁰ Pi nu ivosiy akw hak Ayo Tūoyaniqat ūñaqwnihqat aw yori. ³¹ Put pantaqat hapi um sohsokmuy sinmuy amutpik na'sasta. ³² Soñawnen pam qa-Jew-sinmuy amumi tālawnani; pu uhsinmuy, Israel-sinmuy ōmi tsokanani. ³³ Noqw Joseph put yuyat amum pam hin tsākw lavayhtiqat aw kātuqayta. ³⁴ Noqw Simeon pumuy ōqalaye, put yuyat Maryt aw pañqawu: Meh, i' tsāy God ahpiy namorstiwa. Noqw put atsviy Israel-sinmuy amuñaqw kaysiwhqam munumhtini, pu piw kaysiwhqam hoñvani. Pam hihta tuawi'taqw, sinom put aqw hīhiñqawani. ³⁵ Pantani hapi. Noqw soñawnen uh'unañwa sipwuvahpit akw tūhotiwni. Noqw kaysiwhqamuy tunatyaam tupkiwyuñqa mātaktotini. ³⁶ Noqw hak God lavay'ayaat, Anna yan mātsiwhqa, pep qatu, hakiy Phanuel tíata, Asert ahpiyvi. Pam hak

wuhtiharsku; nihqe pam manhqatsiy ahpiy puwsuñway amum tsañe' yahsañwuy añ qatu. ³⁷ Noqw pam koñnalavu nālöp sunat añqw nālöp sihkay'taqat pahsa'haqam yahsañwni'ta. Noqw pas pam God kīyat añqw qa ahpiyniñwu. Nikañw mimhikqat, pu talönwiwmaqat añ napwalni'kañw, nāwakinkañw God eñem tumalay'tañwu. ³⁸ Noqw Simeon nāt yuaataqw, i' wuhti ep pákihqe, Tutuyqawhqat aw hahlayhti, nit sohsokmuy amumi put tsākw yuaata, Jerusalem ep sinmuy Qenivo Oyaniqat öviy maqaptsi'yuñqamuy amumii.

The return to Nazareth

³⁹ Noqw Joseph, put yuyat amum Tutuyqawhqat hin tutaptaqat an sohsok hinhtit, ahoy Galilee-tutskwat aqw'a, nāp kitsókiy Nazareth aw'i. ⁴⁰ Noqw tsāy wuyöq'iwmage suyhtsepñwat tunatyay añ öqawi'ma; piw unañwtalwunnit añ'a, nihqe God núokwayat añ hinma.

The Boy Jesus in the Temple

⁴¹ Noqw Joseph, put yuyat amum añsakis yahsañwuy añ Jerusalem aqwniñwu, ura Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat ep'e. ⁴² Noqw Jesus pakwt löq sihkay'tasikis yahsañwni'taqw, Jew-sinom hin hintsatskañwuqat öviy naat yuyat amum Jerusalem aqw'a, Jesus wikkañwo. ⁴³ Noqw puma añ kuyvaqe, nāp kitsókimiq áhoyniqw, tsāy Jesus pumuy qa amumumnihqe, Jerusalem epeq huruhti, noqw puma put qa navota. ⁴⁴ Nihqe pay pam pumuy amumumyaqamuy amumumnihqat puma wūwaqe, ep tāwanawit añ haqami pahsavo

nakwsu; nihqe puma sinomuy-nikañw, pu tuwimuy amuhpa' put hēva. ⁴⁵ Nit puma put qa túwahqe, namtökt ahoy Jerusalem aqw'a, put heptoqee. ⁴⁶ Noqw pāyis talqw, puma God kīyat ep put tuwaqw, pam tūtutuqaynayaqamuy amuhsonve qatukañw, pumuy amumi tūqaykañw, pu pumuy hihta tūvinlawu. ⁴⁷ Noqw sohsoyam aw tūqayyuñqam put hin hihta mātsi'maqat, pu hihta hin ahoy hu'wanmaqat ep kātayuñwa. ⁴⁸ Noqw puma put túwahqe hin kurs wūwa. Noqw yuat put aw pañqawu: Itii, ya um hinoqw itamuy yanhaqam hintsana? Okiw nu' unay amum kānavoti'kañw uñ hepnuma. ⁴⁹ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw nāpi nuy hepnuma? Ya nu Inay hihta himuyat hintsakniqat uma put qa navoti'taqe ōviy'o? ⁵⁰ Noqw pay puma put lavaiyat qa māmatsi. ⁵¹ Pu pam pumuy amumumnihqe, Nazareth ep pitu; nihqe pumuy amumi tūqaykañw qatu. Noqw tuwat put yuat iit lavayit sohsok unañwpeq pās oyi'ta. ⁵² Noqw Jesus suyhtsepñwat wuwni'makañw wūyoq'iwma; pu suyhtsepñwat God-nikañw pu sinmuy tayawni'ma.

3

The Preaching of John the Baptist (Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹ Noqw hak Tiberius Caesar pakwt tsivot sihkay'taqat yahsañwuy añ moñw'iwtaqw, pu Pontius Pilate Judea-tutskwat ep moñw'iwtaqw, pu Herod Galilee-tutskwat aw moñw'iwtaqw, pu tupkoat Phillip Iturea-tutskwat ep sinmuy

amumi-nikañw pu Trachonitis-tutskwat ep sinmuy amumi moñw'iwtaqw, pu Lysanias Abilene-tutskwat ep moñw'iwtaqw, ² Pu Annas-niqw pu Caiphas, puma God awwat mohpeq moñw'iwtaqw, ephaqam God lavayhti, Zacharias tiyat John aw'i, pam qayēsiwhpuveni'ö. ³ Noqw pam pāyut Jordan an ahsupoq tutskwat an nakwsuqe, sinmuy amumi yuaataqe pañqawu: Uma nāp umuhtunatyay añqw lasye', kūyit akw tuvoylatotini. Noqw God umuhqaanhtipuy umuhpiy ayo yúkuni, amumi kita. ⁴ Ura hakiy God lavay'ayayat Esaiast lavayiyat an yan pey'ta: Hakiy tōnaat qayēsiwhpuve tsa'tinumqa navotniwa; nihqe yan lalvaya: Uma Tutuyqawhqat eñem pōhut aw hintsatsnani; pam háqe'niqat aw suwiptotani. ⁵ Sohsovik siskat an otsómhtini, pu sohsovik tuhtukwi, pu tsotsmo tutskwatiwni, pu an nukushinyuñqa súwiptotini, pu haqe' anahaiwyuñqa pōhiñputiwni. ⁶ Noqw sinom sohsoyam God hin ayo tūooyhqat aw yórikyani. ⁷ Pahsat pu sinom put ahpiy kūyit akw tuvoylatiwyaniqe öviy put aw ökiwtaqw, pam pumuy amumi yan lalvaya: Is ohi, uma hakim tsūtsu'tuy amunyuñqamu, ya hak umuy itsívut nātoniqat añqw watqaniqat umumi pañqawu? ⁸ Kurs uma pas antsa umuhtunatyay añqw lasye', uma alönöt qatsit ahpiy tutmalat hintsatskani. Pu uma umuh'unañwpeq qa pan lavaytani: Abraham hapi itanaa, kitotani; taq nu umumi pañqawni: God it o'wat añqw Abraham eñem sinmuy aniwnaniqey tuwi'ta. ⁹ Noqw pay soñawnen öviy piw pikaiñwa himutsokit ñayat

tsahqaniqey na'sas'iwta. Noqw ōviy himuwa tsoki lomasipalat qa himuy'vañwuqa tsaqniwe', qōhit aqw tūviwni. ¹⁰ Noqw sinom put tūviñtotaqe aw pañqaqwa: Noqw itam hinhtotini? ¹¹ Noqw pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Lōqmuy wukonapnay'taqa ñastanihqat sūkw máqani; pu nōsiwhqay'taqa piw pay anhtini. ¹² Noqw moñwit eñem sivat ōmalalwaqam piw kūyit akw tuvoylatotiniqe ōkihqe, put aw pañqaqwa: Tūtutuqaynaqa, ya itam hinhtotini? ¹³ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay hihsa'haqam umuñem tuwantiwhqat epnihqe qa hóyokput uma nuhtuñaqw ōmahtiwisni. ¹⁴ Noqw pu solāwam piw tuwat put tūviñtotaqe aw pañqaqwa: Noqw ítamwat hinhtotini? Noqw pam amumi pañqawu: Uma qa tūyuyuyhnayani. Piw qa hakiy hihta atsátotoynayani; pu uma hin ahsalalwe', pay put ep nakwhani'yuñwni. ¹⁵ Noqw nāt sinom sumataq hintaniqat maqaptsi'yuñqw, sohsoyam unañwpeq John aw hin wūwantota, sen pi pam Christ-nihqata, sen pi pay qa pamnihqata. ¹⁶ Noqw John lavayhtiqe, sohsoqmuy amumi pañqawu: Pay nu' pi as pas antsa umuy kūyit akw tuvoylalawu. Nikañw pay suhka inuhpenihqe pas pavan ōqala añq'ō. Noqw soon nu yan'ewaynikañw pay ñas'ew put tots-sosomhpiyat ñahni. Ason pam Qahováriwtaqat Hikwsit akw umuy tuvoylatani, pu qōhit akw'a. ¹⁷ Soñawnen pam wuhihpiy yawta, nihqe murivihkay ep pās qeni'tani, nen sōhōvosiy koyohkiy aw tañatani, nit pam ason tsihput qōhit qatokñwuqat akw taqtsokni. ¹⁸ Yan pam hīhihta akw pumuy ōkwhankañw, amumi lomatuawit

yuaata. ¹⁹ Noqw John Moñwit Herod qöhqöya, tupkoyat Philip nōmayat Herodius ep'e, pu sohsok hihta ep qaanhtiqat ep pīwu. ²⁰ Noqw Herod pay nāt piw qaanhtit, John sivikimi pana.

The Baptism of Jesus

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Noqw pam nāt qa sivikive pakiwtaqw, sinom sohsoyam kūyit akw tuvoylatiwyaqw, pu Jesus piw kūyit akw tuvoylatiqe, nāwakintaqw ōmi hōtsīlti. ²² Noqw Qahováriwtaqa Hikwsi hōwit an tokoy'kañw put atsmi hāwi. Noqw ōñaqw hakiy tōnaat hiñqawhqe pañqawu: Um hapi pas aw iunañwaa Itii. Nu uñ pas hahlayi.

The Genealogy of Jesus

(Mt 1.1-17)

²³ Noqw Jesus tumalay hintsaktiva, sunat pakwt sihkay'taqat pahsa'haqam yahsañwñi'kañwo. Noqw sinom wūwantotaqw, Jesus Joseph tíata. Noqw pam Helit tíata; ²⁴ Noqw pam Matthat tíata, noqw pam Levit tíata, noqw pam Melchit tíata, noqw pam Jannat tíata, noqw pam Joseph tíata; ²⁵ Noqw pam Mattathias tíata, noqw pam Amos tíata, noqw pam Naum tíata, noqw pam Eslit tíata, noqw pam Nagget tíata; ²⁶ Noqw pam Maath tíata, noqw pam Mattathias tíata, noqw pam Semeit tíata, noqw pam Joseph tíata, noqw pam Judat tíata; ²⁷ Noqw pam Joannat tíata, noqw pam Rhesat tíata, noqw pam Zorobabel tíata, noqw pam Salathiel tíata, noqw pam Nerit tíata; ²⁸ Noqw pam Melchit tíata, noqw pam Addit tíata, noqe pam Cosam tíata, noqw pam Elmodam tíata, noqw pam Er tíata; ²⁹ Noqw pam Joset tíata, noqw pam Eliezer tíata,

noqw pam Jorim tíata, noqw pam Matthat tíata, noqw pam Levit tíata; ³⁰ Noqw pam Simeon tíata, noqw pam Judat tíata, noqw pam Joseph tíata, noqw pam Jonan tíata, noqw pam Eliakim tíata; ³¹ Noqw pam Meleat tíata, noqw pam Menan tíata, noqw pam Mattathat tíata, noqw pam Nathan tíata, noqw pam David tíata; ³² Noqw pam Jettet tíata, noqw pam Obed tíata, noqw pam Booz tíata, noqw pam Salmon tíata, noqw pam Naasson tíata; ³³ Noqw pam Aminadab tíata, noqw pam Aram tíata, noqw pam Esrom tíata, noqw pam Phares tíata, noqw pam Judat tíata; ³⁴ Noqw pam Jacob tíata, noqw pam Isaac tíata, noqw pam Abraham tíata, noqw pam Tharat tíata, noqw pam Nachor tíata; ³⁵ Noqw pam Saruch tíata, noqw pam Ragaut tíata, noqw pam Phalec tíata, noqw pam Heber tíata, noqw pam Salat tíata; ³⁶ Noqw pam Cainan tíata, noqw pam Arphaxad tíata, noqw pam Sem tíata, noqw pam Noet tíata, noqw pam Lamech tíata; ³⁷ Noqw pam Mathusalat tíata, noqw pam Enoch tíata, noqw pam Jared tíata, noqw pam Maleleel tíata, noqw pam Cainan tíata; ³⁸ Noqw pam Enos tíata, noqw pam Seth tíata, noqw pam Adam tíata, noqw pam God tíata.

4

The Temptation of Jesus

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Noqw Jesus Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawíwkañw, pāyut Jordan añqw ahoy pitu, nihqe Hikwsit ahpiy qayēsiwhpumi wīkiwa.

² Noqw Nukpana lōp sunat tālat añ pep put aw

unaheplawu; noqw pam pahsa' talönvaqat an qa nōsa, nihqe an ruhpakq pam tsönmoki. ³ Noqw Nukpana put aw pañqawu: Kurs um pas antsa God Tíatnen, um it owat pölavikiniwhitiniqat aw pañqawni. ⁴ Noqw Jesus lavayhtiqe aw pañqawu: Sóoni, pi ura yan pey'ta: Sino qa pölavikit-sa akw qátut, pas God lavayiyat sohsok akw qátuni. ⁵ Pu Nukpana haqami pas wupatukwit aqw put wikqe, tūwaqatsit an ahsupoq moñwqeqnit put aw sūmahtakna. ⁶ Nihqe aw pañqawu: It hapi öqalat nu un sohsok máqani, pu hihta an susnunukñwata, pi pam inumi noiwta. Noqw nu hakiy put máqanik máqañwu. ⁷ Noqw öviy kurs um inumi naokiwtaw, pay pam sohsoy uhhimuni. ⁸ Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Sóoni, yupa ayo haqamii, Satan, pi yan pey'ta: Um God Uhtutuyqawhqay aw naokiwlawni, pu um put-sa eñem tumalay'tani. ⁹ Pu Nukpana put Jerusalem ep wikvaqe, God kíyat ep suswupakits'omiq put tsókat, pu aw pañqawu: Kurs um pas antsa God Tíatnen, yañqw atkamiq nātuvani; ¹⁰ Pi ura yan pey'ta: Pam hoñviaymuy ayataqw, ūmi tunatyaltotini; ¹¹ Nen puma may akw un hólölni'yuñwani, taq nāp hisat sen um uhkukuy owat aqw sávknani. ¹² Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Sóoni, pi ura yan pey'ta: Um God Uhtutuyqawhqay aw qa tuwanlawni. ¹³ Noqw Nukpana sohsok unaheppit akw put aw tuwantaqe yúkuhqe, hihsavo put añqw ahpiy'o.

*Jesus Begins His Work in Galilee
(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)*

¹⁴ Noqw Jesus Qahováriwtaqat Hikswit öqalayay pasiwkañw, Galilee ep ahoy pitu. Noqw sinom añ ahsupoq put lavayta. ¹⁵ Noqw pam pumuy tsotsvalkiyamuy añ pumuy tutuqaynatinuma, sohsokmuy amuhpiy kaptsiwkañwo.

Jesus Rejected at Nazareth
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Pu pam haqam wunñqey Nazareth aw pitu. Nihqe pam hin tuwi'taqey anhtiqe, nasuñwintalönnit ep tsotsvalkimi paki, nihqe tutuvenit añ tünwantaniqe wunuptu. ¹⁷ Noqw pep God lavay'ayayat Esaias tutuveniat put aw tawiwa. Noqw pam tutuvenit púruknaqe, haqe' yan pey'taqat tuwa: ¹⁸ Tutuyqawhqat Hikwsiat nuy tuyqawi'ta, nu añ ókiwyaqamuy amumi lolmat yuaaykuniqat öviy nuy asnaqee; pu añ unañwsoiwtaqamuy suyan unañwtoynaniqat öviy nuy ayata, añ tūwik'iwyuñqamuy nuy mātaviwyaniqat amumi yuaaykuniqat öviy'o, pu añ qatālat pōsi'yuñqamuy pōsiyamuy tālawnayaniqat amumi yuaaykuniqata, pu añ okiwsaniwyaqamuy qeniveyaniqat öviy'o. ¹⁹ Pu i' Tutuyqawhqā ayo tūooyniqat aw pitsiwtāqat tunvotnaniqat öviy'o. ²⁰ Yan pam añ tuñwat, tutuvenit mupipiykinat, aw tunatyawtaqat aw put ahoy tavit qatuptu. Noqw tsotsvalkive tañawtaqam put aw-sa tāyuñwa. ²¹ Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Umuy hapi aw tūqayyuñqw, i' yan pey'taqā it talōñvaqat ep aw antsaniwa. ²² Noqw sohsoyam put aw tūqayyuñqe, moañaqw lavayit lolmat nōñakqat aw kāwuwantotaqe, pañqawwa: Ya qa i' Joseph

tíata? ²³ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay kurs hin uma inumi yan lavayit qa pañqawani: Tühika, nāqalapsinaa, it'a. Um yaw Capernaum ep hīhihta tumalta; um yep nāp uhtutskway ep piw panhtinikañwo. ²⁴ Noqw pam pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: Qa hak God lavay'ayaat nāp tutskway ep pāsniwa. ²⁵ Noqw nu umumi súañqawni: Ura Elías qatsíyat ep payhkomuy yahsañwuy añqw navay mūmuyawhtuy añ qa yokva; noqw ura tutskwat añ ahsupoq tsōñösti. Noqw ephaqam Israel-sinmuy tutskwayamuy ep kaysiwhqam koñnalavut yēse. ²⁶ Noqw pay ura pas Elías pumuy qa haqawatuy amumi ayatiwht, pay ura Sidon ep kitsókit Sareptat ep hakiy koñnalavut aw'i. ²⁷ Pu God lavay'ayayat Eliseus qatsíyat ep as Israel-sinmuy amuñaqw kaysiwhqam tokoplelet tūtuyya; noqw pay ura puma pas qa haqawa powalti, pay hak Syria-sino hak Naaman yan mātsiwhqa-saa, amumi kita. ²⁸ Noqw sohsoyam tsotsvalkive tañawtaqam it nanaptaqe, pas itsívutoti; ²⁹ Nihqe hoñvaqe, put kīñaqw tūvaya. Pumuy kitsókiam haqam tsoMOVEQ wunu. Noqw ōviy pep tumpok puma put wikya, pañqw put tūvayaniqey unañwtotiqee. ³⁰ Noqw pay pam amuhsonñaqw hinmakañw, pañqw ahpiy'o.

A Man with an Evil Spirit

(Mr 1.21-28)

³¹ Nihqe pam Galilee ep kitsókit Capernaum aqwnihqe, nasuñwintalōñnit añ sinmuy tutuqayna. ³² Noqw pas puma put hin tutuqaynaqat ep aw kātuqayyuñwa, pas pam a'nö lay'taqat yuaataqw ōviy'o. ³³ Noqw hak

tāqa tuyoy'ewakw nukpanhikwsit okiw akw tuyqawiwtaqa tsotsvalkive pakiwta, nihqe pam a'nö hiñqawhqe pañqawu: ³⁴ Itamumi qa hintsakii. Ya itam un hintsatsnani, Jesus Nazareth añqwnihqa? Ya um itamuy kiqötaniqe öviy añqaqö'? Pay um hákiyniqw nu un tuwi'ta. Um God añqw pas Qahováriwpu. ³⁵ Noqw Jesus put mēwaqe, aw pañqawu: Qa hiñqawlawht, put añqw yámakuu. Noqw nukpanhikwsi sinmuy amutpipo put tūvat, put añqw yama, nit pay put qa hintsana. ³⁶ Noqw puma sohsoyam kātayyuñqe nānami pañqaqwa: Is uti, pavan pas lavayi! Pas pi qananahtsopkañw, öqalat akw tuyoy'ewakw hīhikwsimuy amumi pañqawhq, puma nuhtuñaqw nõñakñwu. ³⁷ Noqw pam pep hin yukuqw, pam pantaqa put tutskwat añ ahsupoq yuaatiwa.

Jesus Heals Many People

(Mt 8.14-17; Mr 1.29-34)

³⁸ Noqw pam tsotsvalkiñaqw yámakqe Simon kīyat aw paki. Noqw Simon nõmay yuat a'nö mukitutuya; noqw puma put eñem Jesus aw taqa'nañwtoti. ³⁹ Noqw pam put aw wunuptut, mukituyat mēwa; noqw pam put mātavi, Noqw pahsat pay pam wuhti wunuptut, pumuy amumi unañwtavi. ⁴⁰ Noqw tāwat pakitoqw, sohsokmuy hihta akw tūtuyyaqamuy, puma Jesus aw tsamvanta, noqw pam pumuy sohsokmuy amumi may akw hintsanqe pumuy qalapsina. ⁴¹ Noqw nukpanhihikwsim kaysiwhqamuy amuñaqw nõña, a'nö hiñqaqwakahkañwo, nihqe pañqaqwa: Um Christ, God Tíata! Noqw pam pumuy tusoqmewaqe, pumuy hiñqaqwaniqw qa

nakwhana, puma put Christ-nihqat tuwi'yunqw
ōviy'o.

Jesus Preaches in Judea

(Mr 1.35-39)

⁴² Pu tālawvaqw pam ahpiynihqe, haqami
qayēsiwhpumii; noqw sinom put hepya, nihqe
put aw ōkihqe as put huruhtapnayani, pam as
pumuy amuñaqw qa ahpiyniqat ōviy'o. ⁴³ Noqw
pam pumuy amumi pañqawu: Pas nu soon qa
God moñwtunatyayat hin hintaqat aye' kitsókinawit
piw yuaatinumni, pi nu pañqaw añqw ayatiwa.
⁴⁴ Nihqe pam Galileet ep haqe' tsotsvalkit añ
yuaatinuma.

5

Jesus Calls the First Disciples

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹ Noqw sinom God lavaiyat nanaptaniqe put
aw hūrs tsovawtaqw, pam wuhkovatuphat Gen-
nesaret yan mātsiwhqat qalaveq wunu. ² Nihqe
pam lōqmuy pākihut patuphat qalaveq wúnuhqat
tuwa, noqw kurs pakiwmamahkam pumuy añqw
nōñakqe, pakiwmaqtutsayay tūvahomtota. ³ Noqw
pam pākihut hakiy Simon himuyat aqw paki; ni-
hqe pam tutskwat añqw híhin yūmo hóyoknaniqat
aw pañqawu; noqw pam pepeq qatuptuqe, pākihut
añqw sinmuy tutuqayna. ⁴ Pu ōviy pam yuaataqe
yukut, Simon aw pañqawu: Uma pavan hōtsit aw
hóyoke', pāvakiwh TUY inhtaniqe ōviy umuhtutsayay
pāmiq pánani. ⁵ Noqw Simon lavayhtiye put aw
pañqawu: Moñwi, itam as tōkep tumalay'tat, qa
hihta kwisna, noqw pay pi um pañqawhq ōviy nu

tutsayat pāmiq pánani. ⁶ Noqw puma panhtiye, pahsat pu qaan'ewakw hintaqamuy pāvakiwhtuy inhta; noqw pumuy tutsáyaam tsīkiwma. ⁷ Noqw suñwámat sukwat pākihut añqw tañawtaqw, puma pumuy amumi māmasa pumuy paañwaniqat ōviy'o. Noqw puma pituqw, puma lōqmuy pākihut akw ohpoknayaqw, pahsat pay puma pākihut pakito. ⁸ Noqw Simon Peter put aw yórikqe, Jesus tamōyat aw nātuvat pañqawu: Inuñaqw ahpiy'o, taq nu okiw qaanhinmaqa, Tutuyqawhqa. ⁹ Pi pam-niqw, pu sohsoyam put ámumyaqam puma pāvakiwhtuy inhtotaqey ep kātayyuñqw, ōviy pam yan lavayhti. ¹⁰ Noqw piw hakiy Zebedeet timat James-niqw pu John, Simon suñwámatnihqam, puma pumuy amún nātsawina. Noqw Jesus Simon aw pañqawu: Um qa tsawiniwtani, um yahpiy haqahpiy pāpu sinmuy kwikwisnani. ¹¹ Noqw puma pākihuy tutskwami pitsínayaqe, sohsok tatamhtotat, Jesus añkya.

Jesus Makes a Leper Clean

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Pu piw pam haqam kitsókiveniqw, hak tāqa ahsupoq tokoplelet tūtuya, nihqe pam Jesus túwahqe, tayway akw atpipo munukt, aw nāwaknaqe pañqawu: Tutuyqawhqa, um suhtaq'ewnen soon nuy qa powatani. ¹³ Noqw pam put aw māvuyaltiqe, aw toñokt, pañqawu: Pay nu suhtaq'ewa; powaltii. Noqw pahsat pay tokoplele put mātavi. ¹⁴ Noqw pam qa hakiy put āawnaniqat pam aw pañqawu. Nikañw pay um ahpiynen God awwat moñwit aw nāmahtaknani; nen Moses hin tutaptaqat anwat um powaltiqey ep kuwahtiput távini. Um pan powaltiqey

nuhtumi tuawi'tani, yan aw lavayhti. ¹⁵ Noqw tuwat soq pahsat pu pas ahsupoq pam hin hinhtiqa yuaatiwa, noqw sinom qaan'ewakw hintaqam Jesus aw tūqayyuñwniqe sūmitsovalti; pu hīhihta tūtuyyaqam put ahpiy qalaptuyaniqey ōviy put aw ōkiwta. ¹⁶ Noqw pay pam haqami qayēsiwhpuminen, God aw nāwakintaniqey ōviy kīñaqw ahpiyniñwu.

Jesus Heals a Paralyzed Man

(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Pu Jesus hisat sinmuy tutuqaynaqaw ima Pharisee-sinom, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum pep yēse. Puma Galileet añ ahsupoq kitsókit añqwya, pu Judeat añq'ō, pu Jerusalem añq'ō. Noqw pumuy pep yesq, Jesus Tutuyqawhqat aw yankañw tūqalapsintaniqey ōqalay'ta. ¹⁸ Noqw meh, hakim hakiy tāqat aħpa' qataytaqat tūtuyhqat ahpay añ qatsqat Jesus aw wikvaya; noqw puma as hin put panaye', Jesus atpipo taviyaniqey tuwantota. ¹⁹ Noqw ep huru'pokiwtawqaw hin puma put panayaniqey qa tutwa; nihqe ōviy kits'omiq wupnayaqe, tsöqa'wa kīamit póroknayaqe pañ put ahpayat enañ sinsonmi Jesus atpipo hawnaya. ²⁰ Noqw puma qapēvewnayaqat Jesus amumi túwahqe pañqawu: Tāqa, uhqaanhtipu uħpiy ayo yukiwa. ²¹ Noqw tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum put ep wūwantotaqe pañqawu: Ya i' haknihqe pas God qa kaptsilawu? Ya hak hakiy qaanhtipuyat ayo yúkuni, hal pas God-saa? ²² Noqw Jesus pumuy wuwniyamuy māmatsqe, lavayhtiqe amumi pañqawu: Ya uma hihta umuh'unañwpeq wūwantota? ²³ Ya hak

hakiy aw hinwat lavayhtiniqw qa pas hinta, Sen, Uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa kítaniqö'? sen pi wunuptut, nakwsuu, kítaniqö'? ²⁴ Noqw pay pi nu' Sinot Tiat yep qatsit ep hakiy ahpiy qaanhtipuyat ayo yúkuniqey aw öqalat pasiwtaqat uma it akw nanaptaniqw-pu pam it hakiy ahpa' qataytaqat aw pañqawu: Oviy nu ūmi pañqawni: Wunuptut, uh'ahpay kwusut, nima. ²⁵ Noqw pahsat pay pam pumuy amutpik wunuptut, hihta añ wáökiwtaqey kwusut, pañqw nima, God pas hihtatimakañwo. ²⁶ Noqw sinom sohsoyam kätayuñqe, God pas hihtatota, nihqe puma nātsawini'yuñqe pañqaqwa: Pas itam pu' hihta qatuptsiwni'ewakw aw yórikya.

Jesus Calls Levi

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ It yantaqat atsve pam nakwsukañw, hakiy moñwit eñem sīvat ömalawhqat, Levit yan mātsiwhqat aw yori, haqam put ömalawñwuqat ep qátuq'ö, nihqe aw pañqawu: Um inuñkni. ²⁸ Noqw pam sohsok mātapt, wunuptut, put añki. ²⁹ Noqw Levi put eñem wukonovata; noqw kaysiwhqam sīvat ömalalwaqam-niqw pu hakim pumuy amumum pep nopyesva. ³⁰ Noqw Pharisee-sinom-niqw, pu pumuy amuñaqw tutavot tutuqaynayaqam, puma put aw nānatuwnayaqamuy amumi qayan unañway hiñqaqwaqe pañqaqwa: Ya uma hinoqw moñwit eñem sīvat ömalalwaqamuy-nikañw pu qaanhinwisqamuy amumum nōnovakahkañw hīhikwya? ³¹ Noqw Jesus lavayhtiye amumi pañqawu: Pay añ qahinyuñqam tūhikat

qa haqni'yuñwa, nawus pi tütuyyaqam put haqni'yuñwa. ³² Pi nu añ súanhinwisqamuy qa pumuy wánwayniqe òviy pitu; pi nu imuy qaanhinwisqamuy nāp tunatyay añqw lasyaniqat aw wánwayniqe òviy pitu.

The Question about Fasting
(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Noqw puma put aw pañqawu: John aw nánatuwnayaqam pas nanapwalkahkañw nānawaknañwu, noqw Pharisee-sinmuy amumi nánatuwnayaqam amún hinwisa. Noqw hintaqw òviy ūmi nánatuwnayaqam nōnovakahkañw hīhikwya? ³⁴ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya hak sen haqam mö'wit ep sinoiwyuñqamuy, möönañwuy pumuy amumumniqw napwaltoynani? Soon'i. ³⁵ Nikañw ason hisat aw pituqw, möönañw'am pumuy amunaqwa ahpiyniqw, pep pu' puma nānapwalani. ³⁶ Noqw pam piw pumuy amumi lavayit hihta antaqat akw yuaaykuqe pañqawu: Qa haq pi hak puhuyuwsit añqw hihsaqat tukut, sakwit aw pihtakna. Taq hak panhtinik puhut sakwítani, piw pūhu soon sakwit amum súnantani. ³⁷ Pu qa haq pi hak pukawiwkorot sakwíwmaqat puhuovavala kuhkuya; taq hakiy pantiniqw, puhuovavala pēke', wiwkorot patomnani, nen añ kūyiwtaqa wehemhtini, noqw wiwkorot sakwítini. ³⁸ Soon pi puhuovavala qa puhuwiwkorot añ kūyiltiñwu. ³⁹ Piw qa hak pi hak ovavalaat hísatwaiwhput hikwt, pay pahsat pūhutwat piw nāwaknañwu; nikañw pañqawñwu: Pay hísatwat pas nukñwa, kītañwu.

6

The Question about the Sabbath

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹ Noq̄w nasuñwintalõñnit aw pituq̄w, Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumum sōhövos'uyit añ nõñakwisa. Noq̄w put aw nánatuwnayaqam sōhövosit talayat mawtiwiskahkañw, put mapq̄ölpeq murikahkañw nõnoptiwisa. ² Noq̄w hakim Pharisee-sinom pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoq̄w nasuñwintõñnit ep hihta mewniwtaqat hintsatska? ³ Noq̄w Jesus lavayhtiçe pumuy amumi pañqawu: Ya ura hisat David suñwámuy amumum tsõñmokçe hinhtiçat uma put pantaqat pas añ qa ñas'ew tuñwáya? ⁴ Ura pam God kiyat aw pákihçe, pölavikit God aw noiwhqat ömahtat, añq̄w nõst, pu ámumyaqamuy put huyta; pas ura God awwat momñwit-sa put añq̄w nõñösañwuqat put'a. ⁵ Pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay nu' Sinot Tiat piw nasuñwintalõñnit aw mõñw'iwta.

The Man with a Crippled Hand

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Pu hisat pam nasuñwintalõñnit ep tsotsvalkimi pákihçe ep tütutuqayna. Noq̄w hak tāqa put-vaq̄w mālakiwtaqa pep nuhtuma. ⁷ Noq̄w tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum Jesus aw tunatyawyuñwa, mātāq pi kurs pam nasuñwintalõñnit ep put qalapsinaniq̄w öviy'o; nen puma hihta ep put nēveltoynayani. ⁸ Noq̄w pay pam pumuy tunatyayamuy amumi māt̄si'taqe, lākiwtaqat may'taqat aw pañqawu: Wunuptut, sinsonve wunuwtaa. Noq̄w pam panhti. ⁹ Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Kurs nu umuy

hihta tūviñtani. Ya hak nasuñwintalöñvaqat ep hihta lolmat, sen qalolmat hinhtiniqw pam súanta? Sen qatsit ayo táviniqö', sen hovalaniqö'? ¹⁰ Pu pam pumuy sohsokmuy amuhpa' yorikt, tāqat aw pañqawu: Uhma y tsihkwa. Noqw pam panhti; noqw māat put ayañqwat māyat an pās powalti. ¹¹ Noqw puma itsívuhonaqtotiqe, hin as Jesus hintsatsnaniqey nānami yuaatota.

Jesus Chooses the Twelve Apostles

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Noqw pay ephaqam piw pam nāwaknaniqe haqami tsomomiq'a; nihqe tōkep God aw nāwakna. ¹³ Noqw tālawvaqw, pam put aw nánatuwnayaqamuy wánwayhqe, pumuy amuñaqw pakwt lōq sihkay'taqamuy namorsta; nihqe pam pumuy Ayaiwyuñqamuy yan tuñwa, ¹⁴ Imuyu: Simon, ura pam put Peter yan tūñwa, pu tupkoyat Andrewt, pu James-nit pu John, pu Philip-nit pu Bartholomewt, ¹⁵ Pu Matthewt-nit pu Thomas, pu Alpheus tiyat James-nit pu Simon, Zelotes yan tūñwantiwhqata, ¹⁶ Pu James tupkoyat Judas-nit pu Judas Iscariot Jesus momñwituy amumi kurs mātapiqata.

Jesus Teaches and Heals

(Mt 4.23-25)

¹⁷ Pu pam pumuy tsamkañw, pañqw hawhqe, haqam suntutskway'taqat ep wunu, kaysiwhqamuy put aw nánatuwnayaqamuy amumuma. Noqw qaan'ewakw hintaqam sinom put aw tūqayyuñwniqe, pu hīhihta tūyay añqw qalaptuyaniqe öki, Judeat añqw-nikañw, pu Jerusalem añqw sohsokivaq'ö, pu pātuwaqatsit

qalaveq Tyre ańqw-nıkańw pu Sidon ańq'ö.
¹⁸ Pu ima tuyoy'ewakw hıhikwsimuy akw okiwhinyuńqam piw ökihqe powaltoti. ¹⁹ Noqw sinom sohsoyam as put aw tónokyanıqey nānawakna, pas pi put ańqw suyan öqala yámakiwtaqe sohsokmuy qalaptıntaqw öviy'o.

Happiness and Sorrow
 (Mt 5.1-12)

²⁰ Noqw pam put aw nānatuwnayaqamuy amuhpa' yorikt, amumi pańqawu: Pas uma ań ökiwyaqam hahlayhpit epya, pi uma God mońwtunatyayat himuy'yuńwa. ²¹ Uma ań pu' tsönsoiwtaqam hahlayhit epya, pi uma nāt ööyyani; pas uma ań pu' tsaykitaqam hahlayhpit epya, pi uma nāt tsutsúyni. ²² Ason sinom nuy Sinot Tiyat atsviy umumi qa suhtaq'ewye', nahpiy umuy lālayye', umumiq hıhińqaqwe', umuhnatńwaniy himu itséheetnihqat pan ayo tūvayaqw, uma hahlayhpit epyani. ²³ Hisat panhtotiqw, uha hahlayhtote', pas hahlaytso'tinumyani, ispi meh, uma öveqatsit ep qaan'ewakw ahsatit makiwyanıqee; pi pay pan pumuy namat hapi God lavay'aymuyatuy hintsatsna. ²⁴ Nıkańw is ókiwa, uma ań kahaksinom, pi uma umuhhahlayhpiy pay ömahtota. ²⁵ Is ókiwa, uma ań öyiwyuńqamu, pi uma nāt tsönso'ni; is ókiwa, uma ań pu' tsutsúyyaqamu, pi uma nāt qahahlaykahkańw tsaykitani. ²⁶ Pas sinom sohsoyam umuy lomayuaatotaqw, umuńem is óhini; pi pay pan hapi pumuy namat hakimuy nawip'ew God lavay'aymuyatuy yuaatota.

Love for Enemies
(Mt 5.38-48; 7.12a)

27 Nīkañw nu umuy inumi tūqayyuñqamuy umumi pañqawni: Uma umuhtuwqamuy amumi unañway'yuñwni; sinom umumi qa suhtaq'ewyaqamuy uma lolmat amuñem hintsatskani. 28 Sinom umuy qalomáyuaatotaqw, uma pumuy amumi lomayuaatotani; pu umuy qaanhintsahsanyaqw, amuñem uma nāwakinwisni. 29 Ason hak uhtayway sutsvaqw wuvahtaqw, um ayañqwat piw aw itamantani; pu hak uh'usimniy uñ nawhke', uhnaypnaq enañ nāwaknaqw, um qa aw rohomnumni. 30 Hakiy ūmi hihta tūviñtaqw, um put máqamantani, pu hihta uhhimuy kímahqat um aw ahoy qa tūviñtamantani. 31 Pu sinom umuy pāsyanīqat uma nānawakne', pay uma piw pan pumuy pāsyanī. 32 Ispi kurs pay uma umumi unañway'yuñqamuy-sa amumi unañway'yuñqw, hak sen put ep umuy hahlayhtini? Pay pi qaanhinwisqam pumuy amumi unañway'yuñqamuy amumi tuwat unañway'yuñwa. 33 Pu kurs hak amuñem hihta lolmat hintsakq, uma tuwat put eñem lolmat hintsatskaqw ya sen hak put ep umuy hahlayhtini? Pay pi añ qaanhinwisqam piw pan hintsatska. 34 Pu kurs pay um hakiy añqw hihta ömahtaniqey wūwankañw, hakiy sīvat nasimokmaqaqw hak put ep ūmi hahlayhtini? Pay pi añ qaanhinwisqam piw qaanhinwisqamuy nasimokhuylalwa, piw aw ahsatit ömahtotaniqey tuñlay'kahkañwo. 35 Tis pi uma umuhtuwqamuy amumi unañway'yuñwni; nen lolmat hintsatskani;

pu tūnasimokhuylalwani, qa hihta put ep tuñlay'kahkañwo. Nen uma qaan'ewakw ahsatit makiwyani; piw Sus'oveqnihqat tímatni. Pi pam añ qa tsúyakañwuqamuy, qalōlolmatuy enañ pās'i. ³⁶ Paniq̄w ōviy uma nun'okwatni, Umunay hin núokwaniq̄w pan'i.

Judging Others
(Mt 7.1-5)

³⁷ Uma qa tūovelantotani; nen uma qa pantsaniwyani. Uma hakiy qa paysoqtotani, nen qa pantsaniwyani. Ason hak umuhpe qaanhtiḡw, uma put pantaqat ep aw pōhikyamantani, noḡw sinom tuwat umumi pōhikyani. ³⁸ Uma hihta kuwahtotimantani, noḡw pu tuwat umumi himu kuwahtiwni. Sinom wukotuwaniñ añḡw móo'taqat hihta kuytotat, put hūrs aḡw nūñuyvut, pu wīlaniwhput, pu pas añ wahohotaqat umumi o'yamantani. Pi uma hakiy eñem hin tuwantotaḡw, pay piw pan umuñem tuwantiwmantani. ³⁹ Noḡw pam tūwutsit hihta tuawi'taqat lavayhtiqe, amumi pañḡawu: Ya sen hak ḡapostalḡa hakiy ḡapostalḡat haḡami wikni? Ya puma qa nāma haḡami pōvamiḡ posni? ⁴⁰ Pay hakiy aw tutuḡayhḡa put tutuḡaynaḡat epniḡe qa pavan pasniñwu. Niḡañw ason pam pās tutuḡaye', pep pu' pam put tutuḡaynaḡat pay antani. ⁴¹ Noḡw ya um hinoḡw uhtupkoy posmiḡ hihta hihsaḡ tuway'kañw, uhposveḡ lestavit pakiwtaḡat qa aw unañwtavi'ta. ⁴² Noḡw pantaḡw um hin uhtupkoy aw pañḡawni: Itupko, nu as uhposkiy uñem hóroknani, kítani, susmataḡpi uhposveḡ lestavi pakiwtaḡö'? Um nawip'ew hinmaḡa, um mohti

uhposñaqw lestavit hórokne', pahsat pu um suyan tālat taykañw, uhtupkoy poskiyat hóroknani.

A Tree and its Fruit
(Mt 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ Pi lomasipaltsoki soon hin'ewakw sipalat himuy'vañwu; piw qalomásipaltsoki soon nukñwat sipalat himuy'vañwu. ⁴⁴ Sinom himutsokit hímunihqat aniwniyat akw tuwi'yuñwa. Soon hihta kūtay'taqat añqw nōnvospalat hak mawni; soon hak yōñōtskit añqw ōvat tsovalani. ⁴⁵ Sino lolma lomatunatyawtaqa unaññaqw hihta lolmat nōñantoyñañwu; noqw pam piw hak qalolma qalomátunatyawtaqa unaññaqw hihta qalolmat nōñantoyñañwu. Pi hak hin tunatyay'te', pan hapi yuaatañwu.

The Two House Builders
(Mt 7.24-27)

⁴⁶ Uma nuy Tutuyqawhqa, Tutuyqawhqa, yan túñwantota. Nikañw uma hinoqw ilavayiy qa añ hinwisa? ⁴⁷ Inuminihqa ilavayiy aw tūqaykañw put añ hinmaqa hakiy antaqat nu umuy áawnani. ⁴⁸ Pam hakiy tāqat anta. Pam hak a'nō hánwahqe owat ep kihut yayhna. Noqw a'nō wukomunvaqw, pāhu kihut aqw a'nō yēvantakañw, soon put wayáyaykinani, pam owat ep wunuqw ōviy'o. ⁴⁹ Pu i' hak navotkañw put qa añ hinmaqa hakiy tāqat anta. Pam hak qa qaqatspitaqat, pisave kīta. Noqw mūnañw put kihut aqw a'nō yēvantaqw, pam āpiy sahpū; noqw pam kīhu qaan'ewakw kīqōti.

7

Jesus Heals a Roman Officer's Servant
(Mt 8.5-13)

¹ Noqw Jesus nuhtumi yuaataqe yúkut, Capernaum aqw'a. ² Noqw hakiy tsivót-sikip sunat solāwamuy amumi moñwit tumal'ayaat tütuyhtiqe, pāpu pay mómoki. Noqw put moñwíat put pas kahkawna. ³ Nihqe pam Jesus tumalayát navotqe, Jew-sinmuy wukw'aymuyatuy put aqw ayata, okiw as pam aqwnen put tumal'ayayat qalaptsinaniqat puma put aw nānawaknaniqat ōviy'o. ⁴ Noqw puma Jesus aw ōkihqe, pahsat pay qa nātusitotaqe pañqawu: Um put enem yanhte', súanhtini. ⁵ Pas pam itamuy Jew-sinmuy hahlayhqe, itamuñem tsotsvalkit yuku. ⁶ Pahsat pu Jesus pumuy amumum aqw'a. Nihqe pam put kíyat aw hayiñwnaqw, i' hak solāwamoñwi kwatsmuy put aw hōnaqe aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay um qa pas pew ō'qalni; soon nu yan'ewakniqw um ikiy aw papkini. ⁷ Paniqw ōviy nu soon yan'ewayniñkañw nāp ūminiqey antani. Pay um panis lavayhtiqw, pay itumal'aya qalaptuni. ⁸ Pi pay nu sukwat amumi maqaptsi'kañw qatu; noqw solāwam inumi maqaptsi'yuñwa. Noqw nu hihtawat aw Yupa kitaqw, pam ahpiyniñwu; pu hihtawat aw Pew'i kitaqw, pam inuminiñwu; pu ituwikiy aw Yanhtii kitaqw, pam panhtiñwu. ⁹ Noqw Jesus put navotqe, put aw kātayta; nihqe namtökt, put añk hinnumyaqamuy amumi pañqawu: Nu umumi pas pañqawni: Pas nu qa haqam Israel-sinmuy amuhpe yan qapēvewnit tuwa, pas qae. ¹⁰ Noqw

ima ayatiwyaqam ahoy kīve ökiqw, kurs pay tumal'aya tütuyhqa pās qalaptu.

Jesus Raises a Widow's Son

¹¹ Noqw qavoñvaqw pam haqami kitsókit Nain yan mātsiwhqat aw'i; noqw wūhaknihqam put aw nánatuwnayaqam put ámumya, pu kaysiwhqam sínomu. ¹² Noqw pam kitsókit tuhpelayat aw hötsíwmi hayiñwnaqw, pi hakim hakiy tāqat mokput tūamwisa, put yuat put-sa tiyoti'ta; noqw pam koñnalavu. Noqw sinom kaysiwhqam kīñaqw wuhtit ámumya. ¹³ Noqw Tutuyqawhqa put túwahqe put ōkwatuwhqe, aw pañqawu: Qa pakmumuyaa. ¹⁴ Pu pam mokput awnihqe, hihta akw taviwisqat aw toño; noqw put yawwisqam sun hoñva. Noqw pam pañqawu: Tiyo, nu hapi ūmi pañqawni: Qatuptuu. ¹⁵ Noqw i' hak as mokpu qatuptuqe, pahsat yuaativa. Noqw Jesus put yuyat aw put mātavi. ¹⁶ Noqw puma sohsoyam tsawinhinhtotiqe, God pas hihtatotaqe, pañqaqwa: Pas hak pavan God lavay'ayaat itamumi pitsíwta; pu' hapi piw God sinomuy pohta, kitota. ¹⁷ Noqw yan pam hinhtiqa Judea-tutskwat añ ahsupoq yuaatiwa, pu Galilee-tutskwat añ ahsupoq pīwu.

The Messengers from John the Baptist (Mt 11.2-19)

¹⁸ Noqw John aw nánatuwnayaqam iit sohsoq John āawnaya. ¹⁹ Noqw John put aw nánatuwnaqamuy lōqmuy nāmi wánwayhqe, amumi pañqawu: Uma Jesus awnen aw pañqawni: Ya um hak God lavay'ayaat pas pávannahqa hisat pítuniqa, hal sen pi itam hakiy suk w nuhtayyuñwa? kítani. ²⁰ Noqw ōviy puma Jesus aw pítuhqe, John

amumi hin tutaptaqat pan Jesus aw pañqawu. ²¹ Noqw piw suhpahsat pam kaysiwhqamuy tūtuyyaqamuy qalapsinta, pu hīhihta akw qa kwañwáhinyuñqamuyu; pu nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwyuñqamuy powata; pu qa postalyaqamuy kaysiwhqamuy pōsiyamuy tālawnā, ²² Pahsat pu Jesus lavayhtiqe, John aw nánatuwnaqamuy amumi pañqawu: Pay uma áhoynen, hihta aw yórikqey, pu navotqey John āawnani. Ima qapostalyaqam pōsiy tālawnaya; qayaktaqam nankwusa; tokoplelet tūtuyyaqam powaltoti; nanaqsöpt nanapta; so'pum ahoy tātayya; pu añ ókiwyaqam lomatuawit nanapta. ²³ Noqw inuhpe qa unañwmokqa hapi pas hahlayhpit epni. ²⁴ Noqw John tuaw'aymat ahpiyniqw, pahsat pu Jesus sinmuy amumi John yuaativaqe pañqawu: Ya uma qayēsiwhpumi haqami hihta aw kuyvawisa, sen pi pāqavit hūkañwuy akw wayayataqat aw'i? ²⁵ Noqw ya uma hihta aw kuyvawisa, sen hakiy lomayuwsit'ataqat aw'i? Meh, lolmat yuwsiyuñqam, qarurúmyesqam pi momñwituy kīyamuy añ yēse. ²⁶ Noqw ya uma hihta aw kuyvawisa, sen hakiy God lavay'ayayat aw'i? Owi, noqw nu umumi pañqawni: Pam hapi God lavay'ayayat epniñqe pas pávani. ²⁷ It hapi pey'taqe pan lalvaya: Meh, nu hapi upyeve ituaw'aya ayatani; noqw pam uhsavo uñ háqe'niqat añ qenitani, yan'i. ²⁸ Pi nu umumi pañqawni: Pas momoymuy amuhpiy tihtiwyaqamuy amuñaqw John kūyit akw tūtuvoylalawhqa pas pávani. Qa hak God lavay'ayaat put epniñqe pas

pávani. Noqw pay God moñwtunatyayat ep pas susqahimuniñqa put epniñqe pas pávani. ²⁹ Pi sohsoyam put aw tūqayyuñqam, moñwit eñem sīvat ömalalwaqamuy amumum pay God-sa súantaqat pañqaqwa; niñqe John tuwiyat anwat kūyit akw tuvoylatoti. ³⁰ Noqw ima Pharisee-sinom, tutavot aw tuvoti'yuñqamuy amumum God tunatyayat qa kwusuyaqe, John ahpiy qa tuvoylatoti. ³¹ Noqw Jesus pañqawu: Ya sen nu pu' qatsīvaptsiwyuñqamuy hihta enañ namimahtaknani? Ya puma hihta anyuñwa? ³² Puma tsātsakwmuy kihsonve yesqamuy amunyuñwa. Puma nānami pañqaqwa: Itam umuñem lēlenyaqw, uma qa tīva; itam umuñem tsaykitaqw, uma qa tsayku, kitota. ³³ Oviy pi John kūyit akw tūtuvoylalawhqa pítuhqe, pōlavikit qa tūmoyta; piw ovavolat qa hīhiko; noqw uma pañqaqwa: Pam nukpanhikwsit akw tuyqawiwta. ³⁴ Noqw nu' Sinot Tiat pítuhqe tūmoykañw, pu hīhikq, uma pañqaqwa: Is uti hunuka, wine pas qa öyñwu, moñwit eñem sīvat ömalalwaqamuy, pu qaanhinwisqamuy kwatsiamu! kitota. ³⁵ Noqw pay pi suan unañwtalwuwni aniwniy ahpiy lolmat namtakni'tañwu.

Jesus at the Home of Simon the Pharisee

³⁶ Noqw haqawa Pharisee-sino Jesus tūtsama. Noqw pam put kīyat aw pákiñqe, tunösvoñat aw qatuptu. ³⁷ Noqw meh, hak pep kitsókive wuhti qaanhinmaqa yaw Jesus Pharisee-sinot kīyat ep tunösvoñat aw qátuhqat navota. Pahsat pu pam tatañpit añ kwañwáhovaqtuqat wihkuyit kūyiwtaqat kwusiva. Pam tatañpi hihta alabaster-owat añqw yukiwta. ³⁸ Noqw wuhti okiw pakkañw,

put kukveq wunukañw, pahsat posvalay akw put kukyat pāhomhtivakañw hōmiy akw put añ hōnta, nit kukyat tsohtsonat, wihkuyit akw put lelwi. ³⁹ Noqw Pharisee-sino put tūtsamqa put aw tātayhqe, unañwpeq pañqawu: Pas ka as i' tāqa God lavay'ayaatnen, i' wuhti put aw tónokqa hákiynihqat, pu hin hak hintaqat soon qa navotni; pam pi qaanhinmaq'ö. ⁴⁰ Noqw Jesus lavayhtiçe, put tūtsamqat aw pañqawu: Simon, nu as ūmi hiñqawni. Noqw pam pañqawu: Tūtutuqaynaqa, pañqawuu. ⁴¹ Noqw pam pañqawu: Ura hak tāqa sīvat tūnasimokhuylawu. Noqw hakim lōyöm put aw hihta pōiwta; suhka put aw tsivót-sikip sunat sīvat pōiwta; noqw suhka pakwt sīvata. ⁴² Noqw puma kurs hihta sisviniqw pam pumuy lōqmuy amumi put pantaqat qe'wataçe paysoq ayo yuku. Taay, kurs nuy āawnaa, Ya uñniqw pumuy amuñaqw sen himuwa put pas pavan aw unañway'tani? ⁴³ Noqw Simon lavayhtiçe aw pañqawu: Pas nuyniqw soon ka qa pam suswuhak ayo yúkuhqat pamwani. Noqw Jesus put aw pañqawu: Um suan aw wūwa. ⁴⁴ Pu pam wuhtit aw namtökt, Simon aw pañqawu: Ya um it wuhtit aw qa tayta? Nu uhkiy aw pakiqw, um ikukuy eñem nuy qa kuyna; noqw i' pi pas posvalay akw ikukuy pāhomht, hōmiy akw añ hōna. ⁴⁵ Um nuy qa tsohtsona, noqw i' wuhti nuy pakiqw, qa sūs ikukuy tsohtsona. ⁴⁶ Um iqötöy wihkuyit akw qa lelwi; noqw i' wuhti ikukuy wihkuyit kwanwáhovaqtuqat akw lelwi. ⁴⁷ Noqw öviy nu ūmi pañqawni: Put qaantsakpiat nihtiwtāqa put ahpiy ayo yukilti, kurs pam inumi pas unañway'taqw öviy'o. Nikañw hakiy aw qa

wūhak qe'watiwkañw ayo yukiltiqw, pam pay qa pas God aw unañway'tañwu. ⁴⁸ Pu pam wuhtit aw pañqawu: Pay uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa. ⁴⁹ Noqw ima put amum tunōsvoñat aw yesqam pahsat unañwpeq pañqaqwa: Ya i' haknihqe, hikis hakiy qaanhtipuyat put ahpiy ayo yúkuniqey anta. ⁵⁰ Noqw pam wuhtit aw pañqawu: Uhqapevewni un' ayo tavi. Um qa hin unañway'kañw nímani.

8

Women who Accompanied Jesus

¹ Pu it ahpiy pantaqw pam, tutskwat añ ahsupoq nakwsu, wuhkokitsókinawita, pu pay kitsókinawita; nihqe God mönwtunatyayat ahpiy lomatuawit nuhtumi yuaatinuma. Noqw ima pakwt lōq sihkay'taqam put aw nánatuwnayaqam put ámumya. ² Noqw hakim mó moyam piw put amum hinnumya. Pumuy amuñaqw haqawatuy amuhpiy pam qalomáhihikwsimuy ipwa, pu haqawatuy hihta akw qa pasiwyuñqw, pam pumuy qalapsina. Pu pam hakiy wuhtit Mary yan mātsiwhqat añqw tsáne'nihqamuy nukpanhihikwsimuy ipwa. Pam hak wuhti Magdala-kitsókit ep sinoiwta. Noqw pam put amum hinma. ³ Pu hak Joana, Moñwi Herod hihta himuyat aw tunatyawtaqat Chuzat nōmaata, pu hak Susana, noqw pu ahpiy wūhaknihqamu. Ima mó moyam hihta himuy akw put paañwantota.

The Parable of the Sower

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Noqw kaysiwhqam sinom put aw tsovalti; pu ahsupoq kitsókit añqw sinom put aw öki.

Noqw tūwutsit hihta tuawi'taqat yuaaykuqe amumi pañqawu: ⁵ Hak tāqa tsalakin'uyto. Nihqe pam uylawhq, pēhu poshumi pōhpava yēvaya. Noqw sinom put atsmi wukukuykuyaqw, pu sūmawuy añ masay'yuñqam put soswa. ⁶ Noqw pēhu pikaqlöva yēvaya; nihqe panis kuyvat, pay tsahkwi, qa halasaminiqw öviy'o. ⁷ Noqw pēhu kutqölpa yēvaya. Noqw kūta amum añ kuyvaqe, put lakna. ⁸ Noqw pēhu lomatutskwava löhö, nihqe kükuyvaqe, tsivót-sikip sunat hóyokiwtaqat aniwnaya. Yan pam lavayhtit, pu a'nö pañqawu: Tuqayvastotaa, uma pi naqvuy'yuñwa!

The Purpose of the Parables
(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Noqw put aw nánatuwnayaqam put tūviñtotage, aw pañqawu: Noqw ya i' tūwutsi hihta tuawi'ta? ¹⁰ Noqw pam pañqawu: Uma hapi God moñwtunatyayat ep himu tupkiwyuñqat māmatsyaniqat pam pantaqa umuñem yukiwta. Nikañw imuy pay amumi pam tūwutsit akw yuaatiwa. Puma as aw taykahkañw, soon tutwani; pu tūqaykahkañw, soon māmatsyani.

Jesus Explains the Parable of the Sower
(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Noqw tūwutsi it hapi tuawi'ta: Poshumi hapi God lavayiata. ¹² Noqw pōhpava löhökqa hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit as nanaptaqw, āpiy pay Nukpana pite', unañwayamuy añqw put ipwañwu, nāphisat ka puma put tūtuptsiwe', ayo nõñakniniqw öviy'o. ¹³ Noqw pikaqlöva löhökqam hapi imuy amunyuñwa.

Hakim lavayit nanapte', hahlaykahkañw put kwusuyañwu. Noqw pay lavayi pumuy unañwayamuy añ qa hürs ñapkiwtaqw, puma as hihsavo tuptsiwni'yuñt, unaheppit aw öke', pay ayo lasyañwu. ¹⁴ Noqw kutqölpä löhökqa hapi imuy amunyañwa. Hakim lavayit nanaptaqe, pahpiy añ hinwisa. Nihqe puma yep qatist aw tunatyawkahkañw, pu hihta himuy-nikañw pu kwanwáewhpit ep hahlaykahkañw, lavayit qa aw tunatyawyuñqw, pam qa hihta aniwnañwu. ¹⁵ Noqw lomatutskwava löhökqa hapi imuy amunyañwa. Hakim lavayit nanapte', lomaunañway'kahkañw, qa paysoq put kwusuyañwu. Noqw puma nakwhani'yuñqw, lavayi unañwayamuy epeq hihta aniwnañwu.

A Lamp under a Bowl
(Mr 4.21-25)

¹⁶ Qa haq pi hak wihqöhít úwiknat, tsaqap-tat aqw kuhtañwu, pu sen puvuwphiy atpipoq put pánañwu. Pam qa panhtit, tsotsókpiyat aqw put tsokañwu, ep yuñtaqam tālat aw tāyuñwniqat öviy'o. ¹⁷ Pi qa himu tupkiwtaqa qa mātaqtini; piw qa himu tupkiwtaqa qa nanaptiwe', añqe' kúrukni. ¹⁸ Paniqw öviy uma tunatyawkahkañw tūqayyuñwni. Pi himuy'taqat hapi aw himu noiwni; noqw pay ñastanihqä sohsok himuy kwayhni, hikis as pay suhpan hihta himuy'taqeyu.

Jesus' Mother and Brothers
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Pahsat pu put tupkomat yuy amum pep öki; nikañw kurs hin put aw ökini, sinom aw hürs tsovawtaqw öviy'o. ²⁰ Noqw hakim put

āawnayaqe pañqaqwa: Uhtupkom unuy amum ih-paq hoñkahkañw, as ūmi hiñqaqwaniqey nānawakna. ²¹ Noqw pam lavayhtiqe pumuy amumi pañqawu: Ima hakim God lavayiyat aw tūqaykahkañw, put añ hinwisqam hapi itupkomu, pu ínuu.

Jesus Calms a Storm
(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Noqw pam hisat aw nānatuwnayaqamuy amumum pākihut aqw pákihqe, amumi pañqawu: Itam kurs wuhkovatuphat ayoqwat aqw nõñakni noqw puma pañqw hoyóyoykuya. ²³ Noqw pumuy pāvaqe hoyóyoytotaqw, pam puwva. Noqw patuphavaqe a'nõ hukvaqw, amumiq pāhu ohpokq, puma tusiewhtoti. ²⁴ Noqw puma Jesus awyaqe, tātaynayaqe, pañqaqwa: Moñwi, Moñwi, itam so'ni. Pahsat pu pam qatuptut, hūkañwuy, pāhut a'nõ hoñvantaqat enañ mēwa. Noqw pam qe'tiqw pas sutmakma. ²⁵ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Uma hinoqw qa tuptsiwni'yuñwa? Noqw puma tsātsawnage, kātayyuñqe nānami pañqawu: Is uti i' hak himu tāqa! Hikis pi pas hūkañwuy pāhut enañ mēwaqw, puma aw tūqayyuñwa.

Jesus Heals a Man with Demons
(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Pahsat pu puma Galileet ayañqwat Gadaret ep sinmuy tutskwayamuy ep öki. ²⁷ Noqw pam tutskwat aw yamakq, hak tāqa kīñaqw put ahsawva. Pam hak wūyavo nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtage qa yuwsita; piw qa kīve qatut, tuamtusöt añ ki'tinuma. ²⁸ Noqw

pam hak Jesus túwahqe, a'nö hinqawht, put atpipo nātuvat, pas tōnay añqe' pañqawu: Ya um nuy hinhtiniqat nāwakna, Jesus, uma pas Sus'oveqnihqat God Tíata? Um okiw nuy qa hintsanni. ²⁹ (Tuyoy'ewakw hikwsit tāqat añqw yámakniqat Jesus aw pañqawhq, ōviy yan lavayhti.) As sivanamiqlölöt akw put somyat, put hokasomyat pu tūtuwala. Noqw pay nukpanhikwsi qa sūs tāqat tuyqawve', somhpiyat tutkitat, qayēsiwhpumihagami put lālayñwu. ³⁰ Noqw Jesus put tūvintaqe aw pañqawu: Ya um hin mātsiwa? Noqw pam pañqawu: Qaan'ewakw hintaqamu, yan'i. Pi kaysiwhqam nuhpanhihikwsim tāqat ahsonmi yuña. ³¹ Nihqe pam pumuy haqami a'nö hōtsit qa aqw lālayniqat puma Jesus aw nānawakna. ³² Noqw pep tsomot ep qaan'ewakw hintaqam pitsōtim nōnova. Noqw pitsōtimuy amuhsonmi yuñniqat pam nakwhaniqat ōviy puma Jesus aw ö'qala. Noqw pam pumuy nakwhana. ³³ Noqw pahsat pu nukpanhihikwsim tāqat añqw nōñakt, pitsōtimuy amumi yuña; noqw puma pan tōnawtaqam a'nö yuhtukqe, wuhpatpelat añ patuphamiq tsotsó'yaqe paöysoa. ³⁴ Noqw pumuy nopni'yuñqam hiniwhtiqlw aw yórikyaqe, watqaqe, kīve put tūawvaya, pu añqe' tutskwavaa. ³⁵ Noqw pahsat pu sinom hiniwhtiqlat aw kuyvawisa. Nihqe puma Jesus aw ökihqe, tāqat tutwa, kurs nukpanhihikwsim put añqw nōñakq, pam yuwsikañw, suyan wuwni'kañw Jesus kukveq qatu. Noqw puma pas tsātsawna. ³⁶ Noqw hakim hiniwhtiqlat aw yórikyaqam i' hak

as nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtāqa hin qalaptuqat aw kuyvawisqamuy āawnaya. ³⁷ Pahsat pu sohsoyam Gadara-sinmuy tutskwayamuy añ ahsupoq yesqam pam pumuy amuñaqw ahpiyniqat Jesus aw ö'qalya, puma pas pavan wuhpukyaqe öviy pan lavayhtoti. Noqw pam pākihut aqw wūvi, haqaqw pítuhqey aqw áhoyniqee. ³⁸ Noqw i' tāqa as nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtānwuqa as Jesus ámunniqey aw ö'qala. Noqw pay pam put hōnaqe aw pañqawu: ³⁹ Um uhkiy awnen, God unem hihta qaöwíhinhtiqat lalvayni. Noqw pam ahpiynihqe, hin Jesus put añem hihta qaöwíhinhtiqat kitsókive ahsupoq tunvotna.

Jairus' Daughter and the Woman who Touched Jesus' Cloak

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Pu Jesus ahoy pituqw, sinom hahlaykahkañw put ahsawvaya, puma put nuhtayyuñqe öviy'ö. ⁴¹ Noqw meh, hak tāqa Jairus yan mātsiwhqa, tsotsvalkive moñw'iwtaqa, Jesus aw pítuhqe, put kukmiq nātuvat, pam kīyat awniqat put aw ö'qala. ⁴² Pam sūkw manti'taqw, pam okiw mómoni. Māna pakwt lōq sihkay'taqat pahsa'haqam yahsañwni'ta. Noqw Jesus put ámunniqw sinom put añqw hūrs homimitiwisa. ⁴³ Noqw hak wuhti pakwt lōq sihkay'taqat yahsañwuy añ unwáy'taqa pep nuhtuma. Okiw pam as tūtuhiktuy amuhpa' sohsok hihta himuy sohsoko. Noqw qa hak put qalaptina. ⁴⁴ Noqw pam hak wuhti Jesus ahkwayñavo aw pítuhqe, yuwsiyat qalawñwayat aw toño. Noqw pahsat pay put unwáat sūlawhti.

⁴⁵ Noqw Jesus pañqawu: Ya hak inumi toño? Noqw sohsoyam qa púmayaqey pañqaqwaqw, pu Peter suñwámuy amumum put aw pañqawu: Moñwi, pi sinom kaysiwhqam ūmi homimitotaqw, pas piw hak ūmi tónokqat um tūviñlawu? ⁴⁶ Noqw Jesus pañqawu: Pay pas hak inumi toño; òviy pi inuhpiy òqala yamakq, nu navota. ⁴⁷ Noqw wuhti pas kurs hin qa nātuwiwniqey navotqe, okiw tururutikañw, awniñqe, put atpipo nātuvat, aw pañqawu; hinoqw pam put aw tónokqey sohsokmuy sinmuy amutpik put āawna, pu hin pam suqlaptuqeyu. ⁴⁸ Noqw Jesus put aw pañqawu: Itii, pay um hahlayhtini. Pay uhqapevewni uñ pās qalapsina. Um qa hin unañway'kañw nímani. ⁴⁹ Noqw nāt pam yuaataqw, hak tsotsvalkit aw moñwit kīyat añqw pítuhqe, moñwit aw pañqawu: Pay okiw uhti mōki; pay um Tutuqaynaqat qa aw nunuiñni. ⁵⁰ Noqw pay Jesus put navotqe, aw pañqawu: Pay um qa hin unañway'tani; pay um panis-sa tuptsiwñ'tani; pay soon pam qa qalaptuni. ⁵¹ Noqw pam kīmi pákiñqe, sinmuy yuñniqat pumuy mēwa. Hal pay Peter, pu James, pu John, pu mānat náat-nit pu yuat, puma aw yuñniqat pañqawu. ⁵² Noqw kīve pay yuñqam sohsoyam tsaykikahkañw ókiwlalwa. Noqw pam amumi pañqawu: Uma qa tsaykitani, Pam qa mōki; pi pam pūwi, kita. ⁵³ Noqw puma aw tutsíwtsuyhti, suyan pi mokpuniqw òviy'ò. ⁵⁴ Noqw pam sohsokmuy pañqw lālayht, mānat māyat ñuat, aw pañqawu: Māna, wunuptuu. ⁵⁵ Noqw put hik-wsiat ahoy aw pituqw, pay pahsat pam qatuptu. Noqw puma hihta put nopnayaniqat pam amumi pañqawu. ⁵⁶ Noqw put naat yuyat amum kātayta.

Noq̄w Jesus pay puma pep hiniwhtiḡat pas qa hakiy āawnaniḡat amumi qaōwítutapta.

9

Jesus Sends out the Twelve Disciples

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Pahsat pu pam pakwt lōq sihkay'taqamuy put aw nánatuwnayaqamuy sūmi wánwayhqe, sohsokmuy nukpanhihikwsimuy amumi pumuy öqalhuyta, pumuy amumi tuyqawi'yuñwniqata; pu puma hihihta akw tütuyyaqamuy qalapsin-totaniḡat pumuy pan öqala. ² Nihqe pam pumuy God moñwtunatyayat yuaatinumyaniḡat añqe' ayata, pu tütuyyaqamuy qalapsintiwiwiḡata. ³ Nihqe pam pumuy amumi pañqawu: Uma qa hihta hinkahkañw, añqe' nankwusani. Qa natönpi'wisni, qa tukpuy'wisni, qa nitkay'wisni, qa sīvay'wisni; uma qa lōqmuy napnay'wisni. ⁴ Pu uma haqami kimi yuñe', pep yesmantani, nit pu pañqw ahpiyyamantani. ⁵ Pu hak umuy qa pās oyaq̄w, uma put kitsókit añqw ahpiyye', umuhkukuy añqw qöat tsatswiyamantani. Pam pumuy amunkiwakw hihta sutuawi'tani. ⁶ Noq̄w puma añqe' kitsókinawit nankwusaqe, lomatuwit yuaatinumya, pu sohsovik sinmuy qalapsintiwiḡa.

Herod's Confusion

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Noq̄w Jesus hihihta hinhtiḡat Moñwi Herod navotqe, kurs hinhtini, yaw John mokiwuy añqw ahoy tātayhḡat haqawat pañqaqwaq̄w öviy'o. ⁸ Noq̄w pētuyniqw yaw Elias mātakti; pu pētuyniqw

yaw hisat God lavay'aymuyatuy amuñaqw himuwa ahoy tātayi. ⁹ Noqw Herod pañqawu: Ura nu John qötötku; noqw ya i' hákiyniqw nu iit navota? Nihqe öviy as pam put aw yórikniqey nāwakna.

Jesus Feeds the Five Thousand

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Noqw ayaiwyuñqam ahoy ökihqe, hihta hinhtotiqey sohsok Jesus āawnaya. Noqw pam pumuy tsamkañw kitsókit Bethsaida yan mātsiwhqat aqlavo qayēsiwhpumi haqamii.

¹¹ Noqw sinom put nanaptaqe añkya; noqw pam pumuy amumi unañwtapqe, God moñwtunatyayat amumi yuaata, pu okiw as qalaptuyaniqey tunatyawyuñqamuy qalaptsina. ¹² Noqw

tapkiwmaqw ima pakwt löq sihkay'taqam put awyaqe aw pañqaqwa: Um sinmuy añqe' hōnaqw, puma kitsókiva nankwusani, pu tutskwavaa; nen pañqe yesve', hihta tunöstutwani; taq itam yep qayēsiwhput epya. ¹³ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Huvam pumuy nopnayaa. Noqw puma pañqaqwa: Itam panis tsivot pölavikit mumriñput oyi'yuñwa, pu löqmuy pākiwhtuyu. Pay panis pi as itam imuy sohsokmuy amuñem tunöstuiwise'-sa pi panhtotini. ¹⁴ Puma tsivot-sikip sōmorit pahsa'haqam tahtaqtayaqw öviy'o. Noqw pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Uma löp-sunat pakwt sihkay'taqamuy yesvanayani, pu aqwhaqami pañsa' uma yesvanayani. ¹⁵ Noqw puma panhtotiqe, sohsokmuy pan yesvanaya.

¹⁶ Pahsat pu pam tsivot pölavikit löqmuy pākiwhtuy enañ ömahtat, ömiq taykañw, put ep hahlaytit,

yónoyhtat, put aw nánatuwnayaqamuy amumi oya; noqw puma sinmuy amuhpa' o'ya. ¹⁷ Noqw puma nōnōsaqe sohsoyam ōōya. Noqw puma añ yónoyhput akwsin̄qat tsovalayaqe, pakwt lōq sihkay'taqat hoaput añ opomnaya.

Peter's Declaration about Jesus

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸ Noqw pay ephaqam pam put aw nánatuwnayaqamuy amumum haqam nālanikañw, God aw nāwakna. Nihqe pam yúkuhqe, pumuy tūviñtaqe amumi pañqawu: Ya sinom nuy hákiyñiqat pañqaqwa? ¹⁹ Noqw puma lavayhtotiqe pañqaqwa; Um yaw John kūyit akw tūtuvoylalawhqaniqat haqawat pañqaqwa; noqw haqawatuyniqw yaw um Elias; noqw pētū pañqaqwaqe, yaw hisat God lavay'aymatniñwuqamuy amuñaqw himuwa mokiwuy añqw ahoy tātayhqat pañqaqwa. ²⁰ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Noqw úmuyniqw nu' hak'i? Noqw Peter lavayhti qe aw pañqawu: Um hapi Christ, God añqw Moñw'asi'taqa.

Jesus Speaks about His Suffering and Death

(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

²¹ Noqw pam pumuy pās mēwaqe, puma qa hakiy put āawnayaniqat amumi pañqawu. ²² Pu amumi pañqawu: Nu' Sinot Tiat pas kurs hin hīhihta añ qa kānavotni. Ima wukw'a'yat pi nuy tūvayani, God awwat mohpeq momñwituy amumum-nikañw, pu tutavot tūtutuqaynayaqamuy amumuma; nen nuy nīnayani; noqw pāyis tālat ep nu ahoy tātayni. ²³ Pu pam sohsokmuy amumi pañqawu: Inuñk hinmani qey nāwaknaqa nawus

soon qa nātatahmtat, talönwiwmaqat añ nahoyleht-siy ikwiltat, inuñkmantani. ²⁴ Taq hak qatsiy ayo táviniqey nāwaknaqa hapi put kwayhni; pu ason hak haqam inuñem qatsiy kwayhqa tuyqawvani. ²⁵ Puyaw as sino tūwaqatsit sohsok himuy'vakañw, nāp qatsiy kwahe', pu sen tūviwe', hin pam put akw moñvastini? ²⁶ Ispi hak nuy Sinot Tiyat, pu ilavayiy hahmanq̄w put hapi nu hahmanni, hisat nu pite', pas hímunihqey pan namtaknee, pu Ina, qahováriwyuñqamuy hoñvia'yatuy amumum nuy pas kaptsi'taq'ö. ²⁷ Nikañw nu umumi pas súañqawni: Ima haqawat yep hoñqam soon nāt mokiwuy ep ökit, pay God moñwtunayayat aw yórikyani.

The Transfiguration
(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸ It ahpiy nanalsikishaqam talq, pam Peter-nit, John, pu James, pumuy tsamkañw, nāwaknaniqe haqami tükwimiq'a. ²⁹ Noq̄w nāt pam nāwakintaq̄w, pitsánwaat alönti; noq̄w yuwsiat qōtsatiqe pas talqaqsala. ³⁰ Noq̄w meh, hakim löyöm tāqat pepeq put amum yuaata, hak Moses-niq̄w pu Elias; ³¹ Ima hakim lolmat tālawñwat pitsánway'kañw mātaqtiqe, Jesus amum yuaata. Pam hin Jerusalem-kitsókit epeq God tunatyayat aw antsane', yañq̄w qatsit ahpiyniqat yuaatota. ³² Noq̄w Peter-niq̄w pu put amumyaqam pūwiwuy akw mañuiwyuñwa, nikañw puma havivokalyaqe put lolmat pitsánwayat aw yórikya, pu löqmuy tāqatuy put amum wunuwtaqamuy amumi. ³³ Noq̄w puma pay put añq̄w nakwsuniq̄w, Peter Jesus aw pañqawu: Tütutuqaynaqa, pas hapi

itam yépeqyaqw pam itamuñem lolma. Himu as ōviy itam payhp kistotani sukw únem-nit, sukw Moses énem-nit, pu sukwat Elias énemi, pam kíta, hiñqawhqey qa mātsi'kañwo. ³⁴ Noqw nāt pam yan hiñqawlawhq, ōmaw pumuy nākwapnaqw puma tsawiniwkahkañw, ōmawuy aw yuña. ³⁵ Noqw ōmawuy añqaw hakiy tōnaat pañqawu: I' hapi pas aw iunañwa Itii; put uma aw tuqayvahsi'wisni. ³⁶ Noqw hakiy lavayyukuqw, pay Jesus pep nālaniqw puma aw yórikya. Noqw pay puma put pas qa lavaytaqe, hin yórikyaqey pas qa hakiy āawnaya ephaqamo.

*Jesus Heals a Boy with an Evil Spirit
(Mt 17.14-18; Mr 9.14-27)*

³⁷ Noqw qavoñvaqw, pumuy tūkwiñaqw hanqw, kaysiwhqam sinom Jesus ahsawvaya. ³⁸ Noqw meh, hak tāqa sinmuy amuñaqw tsa'lawhqe pañqawu: Tutuqaynaqa, um as itiy tiyot ókwatuwni; taq nu pas put-sa ti'ta. ³⁹ Noqw meh, qalomáhikwsi put ñuaqw, pam pahsat pay a'nō tōqtit, homimiykukañw moañaqw qōtmokiwtañwu. Noqw pam put okiwsane', pēp qa mātapñwu. ⁴⁰ Noqw as ūmi nánatuwnayaqam hikwsit tiyot añqw ayo hóroknayaniqat nu amumi nāwaknaqw, pay puma kurs soon panhtotini, kita. ⁴¹ Noqw Jesus lavayhtiqe pañqawu: Is ohi, uma qatuptsiwni'yuñqam nukushinyunqamu! Ya nu hihsavohaqam umumum yankañw umuy maqsonlawni? Pew uhtiy wíkii. ⁴² Noqw nāt pam awniqw pay nukpanhikwsi tiyot tūvaqe, put a'nō homimiykuna. Noqw Jesus tuyoy'ewakw hikwsit mēwaqe, tsākw qalapsinat, nayat aw put ahoy

tavi. ⁴³ Noqw puma sohsoyam God a'nö öqalayát ep aw kätayyuñwa.

Jesus Speaks again about His Death
(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Noqw nāto puma nanáp sohsoq hihta Jesus hinhtiqat ep kāwuwantotaqw, pam put aw nánatuwñayaqamuy amumi pañqawu: ⁴⁴ Uma iit lavayit hapi u'ni'yuñwni. Nu' Sinot Tiat hapi nāt sinmuy öqalayamuy aw mātaviwni. ⁴⁵ Noqw pay puma it lavayit qa māmatsya. Pam pumuy amumi tupkiwtaqw, öviy kurs hin puma put mātsi'yuñwni. Noqw puma as Jesus put tūviñtotanikañw nānahtsopya.

Who Is the Greatest?
(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Noqw puma yuaatotaqe, pumuy amuñaqw haqawa pas pávanihqat ep nāñwuy'yuñwa. ⁴⁷ Noqw Jesus pumuy unañwpeq tunatyayamuy mātsi'taqe, hakiy tsākw tsöpahtat, naqlap tavi; ⁴⁸ Nit pumuy amumi pañqawu: Hak hapi inatñwaniy añ it tsākw pās távihqa nuy hapi pās távini; pu nuy pās távihqa nuy añqw távihqat hapi pās távini. Pi umuñaqw qanāhihtay'taqa hapi suspavanni.

Who Is not against You Is for You
(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Noqw John lavayhtiqe pañqawu: Moñwi, itam hakiy tāqat tutwa. Kurs pam uhnatñwaniy aw yankañw nukpanhihikwsimuy nuhtuñaqw ipwanta; noqw itam put mēwaya, pam qa itamum unñ hinumqw öviy'o. ⁵⁰ Noqw Jesus put aw

pañqawu: Uma qa mēwantotani; pay qa itamuh-pew'iwtaqa itamumniñwu.

A Samaritan Village Refuses to Receive Jesus

⁵¹ Noqw pam ōmi wīkiwniqat aw pítutoqw, pam Jerusalem aqw sutuktaniqey su'qalti. ⁵² Nihqe pam añwu tuaw'aymuy napyeve aqw ayata; noqw puma ahpiyyaqe, Samariat ep sinmuy haqam kitsókiyamuy aw ōki, haqam eñem qenitotaniqee. ⁵³ Noqw pay sinom put qa tsúyakya, sumataq pam Jerusalem aqw tunatyawmaqw ōviy'o. ⁵⁴ Noqw lōyōm put aw nánatuwnaqam, James-niqw, pu John, puma pan yórikqe pañqawu: Tutuyqawhqa, um as itamuy pan nakwhanaqw, itam Elias anhte' pañqawhqa, ōñaqw ūwiñw hāwe' pumuy taqtsoknani. ⁵⁵ Noqw pam namtōkt pumuy qōhqōyhqe, amumi pañqawu: Uma hihta hikwsit añ hinmaqey qa mātsi'ta. ⁵⁶ Pi nu' Sinot Tiat sinmuy qatsíyamuy qa hovalaniqe pitu, pi nu pumuy ayo óyaniqe ōviy pitu, kita. Noqw puma ahpiy sutsvo kitsókimiya.

The Would-Be Followers of Jesus (Mt 8.19-22)

⁵⁷ Noqw pumuy ahpiy haqamiyaqw, hak put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu uñ haqaminiqw uñkmantani. ⁵⁸ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay ima sisikahtayht haqe' qölöy'yuñwa, pu súmawuy añ masay'yuñqam totokpi'yuñwa; noqw pi nu' Sinot Tiat haqam iqötöy nāsuñwnaniqey ñastaa. ⁵⁹ Pu pam sukwat aw pañqawu: Inuñki. Noqw pam pañqawu: Tutuyqawhqa, um nuy nakwhanaqw, nu mohti inay amht, pu' uñkni. ⁶⁰ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay pi so'qamuy amunyuñqam

ason amuñaqw so'pumuy amyani. Noqw um ah-piynen God moñwtunatyayat yuaatimumni. ⁶¹ Pu piw suhka put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu uñk hinmani. Noqw um nuy nakwhanaqw, nu mohti ikiy ep yesqamuy amuminen öqalat, pu' uñkni. ⁶² Noqw Jesus put aw pañqawu: Hak pās ay qōritivat, ahoy taymaqa God moñwtunatyayat aw qa āpiyniqey anta.

10

Jesus Sends out the Seventy

¹ It atsve pu' Tutuyqawhqa hakimuy payhp sunat pakwt sihkay'taqamuy namorstaqe, lōlōqmuy añqe' ayata, puma kitsókinawit nankwusaniqata, pu tutskwavaa, Jesus haqaminiqey tunatyawmaqat pañsoq haqamii. ² Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pas as ūyi tukwsiwtaqa a'nōniqw, tumal'a'yat híkiyomu. Oviy uma Uyi'taqat aw pan nānawaknaq, pam hakimuy tsovalayaniqat aw ayatani. ³ Taay, uma añqe' nankwusani. Meh, nu hapi umuy añqe' ayatani. Noqw uma mamñatuy amún hakimuy kwēkwewhtuy amúnyuñqamuy amuhpa' hinumyani. ⁴ Uma qa sivamoki'wisni; piw qa tukpuy'wisni; qa totsmaskay'wisni. Uma qa sōwu haqam hakiy aw yuaatotamantani. ⁵ Pu umuñaqw lōyōm haqam kīmi pake', mohti pañqawmantani: Nam yep kīvit kwakwhat yēsee. ⁶ Noqw ason kurs hak pan tunatyawtaqa pep qatuqw, pay umuhkwakwha pep huruhtimantani. Pu kurs qa pantaq, pay pam umumi áhoymantani. ⁷ Nen uma pep kīve qate', hihta umuy nopnayaq, w

put uma nōsmantani, pu hikwmantani. Pay tumalay'taqa ahsatiy hihkay'tañwu. Uma qa paysoq kīnawit kīkinumtinumni. ⁸ Pu uma haqami kitsókimi pakiqw, umuy pās taviye', hihta umumi tunōsvoñahotaqw, put uma nōsmantani. ⁹ Nen uma pep tūtuyyaqamuy qalapsintamantani; nen amumi pañqawmantani: God moñwtunatyat umumi hayiñw'iwta. ¹⁰ Pu kurs uma haqami kitsókit aw pakiqw, umuy qa pās taviyaqw, pep kitpiponen pañqawmantani: ¹¹ Hikis pi umuhkitsokiy ep qōat itamumi hūrstiqat itam umunkiwakw tsatswiya. Noqw pay uma it navoti'yuiñw: Pas as God moñwtunatyat umumi hayiñw'iwta. ¹² Noqw nu umumi pañqawni: Hisat God sinmuy amuñem hin yukuqw, pep pu' pep kitsókit ep sinmuy amuñem is óhini. Put talōñvaqat ep pep kitsókit ep sinom pas kānanaptani, Sodom kitsókit ep sinmuy amuhpenihqee.

The Unbelieving Towns
(Mt 11.20-24)

¹³⁻¹⁴ Nihqe pam pañqawu: Is ohi, úmaa, Chorazin ep sínomu! Is ohi úmaa, Bethsaidat ep sínomu! Nu as umuhpa' qatsá' kātatayhpit tumaltaqw, uma nāp umuhtunatyay añqw qa lasya. Oviy hisat hin yukiltiniqat aw pituqw amuñem pas is óhini! Pep pu' imuy Tyre ep sinmuy amuñem-nikañw pu Sidon ep sinmuy amuñem umuhpenihqe pay soon pas nuhtsel'ewayni. Pi nu as pumuy amuhpa' hisat kātatayhpit tumaltaqw, puma soon qa ana-haat yūyaht, qōhtsaptosome yesvani. Pan puma namtaknayani, nāp tunatyay añqw lasyaqeyu. ¹⁵ Noqw úmaa, Capernaum ep sínomu, ya uma ōmiq

nātsokaya? Uma nāt maskimiḡ tūviwyani. ¹⁶ Nihqe pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Umumi tūqaytaqa inumi hapi tūqaytani; pu umuy qahihataqa nuy hapi qahihatatani; pu nuy qahihataqa nuy añqw távihqat hapi qahihata.

The Return of the Seventy

¹⁷ Noqw ima payhp sunat pakwt sihkay'taqam añqe' nankwusaqe, hahlaykahkañw ahoy ökihqe pañqaqwa: Tutuyqawhqa, hikis pi pas nukpanhihikwsim itamumi tuqayvastota, itam uhnatñwaniy aw yankahkañw amumi pañqaqwaq'ö. ¹⁸ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Nu Satan talwihpikit an öñaqw posqw tuwa. ¹⁹ Nu hapi imuy tsütsu'tuy-nikañw, pu put-skohmokyunqamuy amumi wukukuykuyaniqat aw umuy öqalmaqa, pu tuwqat öqalayay sohsok aw'i. Noqw öviy soon himu umuy tūhotani. ²⁰ Nikañw hihikwsim umumi tuqayvastotaqat qa put ep uma hahlayyani. Pi umuhnatñwani öveqatsit ep pey'yuñwa. Tis pi uma put hapi ep hahlayyani.

Jesus Rejoices

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Noqw pahsat Jesus hikwsiy añ hahlayhtiḡe, pañqawu: Kwakwhay Inaa, öveqatsit-nikañw pu tūwaqatsit aw Tutuyqawhqa, Kwakwhat pi um iit yantaqat añ wuwni'yuñqamuy, pu qaūunatuy amumi tupki'tat, titipostuy amunyuñqamuy amumi mahtakta. Pantani Inaa, pam hapi uñniqw súanta. ²² Sohsoy himu Inay añqw inumi noiwa. Noqw hakiy God Tíyatnihqat qa hak navoti'ta, pas Náat-saa; pu Naat hákiynihqat qa hak navoti'ta, pas put Tíat-saa, pu Tiat, hakiy

put mahtaktaniq̄w pam p̄iwu. ²³ Pu pam put aw n̄anatuwnayaq̄amuy amumi namt̄ökt, pay p̄umuy-sa amumi pañq̄awu: Hakim umuy hihta aw ȳorikyaq̄at aw ȳorikyaq̄am hahlayhpit ep̄ya. ²⁴ Pi nu umumi s̄uañq̄awni: Kaysiwhq̄am God lavay'aymatniq̄w pu añ momñwit umuy hihta aw ȳorikyaq̄at as aw ȳorikyaniq̄ey n̄anawaknakahkañw hapi qa aw ȳorikya, pu umuy hihta nanaptaq̄at as nanaptanikañw qa nanapta.

The Parable of the Good Samaritan

²⁵ Noq̄w meh, hak tutavot aw tuvoti'taqa wunuptut, put aw tuwantaniq̄e aw pañq̄awu: T̄ütutuq̄aynaqa, ya nu hihta hinhte', q̄atsit q̄aso'taq̄at himuy'vani? ²⁶ Noq̄w Jesus put aw pañq̄awu: Ya tutavot añ hin pey'ta? Um hin añ t̄únwanta? ²⁷ Noq̄w pam lavayhti q̄e pañq̄awu: Um God Uhtutuyq̄awh̄q̄ay sohsok uh'unañway akw aw unañway'tani, pu sohsok uhhikwsiy akw'a, pu sohsok uh'öq̄alay akw'a, pu sohsok uhwuwniy akw'a. Pu pas hin n̄ami unañway'taq̄ey pan uhsinosñway aw unañway'tani. ²⁸ Noq̄w Jesus put aw pañq̄awu: Pay um s̄uañq̄awu. Yan um hinme', soon qa q̄átuni. ²⁹ Noq̄w pay pam n̄eñem q̄enitaniq̄ey n̄awaknaq̄e, Jesus aw pañq̄awu: Noq̄w hak isinosñwa? ³⁰ Noq̄w Jesus lavayhti q̄e pañq̄awu: Hak t̄āqa Jerusalem añq̄w Jerichot aq̄wniq̄w, hakim uuyiñt put ñuaya, pu put añ yuwsiyat poswayat, õputotat, ahpiyya, hihin taytaq̄at m̄ātapyaq̄ee. ³¹ Noq̄w piw hak God awwat moñwi pañsoo; nihq̄e pam put aw ȳorikq̄e, pay put ehpeq̄ ȳūmosaa. ³² Noq̄w hak Levit ahpiy sino piw put an pañso p̄ituhq̄e, put aw t̄ātayht, pay

piw ehpeq yūmosaa. ³³ Noqw hak Samariat añqw sino haqaminikañw, put haqam qatsqa aw pitu. Nihqe pam put túwahqe, put òkwatuwa; ³⁴ Nihqe put awnihqe, haqe' hintsanyaqat añ somhta, wihkuyit wine enañ wutskañwo; nihqe put nāp moropkoy aqw tsokat, pu yeyespimi put wīki; nihqe aw unañwtavi. ³⁵ Pu òviy qavonvaqw pam ahpiynikañw, sunat sīvat hóroknat, ki'taqat maqat, put aw pañqawu: Um it tāqat aw tunatyaltini. Nen ason kurs um it epnihqe hóyokiwtaqat sohsokniqw, nu piw pite', put ahoy ūmi sisvini, pam kita. ³⁶ Taay, ya uñniqw imuy payhkomuy amuñaqw himuwa tāqat tūhototaqat sinosñwaata? ³⁷ Noqw pam pañqawu: Pay hapi put òkwatuwhqa. Pahsat pu Jesus put aw pañqawu: Taa, Yupa, um put an hinmani.

Jesus Visits Martha and Mary

³⁸ Noqw pumuy pañ haqamiyaqw, Jesus haqami kitsókimi paki. Noqw hak wuhti, Martha yan mātsiwhqa, kiy ep put pās tavi. ³⁹ Noqw pam hakiy Mary yan mātsiwhqat tupkoy'ta. Noqw pam hak Jesus atpip qatukañw put yuaataqw aw tūqayta. ⁴⁰ Noqw Martha hihta qaa'saqalqe qa suyan unañway'taqe, Jesus awnihqe aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay itupko nuy mātapq, nu nāla hihta aw hintsaki. Noqw ya pam uñniqw qa hinta? Um òviy aw pañqawhqa, inumi unañwtapni. ⁴¹ Noqw Jesus lavayhtiye put aw pañqawu: Martha, Martha, pas um hīhihta pis'oqhintaqe qa suyan unañway'ta. ⁴² Pay hak sūkw hihta aw tunatyaltimantani. Noqw Mary put nukñwat namorsta. Soon pam put nawhkiwni.

11

Jesus' Teaching on Prayer (Mt 6.9-13; 7.7-11)

¹ Noqw hisat pam haqam nāwaknaqe yukuqw, suhka put aw nānatuwnaqa aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um as itamuy hin nāwakintotaniqat itamuy tutuwnani, ura John put aw nānatuwnayaqamuy hin tutuwnaqaqat pan'i. ² Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Uma nānawakne', kitotamantani: Itanaa, ōveqatsit ep qátuhqa, nam uhnatñwani pas kaptsi'tiwaa. Nam uhmoñwtunatyay aw pítuu. Nam uhtunatyā tūwaqatsit ep pasiwhtii, ōveqatsit ep hin pasiwhtiḡey pan'i. ³ Um okiw nāqavo itamuy itahtunōsmakiway huylawni. ⁴ Pu um okiw itahqaanhtipuy itamuhpiy ayo yúkuni; pay itam sohsokmuy itamuhpewi qaanhtotiqamuy amuhpiy put ayo yuykutiwisa. Pu um okiw itamuy unaheppit qa añ tsāmi'mat, hakiy qalolmat añqw itamuy ayo ōoyhtimani, pay yan'i. ⁵ Pu pam pumuy amumi pañqawu: As kurs haqawa umuñaqw kwātsi'te' suhtokihāq put awnen, aw pañqawni: Ikwatsi, um as payhkomuy pōlavikit nuy nasimokmaqani. ⁶ Taq ikwātsi waynumqe inuhpe pituqw, kurs nu hihta put nopnani, kítani. ⁷ Noqw pam ahpañaqw lavayhte' pañqawni: Um nuy qa soontsahtsanni. Pay ikiy uhtsiwta; noqw itim inumum tōka. Kurs nu hin uñ máqaniqe ōviy qaqtuptuni, kítani. ⁸ Nu umumi pañqawni: Pay soq pi pam put kwātsiatniqw, pam put qa máqani. Nikañw pam put aw qatūqayhq, nawus pam qatupte', put hihsa'haqam hintsanniqat

pahsa' put máqani. ⁹ Noqw nu umumi pañqwni: Uma hihta òviy tūviñtotani; nen uma put makiwyani. Uma hihta hepyani; nen tutwani. Uma pönöñöykinayani; noqw umumi hötsíltini. ¹⁰ Pi hak hihta tūviñtaqa hihta makiwñwu; pu hepqa túwañwu; pu pönöñöykinaqat aw hötsíltimantani. ¹¹ Sen uma haqawa hakiy náatniqw, uhti ūmi pölavikit tūviñtaqw, ya sen um put owat máqani? Sen pākiwuy òviy tūviñtaqw, ya sen um tsūat put máqani? ¹² Hal sen pi pam nöhut òviy tūviñtaqw, sen um putskohmokaqat put āawnani? ¹³ Noqw kurs pay as uma qalomáhinkahkañw umuhtimuy hihta nukñwat huytotaniqey tuwi'yuñwa. Noqw tis pas Umuna òveqatsit ep qátuhqa put aw Qahováriwtaqat Hikwsit òviy tūviñtotaqamuy soon qa máqani.

Jesus and Beelzebul

(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

¹⁴ Noqw Jesus nukpanhikwsit hakiy lavayiyat nawhkiñwuqat put añqw hórokna. Noqw nukpanhikwsi put añqw yamakq, qayuáatañwuqa yuaayku; noqw sinom kātayyuñwa. ¹⁵ Noqw pay pumuy amuñaqw haqawat pañqaqwa: Pam nukpanhihikwsimuy moñwíyamuy Beelzebub aw yankañw nukpanhihikwsimuy ipwanta. ¹⁶ Noqw pētu put aw tuwantotaqw, pam kātatayhpit hihta tuawi'taqat òñaqw pumuy amumi mahtaknaniqat put aw nānawkna. ¹⁷ Noqw pay pam pumuy tunatyayamuy mātsi'taqe amumi pañqawu: Haqam moñwtunatya nehpewhitiqa soon qa kīqötini; pu kīvit nehpewhitiqam nātsi'ke', soon haqami òkini. ¹⁸ Noqw òviy kurs Satan nehpewhitiqw, ya hin put moñwtunatyaat

wúnuni? ¹⁹ Noqw kurs nu Beelzebub aw yankañw nukpanhihikwsimuy ipwantaqw, ya umumi nánatuwnayaqam hakiy aw yankahkañw pumuy ipwantota? Ason puma umuy atsánhkiye', umuy suhputsnayani. ²⁰ Nikañw kurs pay nu God öqalayát akw nukpanhihikwsimuy ipwantaqw, suyan hapi God moñwtunatyat umumi pitsíwiwta. ²¹ Pi táqa hoñvi tunipi'kañw kiy túwale', hihta himuy pās oyi'tañwu. ²² Nikañw ason put epnihqe pavan hoñvi pite', put añwute', pam sohsok naqöyyuwsiyat aw taqa'nanwayat nawhke', hihta himuyat kwatsmuy huytañwu. ²³ Qa inumumnihqa hapi inuhpewiwta; pu qa inumum tsovalantaqa tatslakinta.

The Return of the Evil Spirit
(Mt 12.43-45)

²⁴ Tuyoy'eway hikwsi sinot añqw yámake', haqe' qa pay'taqat añ hinnumñwu, haqam nāsuñwnaniqe öviy'o; nit qa tuwe' pañqawñwu: Han pi pay nu ikiy añqw yámakqey aw áhoy'i, kítañwu. ²⁵ Pu pam ep pite', pās maspiwkañw lomahintaqat túwañwu. ²⁶ Pahsat pu pam ahpiyñen tsáne'nihqamuy hīhikwsimuy nahpenihqe pas núnukpantuy aw tsamñwu. Noqw puma aw yuñe', ep ki'yunñwu. Noqw hakiy qatsiat añkñihqa mohtiwat epnihqe pu' pas qalomáhintañwu.

True Happiness

²⁷ Noqw pam yan yuaataqw, hak wuhti sinmuy amuñaqw kēew hiñqawhqe aw pañqawu: Nāspi hak uñ tihta. Piw pīhuy akw uñ yōyoñna. ²⁸ Noqw pam put aw pañqawu: As um yan lavayhtinikañwo:

Ñaspi hakim God lavayiyat aw tūqaykahkañw an hinwisa, puma hapi hahlayhpit epyani, um kitanikañwo.

The Demand for a Miracle

(Mt 12.38-42)

²⁹ Noqw pan sinom sūmi hūrs tsovawmaq, Jesus yuaativaqe amumi pañqawu: Ima pu' qatsívaptsiwyuñqam nukpansinomu. Puma kātatayhpit hihta tuawi'taqat aw yórikyaniqey nānawakna, Nikañw puma soon kātatayhpit aw yórikyani, hal pas sūkw kātatayhpit-saa. Pam Tutuyqawhqat lavay'ayayat Jonas qatsíyat ep hiniwhtiqtat an aw yukiltini. ³⁰ Pi ura Nineve-kitsókit ep sinom Jonas qatsíyat ep hiniwhtiqtat akw hihta tuwi'vaya. Noqw pay ōviy hapi piw pan nu' Sinot Tiat pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumi hihta tuawi'tani, iqatsiy ep hiniwhtiqtat akw'a. ³¹ Hisat hin yukiltiniqtat aw pituqw, tatkaqw moñwi-wuhti pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumum wunupte', pumuy qatuptsiwniyamuy ep suhputsnani. Ispi pam Solomon wuwniyat aw tūqaytaniqe ōviy pas tūwaqalñahaqaqw pítu. Noqw meh, hak Solomon epnihqe pas pávannihqa yep'e. ³² Ason hin yukiltiniqtat aw pituqw, Ninevet ep sinom pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumum hoñve', pumuy qatuptsiwniyamuy ep suhputsnayani; ispi puma Jonas lavayiyat nanaptaqe nāp tunatyay añqw lasyaqee. Noqw meh, hak Jonas epnihqe pas pávannihqe yep'e.

The Light of the Body

(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ Qa haq pi hak wihqöhít úwiknat, haqam qamātaqpuve put tavi, sen hihta sīvut akw put kuhta. Pi pam put tsotsókpiyat ep tsokaqw, ep yuñtaqam tālat tāyuññwu. ³⁴ Hakiy pōsiat tokoyat aw talni'tañwu. Noqw ōviy kurs hakiy pōsiat pasiwtaqw, pay tokoyat añ ahsupoq talñwu; pu kurs hakiy pōsiat qa pasiwtaqw, pay tokoyat añ ahsupoq qatalñwu. ³⁵ Oviy um tunatyaltiqw, uhpe tāla qa qōmawvani. ³⁶ Paniqw ōviy kurs uh-tokoy añ ahsupoq talq, qahaqam qatālaniqw, pam sohsoy ahsupoqhaqami talni, wihqōhi suyan tālat talni'te', ūmi talni'tañwuqat pan'i.

Jesus Accuses the Pharisees and the Teachers of the Law

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40)

³⁷ Noqw pam yuaataqw, hak Pharisee-sinom put tūsama. Noqw pam kīyat ep pákihqe, qatuptu. ³⁸ Noqw pam mohti qa māvaqtat tūmoytaqw, Pharisee-sino put aw tātayhqe, aw hin wūwa. ³⁹ Noqw Tutuyqawhqa put aw pañqawu: Uma Pharisee-sinom kukyapit, pu tsatsqaptat anyuñwa. Uma suovaam kwanw'ewayhtotit tukwhanayaniqey-sa tunatyawyuñwa, pu qalomáhintsatskaniqeyu. ⁴⁰ Uma núanhihtuu, puyaw ōvaqenihqat yúkuhqa ahsonñaqwnihqat qa enañ yukuqw ōviy'o? ⁴¹ Tis pi uma hihta himuy'yuñwe', put akw tūookwatuwyanihkañwo; noqw pep pu' amuhpa' ahsupoq kwanw'ewayni. ⁴² Nikañw is ohi uma Pharisee-sínomu! uma pi umuh'uyiy añqw nēnevenit pakwút-sikivo sun oyit God aw noayañwu; nikañw uma soq sinmuy amuñem suan hin yukuyaniqey qe'toti; uma God

qa aw unañway'yuñwa. Uma as pávanyaqat tutavot añ ahsupoq hinwisni; pu it qa pas qatuvosnihqat añ pīwu. ⁴³ Is ohi uma Pharisee-sínomu! Uma pi tsotsvalkiva mohkage tsotsókpit pas hahlayya, pu sinom kitpik umuy kaptsi'kahkañw umumi yuaatotaniqata. ⁴⁴ Is ohi uma tutavot tūtutuqaynayaqam, pu Pharisee-sínomu! nawip'ew hinyuñqamu! Uma pi tūtuamit qa mātaqyaqat anyuñwa; noqw sinom put atsva yaktaqam pumuy pañyaqw qa tuway'numya. ⁴⁵ Pahsat pu haqawa tutavot aw tuvoti'taqa lavayhtige, put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um pañqawhqe itamumiq enañ hiñqawu. ⁴⁶ Noqw pam pañqawu: Pay panta. Is ohi uma tutavot aw tuvoti'yuñqamu! uma pi soñawnen hihta a'nö putut mokahtotat, hakiy ikwiltoynayañwu; nikañw uma soq soon ñas'ew pumuy paañwayañwu. ⁴⁷ Is ohi úmaa! Uma pi God lavay'aymuyatuy tūamiyamuy aw pūhulalwa; noqw pi umanam pumuy qöqya. ⁴⁸ Pas pi öviy uma umunamuy hiniwhtipuyamuy navoti'kahkañw amún unañway'yuñqey mahtakni'yuñwa, ispi puma pumuy qöqyaq'ö; noqw uma pumuy tūamiyamuy aw pūhulalwa. ⁴⁹ Paniqw hapi öviy God suan wuwni'kañw yan lavayhti: Nu pumuy amumi ilavay'aymuy hōnani, pu ituaw'a'yatuyu. Noqw puma pētuy yūyuyhnaye' qöqyani. ⁵⁰ Noqw God pu' qatsívaptsiwyuñqamuy hapi tukopnani, sohsokmuy put lavay'aymuyatuy tūwaqatsit yayhniwhqat añqaqw qöyaniwyaqat ahpiy'o, ⁵¹ It Abel qatsiyat ep'e, pu añk yesqamuy qatsiyamuy ep pīwu, nit pu Zacharias qatsiyat ep'e. Ura pam God kiyat-nikañw pu hom'oyvihkat

amuhtsave nīniwa. Nu umumi súañqawni: God umuy put sohsok ep tukopnani. ⁵² Is ohi uma tutavot aw tuvoti'yuñqamu! Uma pi navotit aw hōtahpit yawwisa. Uma aw qa yuñkahkañw, aw yuñtaqamuy aw u'taya. ⁵³ Noqw pam pumuy amumi yan lavayhtiqw, tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum put aw pās ö'qaltivayaqe, pam hīhihta lavayhtiniqat öviy aw qa tūtuqayya. ⁵⁴ Hísatniqw unahiñqawhq nanapte', put nēveltoynayaniqe öviy moqmani'yuñwa.

12

A Warning against Hypocrisy

(Mt 10.26-27)

¹ Noqw añwu sinom pas qaan'ewakw hintaqam sūmi tsovaltiqe nuñwu pay nānami wukukuto-taqw, Jesus put aw nānatuwnayaqamuy amumi mohti pañqawu: Uma Pharisee-sinmuy pēkeniyamuy nawip'ew hintsakpit ep qa ūnaiwyuñwni. ² Pi qa himu āmiwtaqa qa mātaqtini, piw tupkiwtaqa qa nanaptiwni. ³ Pantaqw öviy hihta qamātakpuve haqawa lavayhtiqw, pam tālat ep nanaptiwman-tani; pu uma hihta yūyupavaqe hakiy naqvumiq sawiwiykuyaqw, pam kihkits'ova tsa'lalwiwni.

Whom to Fear

(Mt 10.28-31)

⁴ Noqw nu umumi pañqawni ikwátsimu: Uma qa sinmuy mamqasyani. Puma pi pay hakiy tokoyat-sa nīnayañwu; pu pahpiy kurs hinhtotiñwu pīwu. ⁵ Nikañw uma hakiy mamqasyaniqat nu umuy āawnani. Uma God hapi mamqasyani.

Pi pam hakiy nīnat, hakiy qōhit aqw tūvaniqey aw öqalay'ta. Noqw nu' piw umumi pañqawni: Uma put hapi mamqasyani. ⁶ Puyaw qa tsivot kwekwéwewhyam lōq palavotōnat öviy huyiwyañwu? Noqw qa himuwa God ahpiy suhtokiwnwu. ⁷ Hikis pi pas umuhqötöva umuhhōmi sohsoy pohtoylaniwta. Oviy uma qa nalmamqasyani; God kwekwéwewhyamuy kaysiwhqamuy amuhpenihqe umuy pas kahkawna.

Confessing Christ before Men

(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Pu nu piw umumi pañqawni: Hak isinonihqey nuhtumi pañqawhq, nu' Sinot Tiat tuwat put isinonihqat God hoñviaymuyatuy amumi pañqawni. ⁹ Nikañw hak qa isinonihqey nuhtumi pañqawhq, nu tuwat put qa isinonihqat God hoñviamuyatuy amumi pañqawni. ¹⁰ Ason kurs hak nuy Sinot Tiyat ehpewi lavayhtiqw, pam pantaqa put ahpiy ayo yukiwmantani. Nikañw ason kurs hak Qahováriwtaqat Hikwsit ehpewi qakaptsilavayhtiqw, pam pantaqa soon put ahpiy ayo yukiwman-tani. ¹¹ Pu ason sinom umuy tsotsvalkiva, sen momñwituy, sen öqalat pasiwyuñqamuy amumi tsamvayaqw, uma hin yuaatotaniqey, sen hihta lavayhtotiniqey qa wūwantotamantani. ¹² Pay ason aw pituqw, Qahováriwtaqa Hikwsi umuy hin lavayhtotiniqat umuy tutuwnamantani.

The Parable of the Rich Fool

¹³ Noqw haqawa sinmuy amuñaqw put aw pañqawu: Tutuqaynaqa, um as ivavay aw pañqawhq, pam hihta itahmakiway añqw nuy

máqani. ¹⁴ Noqw Jesus put aw pañqawu: Tāqa, ya hak nu hihta ep hin yúkuniqat, pu sen umuy hihta namqananiqat aw nuy tavi? ¹⁵ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Uma tunatyaltote', hihta qa umuhhimuy tuñlay'yuñwniqey qe'yani. Pay sino hihta nihti'taniqe qa paniqw òviy qatu. ¹⁶ Pu pam hihta tūwutsit akw pumuy amumi yuaaykuqe pañqawu. Hakiy kahaktaqat pāsaat a'nō hihta aniwna. ¹⁷ Noqw pam unañwpeq wūwantaqe pañqawu: Ya sen nu hinhtini? Kurs nu haqami inatwaniy koyotani. ¹⁸ Pu pam pañqawu: Han pi yanhti: Nu hāhaqe' ikoyokiy tsawimnat, pas wūkoq kītani. Pu nu pañso sohsok inatwaniy, pu hihta ihmuy tañatani. ¹⁹ Nit pu iunañway aw pañqawni: Iunañwa, um hihta nihtiwtaqat wūhak yahsañwuy aqw pitsíwtaqat tañata. Taa, um nāsuñwni'kañw, tūmoytani, hīhikwni; nen um hahlayni. ²⁰ Noqw pay God put aw pañqawu: Um nūanhimu ñasta wuwni'taqa, it tōkilat ep nu uhhikwsi ūmi tuhtuy'ni. Noqw pahsat pu himu uhpiy na'sastiwhqa hakiy himuatni? ²¹ Noqw pan hapi i' hak nēñem-sa hihta tsovalantaqa hintani. Yep qatsit ep ka hihta nihti'tani, nīkañw òveqatsit ep God atpip pas òkiwni.

Trust in God
(Mt 6.25-34)

²² Pu pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Paniqw òviy nu umumi pañqawni: Uma hin yesniqey qa nānaphin wūwantotani, hihta nōñōsaniqeyu, piw umuhtokoy éñem'i, hihta yuwsiyaniqeyu. ²³ Pi hakiy qatsiat nōsiwhqat epnihqe pas pavan hihkay'ta, pu hakiy

tokoat yuwsit epnihqe pas pavan hihkay'ta. ²⁴ Kurs huvam aañwustuy amumi wūwayaa. Puma qa ūuyyañwu, piw qa hōqyañwu. Puma qa koyoki'yuñwa, piw qa tuoyhki'yuññwu. Noqw God pumuy nōnopna. Nihqe tis pi pam masay'yuñqamuy amuhpenihqe umuy pas kahkawna! ²⁵ Ya sen hak pan tunatyawtaqa hin nāwuñwnaniqey tuwi'ta? ²⁶ Noqw kurs uma hihta sus'ōwihintaqat kurs panhtotini, ya uma hinoqw pas piw ahpiy pēhut hinyaniqey tunatyawyuñwa? ²⁷ Kurs huvam sishut hin wuñw'iwwisqat aw wūwayaa. Puma qa tumalay'yuñwa; qa tontotañwu. Noqw nu umumi pañqawni: Solomon sohsok hihta nukñwat yuwsikañw qa ñas'ew imuy amumi hayawtaqat yuwsita. ²⁸ Sumataqpi God tūsaqat pās yūyuwsina, nāmahin pi pam pay hihsavo tayta. Pu' pam tutskwavanikañw, qāvo pam qōpqōmiq maspiwni. Noqw ya pam tis umuy qa pavan pas yūyuwsinani, uma ōwituptionsiwni'yuñqamu? ²⁹ Oviy uma hihta nōnōsaniqey, pu hihta hikwyaniqey qa tunatyawyuñwni, piw uma qa wiwsiyani. ³⁰ Pi sinom yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam sohsok iit hihta tunatyawyuñwa. Noqw Umuna umumi navoti'ta, uma sohsok iit hihta haqni'yuñq'ō. ³¹ Nikañw tis pi uma God moñwtunatyayat tunatyawyuñwni; noqw sohsoy īi himu umumi noiwni.

Riches in Heaven
(Mt 6.19-21)

³² Uma qa tsawiniwyuñwni tōnawhohyamu; pi Umuna umuy moñwtunatyat máqaniqey moñwvasi'ta. ³³ Uma hihta himuy'yuñwe' put

huyayani; nen akw sinmuy òokwatuwyani. Uma umuhkahakiwuy òveqatsit aw tañatotani. Pan uma soñawnen umuhsivamoktukpuy qa sakwíiwñwuqat nenñem tutwani. Pi òveqatsit aw uyiñwu qa pákiñwu, piw kwahya qa hihta hovalañwu. ³⁴ Pi hakiy kahakhimuat háqamniqw, hakiy unañwaat piw pepniñwu.

Watchful Servants

³⁵⁻³⁷ Hakim tahtaqt moñwiy haqam nāñuiwhqat añqw áhoyniqat nuhtayyuñqamuy amún uma kwewkahkañw, umuhqöhiy úwikni'yuñwni. Noqw ason pam ahoy pite', pönöñöykinaqw, puma nuhtayyuñwe', eñem súhötaye', pas hahlayhpit epyani. Pas antsa nu umumi pañqawni: Soon pam qa hihta akw namuptat, amumi tunösvoñahat, pumuy nopni'tani. ³⁸ Noqw kurs pam suhtokilnasavehaqam, sen talhahayiñqw pite', puma put nuhtayyuñqat tuwaqw, pas puma tumal'a'yat hahlayhpit epyani. ³⁹ Pu meh yanta, pi as ki'taqa hísatniqw uyiñwu pítuniqat navoti'te', soon qa tūwalani, nen soon put kíyat aw pákiniqw, pam pánani. ⁴⁰ Pantaqw öviy uma piw pás moñwvas'iwyuñwni. Taq uma nāt qa pan wūwantotaqw, nu' Sinot Tiat pítuni.

The Faithful or the Unfaithful Servant (Mt 24.45-51)

⁴¹ Pahsat pu Peter put aw pañqawu: Tutuyqawha, ya um it lavayit itamumi-sa lavayhti, sen pay pas sohsokmuy amumii?
⁴² Noqw Tutuyqawhqa pañqawu: Noqw ya sen hak hakiy tumal'ayaat suan hinmaqat suan wuwni'taqa? Put moñwíat haqaminiqe

sohsok hihta himuy aw tunatyawtaniqat aw put tavit, tumalsuñwamuyatuy aw put moñwtapq, pam pumuy añsakis tunösmakiwayamuy pumuy huytani. ⁴³ Noq̄w kurs put moñwiat pite', put nāt suan hinmaq̄w put tuwaq̄w, pam tumal'aya pas hahlayhpit epni. ⁴⁴ Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas soon put moñwiat̄ qa sohsok hihta himuy aw put moñwtapni. ⁴⁵ Nikañw kurs pam tumal'aya moñwiat̄ qa its pītuniqat unañwpeq pañqawe', pahsat pay tumalsuñwamuy, tahtaqtuy, pu momoymuy wuvahtivani; pu tūmoykañw, hīhikwtive', honaq̄kuyit akw hōnaq̄iwtani. ⁴⁶ Pu pam qa hin pan wūwankañw, moñwiyy qa nuhtay'taq̄w, pam pite', put tumal'ayay ayo tūvani. Noq̄w pam nawus qatuptsiwni'yuñqamuy amumum kānavotni. ⁴⁷ Pi i' tumal'aya moñwiyy tunatyayat as navoti'kañw, hintaniqey qa pantsakt, piw tunatyayat qaan hintsake', hapi nawus wūhakis wuvahtiw̄mantani. ⁴⁸ Nikañw i' hak put tunatyayat qa navoti'kañw, qaan hinme', pay qa wūhakis wuvahtiw̄mantani. Pi i' hak wūhaq̄ hihta makiwhq̄, sinom tuwat put aw wūhaq̄ tuñlay'yuñwni. Pu sinom hakiy aw hihta wūhaq̄ noaye', put aw wūhaq̄ tuhtuiyamantani.

Jesus the Cause of Division
(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Soñawnen nu tūwaq̄atsit aw qōhit tūvaniqe pitu. Noq̄w is as pay pam uwiwitani! ⁵⁰ Nikañw nawus nu nāt soñawnen hihta akw tuvoylatiw̄ni. Nikañw nu nāt put qa añ kuyve', pas pavan sóontsaniwni. ⁵¹ Ya uma inumi yan wūwantota: Pam ka sinmuy

qa hin unañwat yesniqat òviy pitu, pan'i? Uma qa pan wūwantotani. Pi sinom qa súnahpa'yaníqat òviy nu pitu. ⁵² Pi yahpiy haqahpiy hapi haqam sūkw kīve tsívotnihqam nātsikiwtamantani. Pahyom lōqmuy amuhpewiniqw, pu lōyōm payhkomuy amuhpewii. ⁵³ Hakiy naat tiy ehpewhimantani; pu tiat nay ehpewhimantani. Yuat tiy mānat ehpewhimantani; pu māna yuy ehpewhimantani. Pu mö'wi'taqa mö'wiy ehpewhimantani, pu' mö'wi puwsuñway yuyat ehpewhimantani.

Understanding the Time

(Mt 16.2-3)

⁵⁴ Pu piw pam sinmuy amumi pañqawu: Uma tāvañqw òmawuy kuyvaqw tutwe', āpiy pay pañqaqwañwu: Añqw yōyañ'u, kitotañwu; noqw antsa pantañwu. ⁵⁵ Pu tatkaqw hūhukq uma pañqaqwañwu: Kurs utuhuuni, kitotañwu; noqw antsa pantañwu. ⁵⁶ Uma nawip'ew hinyuñqamu, pay as uma tokpelat añ-nikañw, pu tūwaqatsit añ hin sóniwhqat māmatsyañwunikañw, ya hintaqw òviy haqe' qalawmaqat uma qa māmatsya?

Settle with Your Opponent

(Mt 5.25-26)

⁵⁷ Pu ya hinoqw uma hihta umuhhintsakpiy qa aw suan wūwaya? ⁵⁸ Um hakiy uhpew'iwtaqat amum moñwit awnen, nāt umuy awniqw um hin put amum namivōhikniqey qanātusi'tamantani; taq ka pam hakiy hin yukunañwuqat aw uñ lōlōkintaqw, pam uñ solāwamoñwit aw noaqw, pam uñ sivikimi pánani. ⁵⁹ Nu ūmi pañqawni: Pas um soon pañqw yámakni; pas ason um hisat uhpōiy sohsok ep sisve', pep pu' pañqw yámakni.

13

Change Your Ways or Die

¹ Noqw ephaqam hakim Jesus awyaqe, aw pañqawwa: Yaw hakim Galileet añqw God eñem kanēlot nīnayaqw, Pilate solāwamat pumuy qōqyaqw, unwaam kanēlot unwáyat enañ namiqwriti. ² Noqw Jesus lavayhtiqe pumuy amumi pañqawu: Ya uma wūwantotaqw, ima Galileet añqw sinom sohsokmuy Galileet añqw sinmuy amuhpenihqe pas sus qaanhinwisqe, ōviy pas panhaqam hintsaniwya? ³ Nu umumi pañqawni: Qae. Pi uma umuhtunatyay qa añqw lasye', soon qa sohsoyam pumuy amún súlawhtini. ⁴ Ura Siloam ep wupaki sahpukqe, hakimuy pakwt nanal sihkay'taqamuy sinmuy qōya. Noqw ya úmuyniqw puma Jerusalem ep ki'yunqamuy sohsokmuy amuhpenihqe pas sus qaanhinwisa? ⁵ Nu umumi pañqawni: Qae. Pi uma umuhtunatyay qa añqw lasye', soon qa sohsoyam pumuy amún súlawhtini.

The Parable of the Unfruitful Fig Tree

⁶ Pu Jesus piw tūwutsit hihta tuawi'taqat lavayhtiqe nuhtumi pañqawu: Hak tāqa ūiy ep nōnvospaltsokit ūyi'ta. Nihqe pam as aw sipalat hept, qa hihta tuwa. ⁷ Nihqe pam ūyit aw tunatyawtaqat aw pañqawu: Meh, pu' hapi pāyis yahsañwuy añ nu it nōnvospaltsokit aw sipalhept, qa hihta tuwa. Tsahqaa. Pam paysoq tutskwat hovalni'ta. ⁸ Noqw ūyit aw tunatyawtaqa lavayhtiqe put aw pañqawu: Moñwi, pay hāk pam piw it yahsañwuy ep pantani. Noqw nu aňhqe hañwe', aňhqe kwitatoynani. ⁹ Noqw ason kurs

pam himuy'vaqw, pay lolmani. Kurs qa hihta himuy'vaqw, pay pi nu tsahqani, kita.

Jesus Heals a Crippled Woman on the Sabbath

¹⁰ Noqw Jesus nasuñwintalöñnit ep háqamwat tsotsvalkive tütutuqayna. ¹¹ Noqw meh, hak wuhti himu hikwsit hakiy õputañwuqat akw tuyqawiwtaqa pep nuhtuma. Okiw pam pakwt nanal sihkay'taqat yahsañwuy añ tütuyhqe, hürs moto'taqe pas kurs hin kwuhpukni. ¹² Noqw Jesus put túwahqe, put wánwayhqe, aw pañqawu: Wuhti, pay um uhtuyay añqw mātaviwni, kita. ¹³ Noqw pam may akw put aw toñokq, pahsat pay wuhti tsikqe, pas God hihtata. ¹⁴ Noqw Jesus nasuñwintalöñnit ep put qalaptinaqw, õviy tsotsvalkive moñwi itsívutiqe, sinmuy amumi pañqawu: Sinom hapi navaysikis talöñnit añ tumalay'yuñwni. Oviy uma put añ pewye', qalaptuyani; nen qa nasuñwintalöñvaqat epyani. ¹⁵ Noqw Tutuyqawhqa pahsat put aw lavayhtiqe pañqawu: Um nawip'ew hintaqa! Ya uma qa nanap nasuñwintalöñnit ep umuhwakasvohkoy, sen umuhmoropkoy haqam pakiwtaqat añqw mātapye', put hikwnawisiñwu? ¹⁶ Noqw meh, Satan it wuhtit, Abraham týatnihqat pay pakwt nanal sihkay'tasikis yahsañwuy añ it tūyat akw sōma. Noqw puyaw nu nasuñwintalöñnit ep put mātapqe, õviy pas qalomáhinhti? ¹⁷ Noqw pam yan lavayhtiqw, put ehpew'iwyuñqam sohsoyam hamanhtoti. Noqw sinom sohsoyam pas hinhaqam hahlayhtoti, pam sohsoy hīhihta qaöwítumaltaqat ep'e.

The Parable of the Mustard Seed
(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Pu Jesus pañqawu: Ya God moñwtunatyaa hihta anta? Ya sen pam hihta antaqat nu pañqawni? ¹⁹ Pam mustard-ūyit pōsiyat anta. Put hak tāqa kwúsuhqe, pāsay ep ūya. Noqw pan wuñwqe, pas wukotskiniwhti. Noqw masay'yuñqam put nantaqayat añ yesva.

The Parable of the Yeast
(Mt 13.33)

²⁰ Pu piw pam pañqawu: Ya nu God moñwtunatyayat hihta antaqat pañqawni? ²¹ Pam pēkenit anta. Put hak wuhti kwúsuhqe payhp tuwanit ñumnit enañ namiqwrilaqw, pam sohsoy pēke, kita.

The Narrow Door
(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Pu pam kitsókinawit hinmakañw, sinmuy tutuqaynatima, Jerusalem aqw hoyhtakañwo. ²³ Pahsat pu hak put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya pay pas híkiyom ayo nõñakni? Noqw pam pumuy amumi pañqawu: ²⁴ Uma hihsa' qenit hōtsiwat añ yuñniqey qa nātusitotani. Taq nu umumi pas pañqawni: Pay as kaysiwhqam aw yuñniqey tuwantotanikañw, pay kurs hinyani. ²⁵ Hisat ki'taqa wunupte', hōtsiwmiq uhtaqw, pahsat pu as uma ihpaqw hoñkahkañw, uutspit pōññōytoynayani, pañqawkahkañwo: Tutuyqawhqa, Tutuyqawhqa, itamumi hōtaa, kitotani. Noqw pam lavayhte', umumi pañqawni: Umuy háqaqwayaqat nu qa navoti'ta. ²⁶ Pahsat

pu uma pañqawtivayani: Ura itam utpip nōnōsa, pu hikwya; pu um itahkitpiik itamuy tutuqayna. ²⁷ Noqw pay pam pañqawni: Pay nu umumi pañqawu: Nu umuy háqaqwyaaqat qa navoti'ta. Huvam inuñaqw ahpiyyaa, sohsoyam nukpantuwit hintsatskaqamu. ²⁸ Pep pu' uma tsaykitani, umuhtamay ñuritotani. Noqw Abraham, pu Isaac, pu Jacob, pu sohsoyam God lavay'aymat, puma God moñwtunatyayat ep tañawtaqw uma amumi yórikyani. Nikañw úmawat ihpoq maspiwyani. ²⁹ Pu sinom hōpaqw ökini, pu tāvañq'ö, pu kwiniñaq'ö, pu tatkaq'ö; nen God moñwtunatyayat ep yesvani. ³⁰ Noqw meh, haqawat nuhtuñkyaqam mohti'wisni, pu mohti'wisqam nuhtuñkyani.

Jesus' Love for Jerusalem
(Mt 23.37-39)

³¹ Noqw ép tāwat ep hakim Pharisee-sinom Jesus aw ökihqe, aw pañqaqwa: Um yámake', yañqw ahpiyni. Taq Herod un ññaniqey nāwakna. ³² Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Yúpave, awey' put isawuy aw pañqaqwaa: Meh, nu hapi nukpanhihikwsimuy nuhtuñaqw ipwanta, pu tūqalapsinta, pūu, pu piw qāvoov, pu pāyis talqat ep imakiway añ nu kuyvani. ³³ Nikañw pay nu nawus pu' Jerusalem aqw hoyhtani, pu qāvoov, pu lōtoki. Ispi soon God lavay'ayaat Jerusalem añqw nāp haqam sūlawhtini. ³⁴ Is ohi uma Jerusalem ep sínomu! Is ohi umuñemi! Uma pi God lavay'aymuyatuy qöyantota, pu umumi ayatiwyaqamuy tatatupqöyantota. Pas as nu hihsakishaqam umuy tsovalani, kowākowuhti

timuy masay atpikaqe tañatañwuqat pan'i; noqw uma hapi qa nānawakna. ³⁵ Meh, God umuhkiy pay tatamhta. Noqw nu umumi pas antsa pañqawni: Pay uma yahpiy haqahpiy soon inumi yórikyani. Nikañw hisat aw pituqw, uma pañqawwani: Tutuyqawhqat natñwaniyat añ pitutoqa nam tayawintiwa, kitotani. Noqw pep pu' uma inumi piw yórikyani.

14

Jesus Heals a Sick Man

¹ Pu hisat nasuñwintalönnit ep Jesus Pharisee-sinmuy amuñaqw hakiy pas mohpeqnihqat kiyat ep tūmoyta. Noqw puma put aw pās tunatyawyuñwa. ² Noqw meh, hak tāqa pāmoktuyat tūtuyhqa Jesus apyeve qatu. ³ Noqw Jesus lavayhtige tutavot aw tuvoti'yuñqamuy-nikañw pu Pharisee-sinmuy amumi pañqawu: Ya pay hak nasuñwintalönnit ep hakiy qalapsinaniqw pam súanta? ⁴ Noqw puma qa hiñqawwa. Noqw Jesus put nuahqe, qalapsinat, mātavi; ⁵ Nit pumuy amumi pañqawu: Kurs uma haqawa moropkoy'tani, sen wakasvokoy'tani. Noqw kurs pok'at nasuñwintalönnit ep hötsit aqw posni. Ya sen put pohkoy'taqa qa āpiy pay pañqw pu hóroknani, nāmahin pi nasuñwintalönniniq'ö. ⁶ Noqw puma kurs hiñqawwani.

Hospitality and Humility

⁷ Pu pam tūtsamiwyaqamuy amumi tātayhq, kurs puma núnukñwat qenit namorstotaqw, pam amumi tutaptaqe, amumi pañqawu: ⁸ Ason hak nāñuiwhqat ep nōviwhqat ep un tūtsamq,

um qa pas susnukñwat qenit ep qátuptuni, taq nāp hisat pi sen uñ tūtsamqa uhpenihqe hakiy pas pavan sinot tūtsamht, ⁹ Uminen ūmi pañqawni: It qenitoynaa, kítani. Noqw pahsat pu um hamanhtini, susqalaveq qatuptuniqee. ¹⁰ Um qa panhtiqw, ason hak uñ tūtsamq, um susqalaveq qatuptumantani. Noqw uñ tūtsamqa pite', ūmi pañqawni: Ikwatsi, um pavan ayo nukñwat aw hóyokni, kítani. Noqw pep pu' umum nōnovaqam uñ kaptsi'yuñwni. ¹¹ Taq haqawa pavan nāhihtataqa hapi qahimuniwhtini; pu nāqahihtataqa hapi a'nö hímuniwhtini. ¹² Pu Jesus piw put tūtsamqat aw pañqawu: Um wukonovate', qa uhkwatsmuy tūtsammantani, piw uhsinomuyu, piw uqlaq kahaksinmuyu; taq ka puma soon qa uñ tūtsamyaqw, pay pam ūmi ahoytiwni. ¹³ Ason um tūnopnanik, añ ōokiwyaqamuy tūtsammantani, pu qapasiwyuñqamuyu, pu qayaktaqamuyu, pu qapostalyaqamuyu. ¹⁴ Nen um hahlayhpit epni. Pi puma kurs hin ūmi put añ ahoytotaniq'ö. Pay ason añ súanyuñqam ahoy yesvaniwhq, pep pu' God ūmi put ep ahoytani.

*The Parable of the Great Feast
(Mt 22.1-10)*

¹⁵ Noqw put amum nōnovaqamuy amuñaqw haqawa it navotqe, put aw pañqawu: Pas hak God moñwtunatyayat ep nōsniqa hahlayhpit epni. ¹⁶ Noqw pam put aw pañqawu: Hak tāqa wukonovataqe, kaysiwhqamuy tūtsama. ¹⁷ Nihqe nonopsattiqw, tūtsamiwyaqamuy amumi tumal'ayay hōnaqw, pam amumi pañqawu: Huvam pewyaa; pay sohsoy himu yukiwta. ¹⁸ Noqw

puma sohsoyam sun hihta akw qe'yanigey pan unañwtoti. Noqw mohti'maqa put aw pañqawu: Piw nu hihsaq tutskwat túihqe, pas soon qa aw kuyvatoni. Himu nu as pay qa awni. ¹⁹ Noqw suhka pañqawu: Piw nu tsivót-sikip nanasn̄wamuy tumalwawakastuy túihqe, pas piw soon amumi qa pohtani. Himu nu as pay qa awni. ²⁰ Noqw suhka pañqawu: Piw nu nōmataqe, ōviy kurs hin awni. ²¹ Noqw ōviy pam tumal'aya pítuhqe, iit moñwiy āawna. Pahsat pu ki'taqa itsívutiqe, tumal'ayay aw pañqawu: Yupa kaktayii, kīmii, kihkisonva, pu kīkiskat aw'i; nen um añ ōokiwyaqamuy, pu hihta akw qapasiwyuñqamuy, pu qayaktaqamuy, pu qapostalyaqamuy añqw tsamni. ²² Noqw tumal'aya panhtiqe pañqawu: Moñwi, pay um hintaniqat pañqawhq, nu as anhti; noqw pay nāt ep qeni. ²³ Noqw moñwi tumal'ayay aw pañqawu: Yupa, kurs pōnawita, pu kwiyauy'uhtsit aw'i, nen um añqw sinmuy tusoqtsamhq, ikiy ep ohpokni. ²⁴ Pi nu ūmi pañqawni: Imuy tahtaqtuy as tūtsamiwyaqamuy amuñaqw qa haqawa inovay añqw nōsni.

The Cost of Being a Disciple
(Mt 10.37-38)

²⁵ Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam Jesus ámumya. Noqw pam namtōkqe amumi pañqawu: ²⁶ Inuminihqa nawus nay, pu yuy, pu nōmay, pu timuy, pu pāvamuy, pu tupkomuy, pu qōqamuy, pu siwamuy, pu hikis pas nāp qatsiy enañ aw qa suh-taq'ewni. Hak qa panhtinik, soon inuñk wīsiwtani. ²⁷ Pu nahoylehtsiy qa yankañw inuñknihqa pas soon inuñk wīsiwtani. ²⁸ Kurs uma haqawa ōmi

wupakitanigey tunatyawte', ya sen pam qa mohti qatupte', hin hihkayat an wūwani, sen aw aptsin'itaqeyu? ²⁹ Nāphisat pi pam as qaqt-spiyat yukut, pay kurs hin put aw yūkuniniqw, aw yorstotaqam sohsoyam akw tututsiwativaye', ³⁰ Pañqaqwani: I' as kīrvat, pay kurs hin aw yūkuni. ³¹ Hal kurs hak haqam moñwi sukwat moñwit aqw kihpakte', ya sen pam qa mohti qatupte' an wūwani, sen pay pam pakwūt-sikip sōmorit pahsa' sinoy'kañw, put ahsawvatoqat ánwutaniqeyu, pam sunát-sikip sōmorit pahsa' sinoy'taq'ö? ³² Noqw kurs pay hinniniqw, nāt mi' pas yāvaqwniqw, pam aqw hakiy tuaw'ayhte', pay hintaqat akw puma qa nāmi may'taniqat aw tūviñtani. ³³ Noqw öviy pay pan hapi kurs uma haqawa sohsok hihta himuy qa tatamhte', pas soon inuñk wīsiwtani.

Worthless Salt
(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ Öña as lolma; nīkañw kurs pam suhuviwe', sen hihta akw suhutiwni? ³⁵ Pam tutskwat aw qa nukñwa, piw kwitatsvalnit aw'i. Pay pānis-sa pi hakim put maspayañwu. Tuqayvastotaa! Uma pi naqvuy'yuñwa.

15

The Lost Sheep
(Mt 18.12-14)

¹ Pahsat pu moñwit enem sīvat ömalalwaqam, qaanhinwisqamuy amumum sohsoyam put aw tūqayyuñwniqe aw hóyokya. ² Noqw Pharisee-sinom, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum Jesus aw qayan unañway'yuñqe

pañqawwa: Tuvat i' tāqa qaanhinwisqamuy pas amu'puñalkañw, amumum tunōshomhta. ³ Noqw pam tūwutsit hihta tuawi'taqat akw amumi lavayhtiqe pañqawu: ⁴ As kurs umuñaqw haqawa tsivót-sikip sunat kanelvokmuy'taqw suhka kurs haqamini. Ya pam nālöp sunat pakwt pept sihkay'taqamuy haqam tutskwawe qa mātapt, pu haqaminihqat heptoni, pas túwaniqey pahsavoo? ⁵ Pu pam put tuwe', hahlaykañw sukpa' tsoki'kañw, ⁶ Kiy ep pite', kwatsmuy, pu kisñwamuy tsovale', amumi pañqawni: Huvam inumum hahlayyaa, nu ikanelvohkoy kurs haqaminihqat tuwa, kitani. ⁷ Nu umumi pañqawni: Noqw pan hapi hak sūka qaanhinmaqa tunatyay añqw lasq, put ep òveqatsit ep yesqam hahlayhtotiñwu; sinom nālöp sunat pakwt pept sihkay'taqam súanhinwisqam kurs hihta añqw lasyaniqw, puma pumuy amuhpe qa pan hahlayhtotiñwu.

The Lost Coin

⁸ Pu sen kurs hak wuhti pakwt qötsásivat himuy'kañw, sukw haqami hintsanni. Puyaw pam wihqöhít qa úwiknat, ahpave maspe', pās hepni, pas ason put túwaniqey pahsavoo. ⁹ Pu pam put tuwe', kwatsmuy, pu kisñwamuy tsovale', pañqawni: Huvam inumum hahlayyaa; nu sívat haqami hintsanqey ahoy tuwa, kítani. ¹⁰ Nu umumi pañqawni: Noqw pan hapi hak suhka qaanhinmaqa tunatyay añqw lasq, put ep God hoñviaymat pas hahlayhtotiñwu.

The Lost Son

¹¹ Pu pam pañqawu: Hak tāqa lōqmuy tiyotimuy'ta. ¹² Noqw tsāywa nay aw pañqawu:

Inaa, as um hihta úhimuy añqw imakiway nuy máqani. Noqw pam hihta akw qátuhqey tiyotimuy namqana. ¹³ Noqw ahpiy qa wūhakis talq, pay tsāywa sohsok hihta himuy tsovalat, yāvoqhaqamii; nihqe pepehaq qahopqatuhqe, hihta himuy paysoq hintsana. ¹⁴ Nihqe pam put sohsokq, pep tutskwat ep wukotönösti; noqw put apha' himu súlawhti. ¹⁵ Noqw pam pep tutskwat ep hakiy sinot aw nātuwikta. Noqw pam haqe' pāsaw aw put hōnaqw, pam pitsōtivokmuyatuy lālayi. ¹⁶ Noqw pitsōtim hihta pahpuyat nōnovaqw, as pam put öyniqe amumi kwanwáy'tuswaqw, pas qa hak put hihta maqa. ¹⁷ Noqw pam unañwtalawvaqe pañqawu: Istáthihi! Kaysiwhqam inay eñem hihta öviy tumalay'yuñqam nōsiwhqat qarūrumnayaqe, akwsiñwni'yuñqw, nu yephaqam tsönmomoki. ¹⁸ Han pi inay aqwnen, aw pañqawu: Inaa, pas nu Oveqatsit ep Qátuhqat ehpewi qaanhti, piw uhpewii. ¹⁹ Nihqe soon nu yan'ewaynīkanw uhtinihqey pan tūñwantiwni. Pay um nuy tumal'ayatani, nu kítani. ²⁰ Pu öviy pam wunuptut, nay aqw'a. Noqw pam nāt yāvaqniqw, naat put túwahqe, ehpewi wárikqe, kwapkaqe sūmavoktat, put tsohtsona. ²¹ Noqw tiat put aw pañqawu: Inaa, pas nu Oveqatsit ep Qátuhqat ehpewi qaanhti, pu uhpewii, nihqe soon nu yan'ewaynīkañw uhtinihqey pan tūñwantiwni. ²² Noqw pay naat tumal'aymuy amumi pañqawu: Uma pew yuwsit susnukñwat yawwise', put yuwsinayani. Pu uma tañapsomnayat, totsvaknayani. ²³ Nen uma wakashoyat wíwakiwtaqat pew wikye', nīnayani; noqw itam nōnove', hahlayyani. ²⁴ I'

iti as soñawnen mokt ahoy tātayi; i' as kurs haqaminit ahoy nātuwiwa. Noqw pahsat pu puma hahlayhtivaya. ²⁵ Noqw tiat wūyoqwa pasvehaqam tumalay'ta. Nit pam kīmi hayiñwnaqw, ep lēlenyaqat, pu tīvaqw, pam navota. ²⁶ Nihqe pam sukwat tumal'ayat wánwayhqe, puma hinoqw pantsatskaqat put tūvinta. ²⁷ Noqw pam put aw pañqawu: Uhtupko pitu; noqw una wakashoyat wívakiwtaqat put eñen nīna, pam put qahintaqat suphelawtaqat pitsínaqe ōviy'o. ²⁸ Noqw pay pāvaat itsívutiqe, aw pákiniqey qa nakwha. Noqw ōviy naat aw yámakqe, aw kuwawayku. ²⁹ Noqw pam lavayhtiqe nay aw pañqawu: Istáthihi! Nu hihsa'haqam yahsañwuy añ uñem tumalay'ta; piw nu qa hisat uhtutavoy hihtawat qaanhti. Noqw nu ikwátsmuy amumum hahlayniniqw, um qa hisat nuy kapireshoyat maqa. ³⁰ Noqw i' uhti tuwat nāhuhyayaqamuy amuhpa' uñ hihta akw qátuhqat sohsok'o. Noqw pam ahoy pituqw, āpiy pay um put eñem wakashoyat wívakiwtaqat nīna. ³¹ Noqw naat put aw pañqawu: Itii, pay pi um sutsep inumum yanta; noqw sohsok himu ihimu úhimuu. ³² Pay pi tatam itam qatsítote', hahlayyani. Pi i' uhtupko as soñawnen mokt, ahoy tātayi, kurs haqaminit ahoy nātuwiwa.

16

The Dishonest Manager

¹ Pu piw pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Hak kahaktaqa hakiy put eñem hihta himuyat aw tunatyawtaniqat aw tavi. Noqw

yaw put himuyat aw tunatyawtaqa put himuyat hovalantaqat moñwíyat āawnaya. ² Noqw pam wáñwayhqe, put aw pañqawu: Ya nu it hihta navota? Um hin hihta ihmuy as tunatyawtaqey nuy āawnani; pay um soon pāpu hihta ihmuy aw tunatyawtani. ³ Pu pahsat pam hak hihta aw tunatyawtaqa unañwpeq pañqawu: Ya sen nu hinhtini? Imoñwi itumalay nuy nawhkiniq'ö. Kurs nu hin pasva tumalay'tani; nu hihta tuñlay'tanigey hahmana. ⁴ Hal kurs nu yanhtini. Noqw hisat nu itumalmakiway añqw ayo tūviwhq, sinom nuy kiy ep pās taviyani. ⁵ Kítahqe, öviy pam moñwíyat aw pöiwyuñqamuy nānap wáñwayhqe, mohti'maqat aw pañqawu: Um hihsa'haqam imoñwi aw pöiwta? ⁶ Noqw pam pañqawu: Pay tsivót-sikip sunat tuwanit wihkuyita. Noqw pam put aw pañqawu: Uhpöiy pey'taqat kwusut, ayam suqtuptut, lōq sunat pakwt sihkay'taqat pēnaa. ⁷ Pahsat pu pam piw sukwat aw pañqawu: Noqw umwa hihsa'haqam pöiwta? Noqw pam pañqawu: Pay tsivót-sikip sunat tuwanit söhövosita. Noqw pam put aw pañqawu: Uhpöiy pey'taqat kwusut, nälöp sunat pēnaa. ⁸ Noqw put moñwíyat put ep put aw tayawinlavayhti, pas pam tuhishinhtiqw öviy'ö, nāmahin pi as pam qa súan hinhtiq'ö. Pi yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam nāp sinomuy amumiwat pas qa ūunatu. Noqw pay tālat añ hinwisqam qa pumuy amún tutuhistu. ⁹ Noqw nu umumi pañqawni: Uma yep qatsit ep hihta umuhimuy akw nennem tükwatslalwani; noqw ason umuhimu súlawhtiqw, puma umuy haqam sutsep yesniqat aw ökinayani. ¹⁰ Hak sustsa' ep qa

paysoq hintsakqa piw nihtiwtatqat ep qa paysoq hintsakñwu; pu sustsa' ep paysoq hintsakqa piw nihtiwtatqat ep paysoq hintsakñwu. ¹¹ Paniqw òviy kurs uma yep qatsit ep hímu'y'tiwhqat paysoq hintsatsne', ya sen hak hihta hihkay'taqat pas antsanihqat umumi nóani? ¹² Pu uma hihta qa umuhimuy aw qa suan tunatyawwisq, ya sen hak hihta pas umuhimuyniniqat umumi nóani. ¹³ Kurs hin tumal'aya lōqmuy moñwímuy amuñem tumalay'tani; ispi soon pam qa sukwat aw pay qa yan unañway'kañw, súkwat-sa pas hahlayni; sen pay hihtawat-sa aw pas yuki'kañw, pu sukwat pay qa hímoni. Kurs hin uma káhakiwuy òviy tumalay'kahkañw, piw God eñem tumalay'yuñwni.

Some Sayings of Jesus

(Mt 11.12-13; 5.31-32; Mr 10.11-12)

¹⁴ Noqw Pharisee-sinom sivat tunlay'yuñqam sohsok it nanapta; nihqe put aw tututsiwya. ¹⁵ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Uma pi sinmuy amumi lolmat nālavaytañwu; noqw pi God umumi umuh'unañway navoti'ta. Pi himu sinmuyniqw pas hímunihqa God-niqw tuyoy'eway'o. ¹⁶ Hisat John pítuhqat aw pahsavo hin hinwisniqa tutavo yuaatiwa, pu God lavay'aymuyatuy lavayiam píwu. Noqw pahpiy pu' God moñwtunatyayat yuaatiwhq, sinom sohsoyam aqw nānaqasya. ¹⁷ Pay tokpela, pu tūwaqatsi tūwayaniqw, pam pantaqa qa pas hinta; noqw pay tutavot ep sushihsay pey'taqa alóntiniqw, pam pantaqa pas qatuvosi. ¹⁸ Nōmay mātapqa piw suk w amum qatupte', tokot

sokoptañwu; pu puwsuñway añqw mātaviwhqat amum qatuptuqa tokot sokoptañwu.

The Rich Man and Lazarus

¹⁹ Hak kahaktaqa tsatsákwmötsaput a'nö hihkay'taqat yuwsí'kañw, nāqavo hihta nasani'tañwu. ²⁰ Noqw pu piw hak okiw hihta nuhtumi tuñlay'taqa, Lazarus yan mātsiwhqa put hötsíwat epeq taviwa, u'yasaníkañwo. ²¹ Nihqe pay okiw as ñas'ew pam kahaktaqat nönöspiyat añqw hihta piñput tūmoytaniqey nāwakna. Noqw popkot öke', okiw put uyayat añ leñitsmitotañwu. ²² Noqw ahpiy pantaqw, i' okiwsino mōki, Noqw God hoñviaymat put ōmiq wikyaqw, pam Abraham aqlap qatuptu. Noqw pu tuwat kahaktaqa mokqe āmiwa. ²³ Nihqe maskiveq kānavoti'kañw, kwuhpukqe, Abraham yāvoq tuwa, pu Lazarus put aqlap qátuhqata. ²⁴ Pu pam tsa'lawhqe pañqawu: Inaa, Abraham, um okiw nuy ōkwatuwe', peqw Lazarus hōnaqw, pam malatsiy tsukuyat kūyit aqw móroknat, ileñiy hukanani; taq nu yepeq ūwiñwuy ep pas okiw kānavoti'ta. ²⁵ Noqw Abraham pañqawu: Itii, pay ura um uhqatsiy ep hihta úhimuy lolmat ömahta; noqw pu pan piw Lazarus hihta qalolmat ömahta. Nit pu' pam suyan unañwtiqw, umwa tuwat kānavoti'ta. ²⁶ Pu piw pi itamuhtsave a'nö tupqa yukilti; pantaqw öviy as yañqw umumiqyaniqam kurs hinyani; pu piw as umuñaqw peqwyaniqam kurs hinyani. ²⁷ Pahsat pu pam pañqawu: Inaa, um as turs inay kiyat aw put hōnani. ²⁸ Taq nu tsivot tupkomuy'ta. Noqw pam hin yórikqey pumuy āawnaqw, puma qa tuwat peqw kānanvotpit aqwyani. ²⁹ Noqw Abraham put

aw pañqawu: Pay pi puma Moses-nikañw pu God lavay'ayamuyatuy lavaiyamuy oyi'yuniwa. Pay ason pumuy amumi tūqayyuñwni. ³⁰ Noqw pam pañqawu: Qae, Ina Abraham, pay hak so'pumuy amuñaqw amuminiqw, soon puma tunatyay añqw qa lasyani. ³¹ Noqw pam put aw pañqawu: Pay pi puma Moses-nikañw pu God lavay'aymuyatuy lavaiyamuy qa aw tūqayyuñwe', nāmahin pi hak so'pumuy amuñaqw ahoy tātayhq soon tūtuptionsani.

17

Sin

(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

¹ Pahsat pu Jesus put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Pas soon sinmuy lomavöhut añqw lasnayaqam haqami peveltini. Nikañw pumuy amuñem pas is'ohini. ² Kurs hak imuy tsātsakwmuy hihtawat ayo lasnaqw, put eñem pas is'ohini. Pay pi tatam māta put kwapkaqe hāyiltiqw pam wuhkovatuphamiq tūviwhq, pam put eñem lolmani. ³ Uma nānami tunatyaltotini, kurs uhpava, sen uhtupko ūmi qaanhtiqw, um put u'nanani. Noqw kurs pam qaanhtipuy ep qahahlayhtiqw, pay um put pantaqat put ahpiy ayo yūkuni. ⁴ Pu kurs pam tāwat ep tsañe'sikis ūmi qaanhte' put tāwat ep tsañe'sikis ūminen, qahahlayhtiqey pañqawhq, um hapi put pantaqat put ahpiy ayo yūkumantani.

Faith

⁵ Noqw ayaiwyuñqam Tutuyqawhqat aw pañqawu: Um okiw itahtuptionsaniy aw

hóyoknani. ⁶ Noqw Tutuyqawhqa pañqawu: Kurs uma pay hihin tuptsiwni'yuñwe', nāmahin pi pam mustard-uyit pōsiyat an tsāyniqw, uma it sycamine-tsokit nāipwaniwe', wuhkovatuphaveq kwihpiwniqat pañqaqwaqw, soon pam umuhlavayiy qa anhtini.

A Servant's Duty

⁷ Kurs uma haqawa tumal'ayay'taqw pam haqam tutskwat qōritani, sen wāwakastuy nopni'tani. Ason pam pasñaqw pituqw, ya um put aw yan lavayhtini: Taay, um tunōsvoñat aw qatuptuni, aw kítani? ⁸ Sóoni. Um yanwat put aw layayhtini: Um namuptat inuñem nōvatat, nuy nopnani. Noqw nu tūmoytani, pu hikwni. Ason pay um inuñk nōsni, pu hikwni, kítani. ⁹ Ya sen um put aw kwakwhatani, pam hin ayatiwhqey anhtiqat ep'e? Pay ka sóon'i. ¹⁰ Noqw pay pan hapi ōviy piw uma tuwat hin ayatiwye', sohsok anhtote' pañqaqwani: Pay itam okiw qa hihta apitoti. Pi pay itam itah'ayaway-sa anhtoti, kitotani.

Jesus Makes Ten Lepers Clean

¹¹ Noqw pam Jerusalem aqwnihqe, Samaria-tutskwat, pu Galileet-tutskwat pañ qaqlavaqa pañsoq'a. ¹² Nihqe pam haqam kitsókimi pituqw, hakim pakwt tahtaqt tokoplelet tūtuyyaqam put ahsawvayaqe yāvaqw hōñi. ¹³ Nihqe puma pañqw tsa'lalwaqe pañqaqwa: Jesus, Moñwi, um okiw itamuy ōkwatuwni. ¹⁴ Noqw pam pumuy túwahqe, amumi pañqawu: Huvam God awwat momñwituy amumi nāmahtaknawisaa. Noqw puma nāto aqwyakahkañw, pay powaltoti. ¹⁵ Noqw pumuy amuñaqw sūka qalaptuqey

navotqe, ahoy namtökt, pu pas tönay añqe' God pas hihtata. ¹⁶ Nihqe pam Jesus kukmiq nātuvaqe put aw put ep hahlayhti. Noqw pam hak Samariat añqw sino. ¹⁷ Noqw Jesus lavayhtige pañqawu: Ya qa pakwtnihqam powaltoti? Noqw ya ima peptnihqam haqamiya? ¹⁸ Ya pay qa hak God pas hihtataniqe pitu, hal pay i' qa-Jew-sino-saa? kita. ¹⁹ Pu pam put aw pañqawu: Wunuptut, aqwhaqamii. Pay um qapēvevnaqe qalaptu.

The Coming of the Kingdom

(Mt 24.23-28, 37-41)

²⁰ Noqw hisat God moñwtunatyayat aw pítuniqat ima Pharisee-sinom Jesus tūviñtota. Noqw pam umumi pañqawu: Pi God moñwtunatyat qa susmataqpuva pítuni. ²¹ Soon hak pañqawni: Meh, pam ep'e, sen Meh, pam ayamo, kítani. Ispi meh, God moñwtunatyat yep umuhsonveni'ö. ²² Pu pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Pay uma nāto nuy Sinot Tiyat as ñas'ew sūs talönvaqat ep umumumniqat nānawaknaniqw, soon pam antani. ²³ Noqw ephaqam sinom umumi pañqaqwani: Meh, pam yep'e! sen Meh, ayamo! kitotani. Noqw uma hapi qa aqwyani; piw qa amuñkyani. ²⁴ Pi talwihpiki tokpelat añ ahsupoq tālawvañwu. Noqw pay hapi pan piw nu Sinot Tiat italöñiy ep hinhtini, hisat pítee. ²⁵ Nikañw pay mohti pu' qatsívaptsiwyuñqam nuy hīhihta akw okiwsasnayani, pu nuy tūvayani. ²⁶ Noqw ura Noat qatsíyat ep hin yēsivhqw, pay hapi pan piw hintani, hisat nu' Sinot Tiat ahoy pítuq'ö. ²⁷ Ura puma nōnova, hīhikwya, nōmalalwa, puwsuñwlalwa, hisat Noa pākihut aqw pákihqat aw pahsavoo. Noqw

pātsikq, puma sohsoyam súlawhti. ²⁸ Pu pay ura piw pan Lot qatsíyat ep hinta. Sinom nōnova, hīhikwya, hihta tuhtuy'ya, hihta huyalalwa, uylalwa, pu kīlalwa. ²⁹ Noqw ura hisat Lot Sodom añqw ahpiyniqw, ep tāwat ep ūwiñw hihta sika hpik owat enañ òñaqw lōhōhöykuqe sohsokmuy kīqōta. ³⁰ Noqw nāt hapi pantani, hisat nu' Sinot Tiat mātaqtiq'ō. ³¹ Put talōñvaqat ep kits'oveqni hqa pañqw hāwe', nawus soon hihta himuy ōviy ah-pami papkini, súwayaniqe ōviy'o. Pu piw pasveni-hqa qa kīmii. ³² Uma Lot nōmayat u'ni'yuñw. ³³ Qatsiy ayo táviniqey tunatyawtaqa put kway-hni; pu qatsiy kwayhqa hapi put ayo távini. ³⁴ Nu umumi pañqawni: Put tōkilat ep hakim lōyōm sūkw puvuw hpit añ qatsni. Suhka wīkiwhq, suhka akwsiñw. ³⁵ Hakim lōyōm wuhtit nāma nūmantani. Suhka wīkiwhq, suhka akwsiñw. ³⁶ Hakim lōyōm pasve hinnumni. Suhka wīkiwhq, suhka akwsiñw. ³⁷ Noqw puma lavayhtitqe put aw pañqawa: Háqamni, Tutuyqawhqa? Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay haqam himu mokputniqw, pañso hapi wiwisokt sumitso-valtiñwu.

18

The Parable of the Widow and the Judge

¹ Noqw sinom sutsep nānawakne', qa nan'eknayaniqat Jesus pumuy tutuqaynaniqey nāwakna. Nihqe ōviy pam it tūwutsit akw umumi lavayhtitqe, ² Pañqawu: Haqam kitsókit ep hak tāqa qatu. Pam hak sinmuy amuñem hin yuykuñwu; nīkañw God qa mamqasi, piw sinmuy qa kaptsi'ta.

³ Noqw pu piw pay pep hak koñnalavu qatu. Noqw pam hak wuhti tāqat aw pítuhqe aw pañqawu: Um inuñem ituwqay aw nāoyini. ⁴ Noqw pay as pam hihsavo qa nakwha; nit pay unañwpeq pañqawu: Pay as pi nu God qa mamqasi, piw sinmuy qa kaptsi'ta. ⁵ Noqw i' koñnalavu inumi sus'itsq, pay öviy nu eñem nāoyini. Taq pam añk sasqe, nuy puhtsemoknani, kita. ⁶ Pu Tutuyqawhqa pañqawu: Taay, kurs huvam sinmuy amuñem hin yuykuñwuqa qa súanhinmaqa hin lavayhtiqat nanaptaa. ⁷ Noqw puyaw God pas añ nāp namoramuy put aw tälö'nikañw, pu tōkilat añ tsaykitaqamuy amuñem qa nāoyini? Ya pam sōwuni? ⁸ Nu umumi pañqawni: Pas soon pam pumuy amuñem qa súnaoyini. Noqw pay pi as pantaqw ason nu' Sinot Tiat hisat pite', ya nu sinmuy qapēvewni'yuñqamuy túwani?

The Parable of the Pharisee and the Tax Collector

⁹ Noqw haqawat suan hinyuñqey qanāvevewnayaqam ayam pētuy qahihtay'yuñwa. Noqw Jesus pumuy amumi it tūwutsit lavayhti: ¹⁰ Hakim löyöm tāqat nāwaknaniqe God kīyat aw paki. Suhka Pharisee-sínoniqw, pu suhka moñwit eñem sivat ömalawhqa. ¹¹ Noqw Pharisee-sino wunuwkañw, nāwaknaqe yan nāyuaata: Kwakwhay God. Kwakwhat pi nu sinmuy qa amunta-hihta tukwhantota, qa suan hinyuñwa, qa nāp himuy amum hinwisa, hal hikis yep moñwit eñem sivat ömalawhqtat an'i. ¹² Nu tsañe'sikis talöñwintiwhtat añ lōs napwalañwu. Nu sohsok hihta ihmuy pakwút-sikivo sun oyiwtaqat añqw sūp oyit

ūmi nóañwu, kita. ¹³ Noqw moñwit eñem sivat ömalawhqa pay ayam haqam wunuwkañw, soon ñas'ew ömi kwuhpukniqe okiw tawitsqay wuvahtikañw pañqawlawu: God, um okiw nuy qaanhinmaqat ökwatuwni, kita. ¹⁴ Nu umumi súañqawni: I'wa qenive wunuwkañw, nima; noqw mi'wa qa pankañw ahpiy'o. Pi nāhihtataqa qahimuniwhtini; noqw nāqahihtataqa pas pavan hímuniwhtini.

Jesus Blesses Little Children

(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Noqw sinom Jesus aw titipostuy tsamvaya, pam amumi tónokniqat öviy'o. Noqw put aw nánatuwnayaqam amumi yórikyaqe, pumuy mēwa. ¹⁶ Noqw pay Jesus pumuy wáñwayhqe pañqawu: Uma tsātsakwmuy inumiyaniqat nakwhanayani, nen qa mēwantotani. Pi puma hapi God moñwtunatyayat aw yuñni. ¹⁷ Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas God moñwtunatyayat tsāk w qa an kwúsuhqa soon pañso pákini.

The Rich Man

(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Noqw hak pavansino Jesus tūviñtaqe aw pañqawu: Lolma Tutuyqawhqa, ya nu hihta hinhte', qatsit qaso'taqat himuy'vani? ¹⁹ Noqw Jesus put aw pañqawu: Ya hinoqw um nuy lolmalawu? pi qa hak lolma, pas sūkaa, God. ²⁰ Pay um hin hinwisniqat tutavot navoti'ta: Um tokot qa sokop-tani; um qa hakiy nīnani; um qa hihta ūuyuni; um hakiy qa atsátoynani; um unay, pu uñuy pumuy kaptsi'tani, it'a. ²¹ Noqw pam pañqawu: Pas nu itsákoy añqaqw iit añ ahsupoq hinma. ²² Noqw

Jesus it navotqe, put aw pañqawu: Nikañw um sūpwat qaanma. Um hihta úhimuy sohsok huye', añ òokiwyaqamuy put huytani. Nen um òveqatsit ep hihta nukñwat soon qa himuy'vani. Nit um añqwnen inuñkni. ²³ Noqw pam it navotqe, pas qahahlayhti, pas pam qaan'ewakw kãhaknihqe òviy'o. ²⁴ Noqw Jesus put pas qahahlayhti qw navotqe pañqawu: Pas añ hihta akw kãhak'iwyuñqam God moñwtunatyayat aw yuñwniqw amuñem qa tūvoshinta. ²⁵ Pay himu pohko pōlay'taqa tsakomostat añ pórokput añ pákiniqw, pam pantaqa pas qa tūvosi. Nikañw kahaktaqa God moñwtunatyayat aw pákiniqw, pam put epnihqe pas qa tūvosi. ²⁶ Noqw hakim put nanaptaqam pañqawu: Noqw pantaqw hak sen ayo yámakni? ²⁷ Noqw pam pañqawu: Pay añ himu sinmuyniqw pas kurs hin pasiw-taniqa pay God-niqw pasiwta. ²⁸ Pahsat pu Peter pañqawu: Meh, itam hapi sohsok hihta tatamhtotat unñ nankwusa. ²⁹ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas qa hak haqam paysoq God moñwtunatyayat òviy kiy, sen nay, sen yuy, sen pāvamuy, sen tupkomuy, sen qōqamuy, sen siwamuy, sen nōmay, sen timuy tatamhta. ³⁰ Pi pam yep qatsit ep pay a'nō hóyokput òmahtani, pu qatsit nātoniqat ep qatsit qaso'taqata.

Jesus Speaks about His Death a Third Time
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Pahsat pu pam pakwt lōq sihkay'taqamuy nāmi tsovalaqe, amumi pañqawu: Meh, itam hapi Jerusalem aqwya. Noqw God lavay'aymat Sinot Tiyat hin pēnayaqw, pam pantaqa sohsoy aw antsaniwni. ³² Pi nu qa-Jew-sinmuy amumi

mātaviwhq, puma nuy tututsiwnayani; nuy oki-wsasnani; pu inumi töhtotani; ³³ Pu puma nuy wuvahtotani; pu nuy nīnani. Noqw pāyis talq nu ahoy tātayni. ³⁴ Noqw pam hiñqawhqat puma qa mātsi'yuñwa, put lavayiat pumuy amumi tupkiw-taqw ōviy'ō. Pu pam hihta pañqawhqat puma qa māmatsya.

Jesus Heals a Blind Beggar
(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Pu ahpiy pantaqw pam Jericho-kitsókit aw hayiñwnaqw, hak qapostalqa pöhut qalave qatukañw, okiw hihta nuhtumi tunlay'ta. ³⁶ Noqw sinmuy qaan'ewakw hintaqamuy pañ haqamiyaqe mowawatiwisq, pam navotqe, put tüviñta. ³⁷ Noqw yaw Jesus Nazareth añqw sínonihqa haqaminihqat puma put āawnaya. ³⁸ Noqw pam tsa'lawhqe pañqawu: Jesus, um David Tíat, um okiw nuy ōkwatuwni. ³⁹ Noqw ima mohti'wisqam put mēwayaqe, pay qa hiñqawlawniqat aw pañqaqwa. Noqw pahsat pu pas pam tuwat pavan kēew pañqawu: Um David Tiat, um okiw nuy ōkwatuwni. ⁴⁰ Noqw Jesus huruhtiqe puma put aw wikyaniqat pañqawu. Noqw pam put aw pituqw, Jesus put tüviñtaqe, ⁴¹ Aw pañqawu: Ya nu un hintsanniqat um nāwakná? Noqw pam pañqawu: Tutuyqawhqa, um as okiw ivosiy tälawnani. ⁴² Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay nam uhposiy tälawnaa. Pay um qapēvewnaqe ayo taviwa. ⁴³ Noqw pahsat pay pam pōsiy tälawna; nihqe Jesus anki, God pas hihtatimakañwo. Noqw sinom sohsoyam put aw yórikyaqe, God pas tayawnaya.

19

Jesus and Zacchaeus

¹ Noqw Jesus Jerichot aw pítuhqe, añ yámakto.
² Noqw hak tāqa Zacchaeus yan mātsiwhqa pep qatu. Pam hak moñwit eñem sīvat ömalalwaqamuy amuñaqw mohpeq'a; nihqe kāhak'i. ³ Noqw pam Jesus hákiynihqat as aw yórikniqey tuwanta; noqw sinom hūrs hintaqw, pay pam kurs hin aw yórikni, hak tsāvanihqe öviy'o. ⁴ Nihqe öviy pam amupyeve wárikqe, pas pay aw yórikniqe sycamore-tsokit añ wūvi, pam pañniniqw öviy'o, ⁵ Noqw Jesus put háqamniqw aw pítuhqe, ömi tātayht, put túwahqe, aw pañqawu: Zacchaeus, pis'oqtit hāwii, taq nu pu' pas pay soon uhkiy ep qa huruhtini. ⁶ Pu pam pis'oqtiqe, pañqw hawht, hahlaykañw, kiy aw put pitsína. ⁷ Noqw sinom put aw yórikyaqe, sohsoyam qayan unañway pañqawu: Yaw pam hakiy tāqat qaanhinmaqat kiyavaqwwiatniqe öviy ámunnihqat pañqawu. ⁸ Noqw Zacchaeus wunuptuqe, Tutuyqawhqat aw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu hihta ihmuy nāsamiq yantaqat öokiwyaqamuy huytani. Pu kurs nu hakiy sivit ep hihta paysoq nawhke', nu nālös hóyokiwtat put aw ahoytani. ⁹ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pu' hapi it talöñvaqat ep um, pu umum yesqam ayo nöña, pay pi um Abraham ahpiy aniwhtiqw öviy'o. ¹⁰ Pi nu' Sinot Tiat haqami hiniwhtotiqamuy hēve', ayo óyaniqe pitu.

The Parable of the Gold Coins *(Mt 25.14-30)*

¹¹ Noqw pumuy iit nanaptaqw, Jesus qa lavayyukut, pumuy amumi hihta tūwutsit

akw yuaayku, pam Jerusalem aqw pitutoqe ōviy'o. Noqw ka God moñwtunatyat āpiy pay mātaqtiniqat sinom pan wūwantota. ¹² Noqw ōviy pam pañqawu: Hak pavansino moñwtunatyat makiwniqe ōviy yāvoqhaqamii, pay nāt piw ahoy pítunikañwo. ¹³ Nihqe pam tumal'aymuy pakwtnihqamuy wánwayht, amumi pakwút-sikip sunat sīvat oyat, amumi pañqawu: Uma inuhsavo it apitoyni'yuiñwi. ¹⁴ Noqw put amum sinoiwtaqam put aw qa suhtaq'ewyaqe ańk hakiy hōnaqe pañqaqwa: Itam it itamumi moñw'iwtaniqat qa nānawakna. ¹⁵ Noqw ahpiy pantaqw pam moñwtunatyat makiwhqe, ahoy pitu. Nihqe pahsat pu imuy tumal'a'yatuy amumi sīvat óyahqey pumuy wánwayniwyaniqat pam pañqawu, puma huhyayaqw, hihsa'haqam pi hak aw hóyoknañwuqat navotniqe ōviy'o. ¹⁶ Noqw pahsat pu mohti'maqa pítuhqe aw pañqawu: Moñwi, ura um inumi sunat sīvat noaqw, nu put aw pakwút-sikip sunat sīvat hóyokna. ¹⁷ Noqw pam put aw pañqawu: Um súanhti, lomatumal'aya. Um hihta qa hímuniqat ep qa paysoq hintsana, ōviy um pakwút-sikip wuhkokitsokit aw moñw'iwtani. ¹⁸ Pahsat pu ańknihqa pítuhqe aw pañqawu: Moñwi, ura um inumi sunat sīvat noaqw, nu put aw tsivót-sikip sunat hóyokna. ¹⁹ Noqw moñwi put aw piw an lavayhtiqe pañqawu: Pay ōviy piw um tsivót-sikip wuhkokitsokit aw moñw'iwtani. ²⁰⁻²¹ Pu piw suhka pítuhqe put aw pañqawu: Moñwi, taay, yep uhsiva. Nu un mamqasqe, ōviy nu it hōhōnpit ep put mōki'ta. Um pi a'nō unañway'taqe, haqam hihta qa tavit ep kwúsuñwu;

pu um hihta qa uyht put höqñwu. ²² Noqw moñwi put aw pañqawu: Nu nāp uhlayayiy akw un hin yukunani, um nukpantumal'aya. Kurs um nuy a'nō unañway'taqw put navoti'ta. Kurs nu haqam hihta qa tavit ep kwúsuñwu, pu hihta qa uyht put höqñwu. ²³ Ya hinoq w um nuy pantaq w tis nāpi isivay siva kimi qa pana? Pi um panhtiqw, nu pite', ihmuy-nikañw pu put ep ahsatit enañ ömahtani. ²⁴ Pu pam aqlaq hoñqamuy amumi pañqawu: Uma put sīvayat nawhkiyat pakwút-sikip sunat sīvāt himuy'taqat put maqayani. ²⁵ Noqw puma put aw pañqawu: Moñwi, pay pam pakwút-sikip sunat sīvay'ta. ²⁶ Noqw pam amumi pañqawu: Nu umumi pañqawni: Añ himuy'yuñqam piw hihta makiwyani. Pu ñastanihqa hikis as pay hihta himuy'taqey kwayhni. ²⁷ Pu imuy ituwqamuy nu amumi moñw'iwtaniqat qa nānawaknaqamuy uma pew tsamye', inutpip qöqyani,

The Triumphant Entry into Jerusalem
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Noqw Jesus yan lavayhtit, sinmuy amupyeve Jerusalem aqwat nakwsu. ²⁹ Nihqe pam haqam tsomot, Olivet yan mātsiwhqat, aw pitu, Bethphage-kitsókit-nikañw, pu Bethanyt-kitsókit, pumuy hayiñwnaqee. Nihqe pam löqmuy put aw nánatuwnaqamuy ayataqe, ³⁰ Amumi pañqawu: Uma umupyeve kitsókit awni. Nen uma ep pake', morohyat sómiwtaqat túwani. Nāt pas qa hisat hak aqw wūvi. Uma put ñaht, añqw wikni. ³¹ Noqw ason kurs hak umuy hinoq w put nāñahqat tūviñtaq w, uma yan lavayhtini: Tutuyqawhqa it nāwaknaqw öviy'o. ³² Noqw

ima ayaiwhqam ahpiynihqe, hin pam pumuy amumi lavayhtiqtat an yori. ³³ Noqw puma morohyat nãnahq, pohkoy'yuñqam amumi pañqaqwa: Ya uma hinoqw morohyat nãnaha? ³⁴ Noqw puma pañqawu: Itahtutuyqawhqa it nãwaknaqw õviy'o. ³⁵ Nihqe puma put Jesus aw wikvaqe, yuwsiy morohyat aqw ahpatat, put aqw Jesus tsoka. ³⁶ Pu pam pañ nakwsuqw, sinom põnawit yuwsiy ahpatota. ³⁷ Pu õviy pam kitsókimi hayiñwnaqe, pãpu pay tsomot Olivet añ pihpoqniqw, pahsat pu sohsoyam put ank wisiwtaqam pas tõnay añqe' God tayawintivaya, pu pam sohsoq hihta qaõwítumaltaqw, put ep puma put pas hihtativaya; ³⁸ Nihqe pañqawtiwisa: Nam Moñwi, Tutuyqawhqtat natñwaniyat añ pitútoqa tayawintiwa. Nam õveqatsit ep kwakwhat yësiwaa. Nam Sus'ovenihqa, kaptsiwaa. ³⁹ Noqw haqawat Pharisee-sinom sinsonñaqw Jesus aw pañqaqwa: Tutuqaynaqa ũmi nãnatuwnayaqamuy mēwaa. ⁴⁰ Noqw pam lavayhtiqtat amumi pañqawu: Nu umumi súañqawni: Pas imuy qa hiñqawaniqw, soon yañ o'wa qa sáakmani.

Jesus Weeps over Jerusalem

⁴¹ Noqw pam Jerusalem aw hayiñwnaqe aw tãtayhqe, put ep paklawu, pañqawkañwo: ⁴² Is as uma yepahaq pu' kwakwhat yësiwniqat haqe' qatsqtat mãmatsyani! Noqw núñwupi umuhposi qatãlawva. ⁴³ Pi nãt hisat aw pituqw, umuhtuwqam namurulnit akw umuhkitsokiy pónokni, nãnan'ivaqw put uhtayani. ⁴⁴ Nen put tutskwami sahpuknayani, uma pep ki'yuñqamuy énaña. Noqw pep qa haqam owa nãp qeniý ep

akwsiñwni, ispi Sus'oveqnihqqa umumi pohtaqw, uma put qa mātsi'yuñq'ö.

Jesus Goes to the Temple

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Pu pam God kīyat aw pákihqe, pep hihta huhyayaqamuy, pu tuhtuy'yaqamuy pañqw ipwanva; ⁴⁶ Nihqe amumi pañqawu: Ikiy ep nāwakintotamantani. Noqw uma soq put uuyiñtuy kivatoyñaya. ⁴⁷ Pu pam nāqavo God kīyat ep tūtutuqayna. Noqw pay God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tūtutuqaynayaqam-niqw, pu sinmuy amuñaqw pavansinom, puma hin as put nīnayaniqey hēvi'yuñwa; ⁴⁸ Nit hinhtotiniqey qa tutwa, sinom sohsoyam put aw pās tūqayyuñqw òviy'ö.

20

The Question about Jesus' Authority

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

¹ Pu hisat pam God kīyat ep sinmuy tutuqaynaqe lomatuawit yuaata. Noqw God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tūtutuqaynayaqam, wukw'a'yatuy amumum put aw òkihqe, ² Aw pañqaqwa: Kurs itamuy hihta āawnaa. Ya um hihta òqalat aw yankañw iit hintsaki? Ya hak uñ it òqalat maqa? ³ Noqw pam lavayhtiye amumi pañqawu: Kurs nu tuwat umuy sūkw hihta tūviñtani. Noqw uma nuy āawnayani. ⁴ Ura John kūyit akw tūtuvoylalawu. Ya pam haqaqw put makiwa? Sen òveqatsit añqö'? Sen sinmuy amuñaqö'? ⁵ Noqw puma put nānami yuaatotaqe pañqaqwa: Ya sen itam Oñaq'ö, kitotani? Soon qa

pam itamumi pañqawni: Noqw hinoqw uma put aw qa tūtuptsywa? ⁶ Ya sen itam Sinmuy amuñaq'ō kitotani? Noqw soon sinom sohsoyam itamuy qa tatatupqōqyani. Pi pūmuyniqw John pas antsa God lavay'ayaata. ⁷ Noqw ōviy puma lavayhtotiqe aw pañqaqwa: Pay kurs pi hin put háqaqwnihqat itam pañqaqwani. ⁸ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay ōviy nu piw soon hihta ōqalat aw yankañw iit hintsakqey umuy āawnani.

The Parable of the Tenants in the Vineyard
(Mt 21.33-46; Mr 12.1-12)

⁹ Pahsat pu pam tūwutsit hihta tuawi'taqat sinmuy amumi yuaativage amumi pañqawu: Hak tāqa ōvat uyht, tumalay'yuñqamuy amumi put mātapt, wūyavo yāvoqhaqamii. ¹⁰ Pu ōvat kwañwtinisavotiqw, pam ovauyit tumalay'yuñqamuy amumi hoñviayay hōna, puma aniwniyat añqw put maqayaniqat ōviy'ō. Noqw tuwat soq ovauyit tumalay'yuñqam put wuvahtotat, qa hihta hintaqat pañqw hōnaya. ¹¹ Pu piw pam sukw hoñviayay pumuy amumi hōna. Noqw pay puma piw put wuvahtotat, hamanhintsatsnat, qa hihta hintaqat pañqw lālayya. ¹² Pu amuñk pu' pam piw sukw pumuy amumi hōna. Noqw piw pay puma put ōputotat, qalavohaqami tūvaya. ¹³ Pahsat pu ovauyit himuy'taqa pañqawu: Ya sen nu hinhtini? Han pi amumi pas aw iunañway itiy tavi. Pay ka as puma put aw yórikye', kaptsitotani. ¹⁴ Noqw ovauyit tumalay'yuñqam put tutwaqe, nānami lavayhtotiqe pañqawa: I' hapi nay akpetani. Taay, itam nīnayaqw, himu himuatniqa

itahhimuniwhtini, kitota. ¹⁵ Pu ōviy puma ovauyit añqw qalavohaqami put wikyat, nīnaya. Taay, noqw ya ovauyi'taqa it ep sen pumuy hintsanni? ¹⁶ Pam pite', imuy tumalay'yuñqamuy qöye', pas pētuy amumi ovauyit noani, pam kita. Noqw puma put nanaptaqe pañqaqwa: Soon pantani. ¹⁷ Noqw pam pumuy amumi tātayht, pañqawu: Ura yan pey'ta: Owa kīlalwaqamuy amuhpiy qalavo tūviwhqa hapi tuyqaatniwhti, yan'i. Noqw ya pam lavayi hihta lavayhti? ¹⁸ Put owat ep yēvaqa yoyhni. Nīkañw ason pam hakiy aw yēve', tostani.

The Question about Paying Taxes
(Mt 22.15-22; Mr 12.13-17)

¹⁹ Noqw God awwat mohpeq momñwit, tutavot tūtutuqaynayaqamuy amumum put lavayiyat māmatsya, suyan pi pam pumuy amunkiwakw sōmokyuaaykuq'ö; nihqe ōviy puma āpiy put ñuayaniqey anhtotikañw, sinmuy mamqastoti. ²⁰ Noqw ōviy puma put aw pās tūqayyuñwa, piw hakim put mokmani'yuñwniqat put aw hōnaya, puma hakim suan hinyuñqey as nawip'ew hinyuñq'ö. Nen puma put lavayiyat unahepye', pep tutskwat ep öqalayt, pu tunatyayat aw put mātapyani. ²¹ Noqw puma put tūviñtotaqe aw pañqaqwa: Tutuqaynaqa, itam ūmi navoti'yuñqw, um suan yuaatakañw hihta súantaqat sinmuy tutuqayna. Pu um qa hakiy pas hihtay'kañw, pas qa atsat God tunatyayat tūtutuqayna. ²² Ya pay itam hihta añ sivit Caesar aw ōoyyaniqw, pam súanta, sen qa súanta? ²³ Noqw pay pam pumuy unatwiyamuy māmatsqe, amumi pañqawu: Ya uma hinoqw nuy unaheptota? ²⁴ Kurs inumi

votōnat mahtaknayaa. Ya i' hakiy pitsánwaat ep pey'ta? Pu hakiy tuñwniat añ pey'ta? Noqw puma lavayhtotiqe, pañqawu: Caesar pitsañwaata. ²⁵ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Turş uma hihta Caesar himuyat Caesar aw noayani. Pu God himuyat uma God aw noayani. ²⁶ Noqw pay puma kurs hin sinmuy amutpip put lavayiyat ep hintsatsnani. Nihqe puma put lavayiyat ep kätayunqe, pay qa hiñqawa.

The Question about Rising from Death
(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Pahsat pu hakim Sadducee-sinom, yaw so'pum pay ahoy qa yesvaniqat pañqawaqam put aw öki; nihqe put tüviñtotaqe, ²⁸ Aw pañqawa: Tutuqaynaqa, Moses itamumi tutaptaqe yan pēna: Kurs tāqa nōmay'taqa qa tímuy'kañw mokq, put pāvaat, sen tupkoat put nōmayatniñwuqat amum qatupte', put eñem tíoymantani. ²⁹ Noqw ura as hakim tsáne'nihqam nānatupkom yēse. Noqw amuñaqw suspavaam as nōmatat, qa tímuy'vat pay mōki. ³⁰ Noqw añkñihqa put nōmayatniñwuqat amum qatuptut, tuwat qa tímuy'kañw mōki. ³¹ Noqw pu amuñkñihqa pay piw amunhti. Noqw puma as tsáne'nihqam put nōmatotaqw, qa hihtawat eñem wuhti ti'va. ³² Noqw nuhtuñk pu' wuhti tuwat mōki. ³³ Noqw ya öviy sinmuy ahoy yesvaqw, pam hihtawat pumuy tsáne'nihqamuy nōmaatni? Pi puma sohsoyam put nōmatota? ³⁴ Noqw Jesus lavayhtiqe amumi pañqawu: Sinom yep qatsit ep nōmalalwa, piw puwsuñwlalwa. ³⁵ Noqw pay ima hakim mokiwuy añqw ahoy yesve', qatsit nātoniqat ep

ökiniqey pay ep pávanyaqamuy qa nōmalalwani, piw qa puwsuñwłalwani. ³⁶ Piw soon puma pāpu so'ni. Pi puma God hoñvi'aymuyatuy pas amunyuñwni. Puma ahoy yesve', God tímatni. ³⁷ Noqw kurs uma so'qam ahoy yesvaniqat ep tūviñtotaniqw-ya Moses himutskit lavayhtiqe hin pēnaqe hihta lavayhti? Ura God Abraham Tutuyqawhqaatnihqat pañqawu, pu Isaac Tutuyqawhqaata, pu Jacob Tutuyqawhqaata, ³⁸ Ispi pam qa so'pumuy Tutuyqawhqaamu, pi yesqamuyu; pi putniqw sohsoyam yēse. ³⁹ Pahsat pu tutavot tūtutuqaynayaqamuy amuñaqw haqawa lavayhtiqe pañqawu: Tutuyqawhqa, pas um súañqawu. ⁴⁰ Pahpiy pāpu puma put hihta tūviñtotaniqey aw qa unahintsatska.

The Question about the Messiah
(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ya hintaqw ōviy uma Christ David tíatnihqat pañqaqwa? ⁴² Noqw pi David Tātawit pey'taqat ep nāp pañqawu: Tutuyqawhqa, Imoñwiw aw pañqawu: Um hāk iputvaqewat qatuqw ⁴³ Nu uhtuwqamuy áñwutaqw, puma ūmi maqaptsi'yuñwniqat pahsavoo. ⁴⁴ Noqw ōviy hapi David put Moñwílawu; noqw hin pam put tíata?

Jesus Warns alainst the Teachers of the Law
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40)

⁴⁵ Pahsat pu sinom sohsoyam tūqayyuñqw, pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: ⁴⁶ Uma tutavot tūtutuqaynayaqamuy amuhpe qa nāunay'yuñwni. Puma wupausit usnumyaniqey nānawakna, pu kitpik amumi hahlaykwa

yuaatiwniqata; pu tsotsvalkiva mohkaqe tsotsókpít tuñlay'yuñwa, pu nōviwhqat añ nukñwat qeqnita. ⁴⁷ Ima hapi koñnanalvutuy kīyamuy tusoqkwahanni'yuñwa. Puma nawip'ew hinkahkañw, nānawakne' sutsépyuaativayañwu. Puma hapi pas pavan qaöwíhintsaniwyani.

21

The Widow's Offering

(Mr 12.41-44)

¹ Pu pam kwuhpukqe kahksinmuy kuwahtipuy sivatatañpít aqw tañalalwaqamuy amumi yori. ² Noqw pu piw pam hakiy òokiwhqat koñnalavut pañsoq lōqmuy palavotōnat pahpañqw tuwa. ³ Nihqe pam pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: I' òokiwhqa koñnalavu imuy sohsokmuy amuhpenihqe hóyokiwtaqat pañsoq pana. ⁴ Ima pi pay sohsoyam qarūrumnayakahkañw, hihta akwsinñqat añqw God eñem kuwahtiput pañsoq tañatota. Noqw i' pi okiw hihta rūrumnakañw, pas hihta akw qátuhqey sohsok pañsoq pana.

Jesus Speaks of the Destruction of the Temple

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Noqw haqawat God kīyat yuaatotaqe pañqaqwa: Is uti! pam lomao'wat akw lomasniwa, pu hīhihta kuwahtiput akw'a. Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: ⁶ Ya uma ñit yañ o'wat aw tāyuñwa? Pay nāt hisat aw pituqw, pep pu' qa haqam owa nāp qeniy ep akwsinñwni. Pam sohsoy sahpumhtini.

Troubles and Persecutions
(Mt 24.3-14; Mr 13.3-13)

⁷ Noqw puma put tūviñtotage aw pañqawu: Tutuqaynaqa, noqw ya ñi hisat yaniwhtini? Pu hisat paniwhtiniqw himu put tuawi'tani? ⁸ Noqw pam pañqawu: Uma tunatyaltote' qa ūnatoyniwyani. Taq kaysiwhqam inatñwaniy añ öke' pañqawani: Nu' Christ, kitotani; pu piw Aw hayiñwti, kitotani. Noqw öviy hapi uma qa amuñkyani. ⁹ Sinom nāqöytivayani, piw qanamítuqayvahsi'yuñwni. Noqw pay uma put nanapte' qa tsawiniwyuñwni. Pi ñi yantaqa pas soon qa mohti yaniwhtini. Nikañw hapi pay nāt qa pep so'ñwamiq pítuni. ¹⁰ Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Haqam hihtuwat sinom hihtuywatuy sinmuy amumum nehpewi hoñvani. Pu moñwtunaty sup moñwtunatyat ehpewhtimantani. ¹¹ Pu hāhaqe' tutskwa a'nö tayayaykuni; pu tsöñöstini; pu hīhimu wukotuyani; pu sinom hīhihta nuhtsel'e'wakw aw yórikyani; noqw tokpelat añ hīhimu hihta tuawi'taqat māaktotini. ¹² Nikañw hapi nāt ñit qa yayhniwhq, sinom umumi may'yuñwe', umuy okiwsahsantivayani, tsotsvalkiva momñwituy amumi umuy mātaplalwani; pu sivikimi umuy tañalalwani. Noqw uma kitsókimi moñw'iwyuñqamuy amumi-nikañw pu tutskwat aw moñw'iwyuñqamuy amumi tsamvaniwyani, uma isinomnihqe öviy'o. ¹³ Noqw uma umuhtuptsiwniy tunvotnayaniqat aw umuñem qenitiwmantani. ¹⁴ Paniqw öviy uma pep hin lavayhtotiniqey añwu pay wūwantotaniqey qe'yaniqey umuh'unañwpeq

yuki'yuñwni. ¹⁵ Pay ason nu hapi umuy lavaymaqamantani, pu súanwuwnitoynamantani. Noqw sohsoyam umuhpew'iwyuñqam soon put ep umuy yumoñwaltotani, piw áñwuy'yuñwni. ¹⁶ Pu umunam, umuñum, umuhpavam, umuhtupkom, pu umuñaqwvim, pu umuhkwatsim umuy nuhtumi mātaplalwaqw, puma umuy haqawatuy qöqyani. ¹⁷ Pu sinom sohsoyam umumi qa suhtaq'ewyani, uma isinomnihqat öviy'o. ¹⁸ Nikañw hapi pay pas soon umuhqötöva umuhhömi himuwa súlawhtini. ¹⁹ Uma qa nañ'eknaye', qatsit himuy'vayani.

Jesus Speaks of the Destruction of Jerusalem
(Mt 24.15-21; Mr 13.14-19)

²⁰ Pu ason Jerusalem solāwamuy akw nöyakiwtaqw, uma aw yórikye', pahsat uma put kīqötiwhqat aw hayiñtiqw uma nanaptani. ²¹ Pep pu' ima Judeat ep yesqam tuhtukwimiq watqani, pu kīveyaqam pañqw ahpiyyani, pu haqe' tutskwava hinnumyaqam qa pañso ahoy yuñni. ²² Pi ep hapi God sinmuy amumi nāoyini. Noqw tutuvenit añ hin pey'taqat sohsok añ aw antsaniwni. ²³ Nikañw hisat aw pituqw añ nö'yiwyuñqamuy, pu añ yöyoñnayaqamuy kurs hin watqaniqamuy amuñem pas is óhini! Taq sinom pavan pas kānanaptani. Pi God itsívuat pumuy amumi hürs tönaniwtani. ²⁴ Noqw puma sipwuvahpit qalayay akw súlawhtini. Noqw tuwqaam pumuy tūwiktote', hāhaqe' tutskwat aw pumuy tsamyani. Noqw qa-Jew-sinom Jerusalem atsva wukukuykuyani, pumuy paptsiy añ kūkuyvaniqat aqw pahsavoo.

The Coming of the Son of Man
(Mt 24.29-31; Mr 13.24-27)

²⁵ Pu tāwat, mūyawuy, pu sōtuy añ himu hihta tuawi'yuñwni. Noqw hīhihtu sinom sóonhtote', kurs hin wūwantotani, pātuwaqatsi a'nō hoñvantakañw sōykitaqw ōviy'o. ²⁶ Noqw sinom hihta tūwaqatsit aw pítuniqat aw-sa tāyuñwe', tsawiniwkañw, unañwso'ni, pi ōvaqe ōqala tayayaykuniqw ōviy'o. ²⁷ Pep pu nu' Sinot Tiat ōqalat pasiwkañw, qaan'ewkw tālawnway'kañw ōmawuy akw hawtoqw, sinom inumi tātayyani. ²⁸ Noqw ason īi yantaqa hiniwmaqw, uma kwuhpukye', ōmiq tāyuñwni; ispi uma soon pas hisat ayo nõñakiwtaniquē.

The Lesson of the Fig Tree
(Mt 24.32-35; Mr 13.28-31)

²⁹ Pu pam pumuy amumi himu hihta antaqat lavayit akw yuaaykuqe pañqawu: Uma nõnvospaltsokit aw wūwayani, pu hīhihta himutsot-skita. ³⁰ Puma sipölöy'vayaqw, uma aw tātayye', pay tal'añwhayinwiwtaqat nanaptañwu. ³¹ Noqw pay pan hapi ōviy uma ason īit yantaqat hiniwmaqw aw tātayye', pay God moñwtunatyaat aw pitsiwtaqat nanaptani. ³² Pas antsa nu umumi pañqawni: Yep sinom pas soon tūtuwayaqw, pay sohsoy it yaniwhtini. ³³ Pay as tokpela, pu tūwaqatsit tūwayani. Noqw ilavayi hapi pas soon tūwayani.

The Need to Watch

³⁴ Nikañw uma nānami tunatyaltotini. Taq ka uma hihta nasani'yuñwe', pu honaqkuyit akw hōnaq'iwyuñwe', yep qatsit ep hihta tunatyat-sa

aw tunatyawyuñwe' qa unañwtalawvayani. Nen uma qa navoti'kahkañw, put talönnit aw suy'kini. ³⁵ Pi sopkawtaqam sinom tūwaqalvoqhaqami yesqam put aw öke', soñawnen wivosit aqw kwisyani. ³⁶ Paniqw öviy uma tunatyawkahkañw, yūmosa nāwakinwisni. Nen uma iit yaniwhtiniqat añqw ayo nõñakniqey aw öqawi'kahkañw, nuy Sinot Tiyat inutpip hoñni. ³⁷ Noqw Jesus nāqavo God kīyat ep sinmuy tutuqayna; nit mihikq pañqw yámaké' tsomot, Olivet yan mātsiwhqat aqwnen, epeq talöñnañwu. ³⁸ Noqw qavoñvaqw sinom sohsoyam suits God kīyat ep put aw öki, aw tūqayyuñwniqe öviy'o.

22

The Plot against Jesus

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Noqw qa peken'oyvut pōlavikit nōviwniqat, Amutsva Yūmosanihqa yan tūñwantiwhqat aw pituto. ² Noqw God awwat mohpeq momñwit tutavot tutuqaynayaqamuy amumum hin as Jesus nīnayaniqey hēvi'yuñwa, Nīkañw puma sinmuy mañqasyā.

Judas Agrees to Betray Jesus

(Mt 26.14-16; Mr 14.10-11)

³ Noqw pahsat pu Satan, Judas Iscariot yan piw tūñwantiwhqat, imuy pakwt lōq sihkay'taqamuy amumum tōnawtaqat pan unañwtoynaqw, ⁴ Pam ahpiynihqe, God awwat mohpeq momñwituy-nikañw pu solāwamomñwituy amumum pasiwna, hin as pam pumuy amumi Jesus mātapniqey öviy'o. ⁵ Noqw puma

hahlayhtotiqe, put sīvat maqayaniqey aw pasiwñaya. ⁶ Noqw pam panhtiniqey pañqawhqe, hisat sinom Jesus qa ámumyaqw, momñwituy amumi put mātapniqey qenihevi'ta.

*Jesus Prepares to Eat the Passover Meal
(Mt 26.17-25; Mr 14.12-21; Jn 13.21-30)*

⁷ Pahsat pu ōviy qa peken'oyvut pōlavikit ep nōviwniqat aw pitu. Ep hapi pu' Jew-sinom Amutsva Yūmosanihqat ep mañat nīnayañwu. ⁸ Noqw Jesus Peter-nit, pu John, pumuy ayataqe, amumi pañqawu: Uma ahpiynen, Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwniqat hin hintañwuqat itamuñem aw hintsanni. Noqw itam nōñösani. ⁹ Noqw puma put aw pañqawu: Ya itam haqam put aw hintsanniqat um nāwakna? ¹⁰ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Meh, uma kīmi pakiqw, pep hak tāqa kuysivut akw kūyi'kañw umuhsawvani. Uma put haqami kīmi pakiqw, añk aw pákini. ¹¹ Pu ason uma ki'taqat aw pañqawni: Itamuy tutuqaynaqa ūmi pañqawu: Ya haqam yeyespi? Pep nu as inumi nānatuwnayaqamuy amumum Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat nösni. ¹² Noqw pam tupatsveq wukoahpavit ep pās himu yukiwtaqat umumi mahtaknani. Pep uma hihta aw hintsanni. ¹³ Noqw puma ahpiynihqe, Jesus amumi hin lavayhtiqat an yori. Nihqe puma Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat hin hintañwuqat aw hintsana.

*The Lord's Supper
(Mt 26.26-30; Mr 14.22-26; 1 Co 11.23-25)*

14 Pu ōviy aw pituq̄w, pam tunōsvoñat aw qatuptu; noq̄w ima pakw lōq̄ sihkay'taqam ayai-wyuñqam put ámumya. 15 Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Nu it Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat umumum nōsniqey pas nāwakna, nu nāt qa kānavotat'a. 16 Pi nu umumi pañqawni. Pay nu soon put añq̄w piw nōsni, pay ason pas hisat God moñwtunatyayat ep pam aw antsaniwhq̄, pep pu' nu piw nōsni, pam kita. 17 Pu pam kuyapkuyit kwusut, put ep hahlayhtit, pañqawu: Huvam it kwusuyat nāhuyvaa. 18 Pi nu umumi pañqawni: Pas nu soon pāpu ovauyit aniwniyat añq̄w hik-wni, pay ason pas hisat God moñwtunatyayat aw pītuniqat aw pahsavoo. 19 Pu pam pōlavikit kwusut, put ep hahlayhtit, yōhat, pumuy put maqa pañqawkañwo. I' hapi itoko umuñem taviwa. Yan uma hintsak-wise', akw nuy u'ni'yuñwni. 20 Pu pay piw an pumuy nōnōsaq̄w, pam kuyapkuyit kwusut pañqawu: I' kuyapkuyi hapi iuñwa. Pam umuñem puhuvasiwnit pasiwnaniqey ōviy munvaniwni. 21 Nikañw meh, hak momñwituy amumi nuy mātapiñqa inumum tunōsvoñat aw may'ta. 22 Noq̄w pay pi pas antsa Sinot Tiyat eñem hin yukiwqh̄qat pan nu yañq̄w ahpiyni. Noq̄w i' hak momñwituy amumi nuy mātapiñqat eñem pas is óhini. 23 Pahsat pu haq̄awa puma yanhaqam hinhtiniqat puma nātuvintivaya.

The Argument about Greatness

24 Noq̄w puma pi piw nāñwuy'yuñwa, haq̄awa pa pas suspavanniqey mātaqtiniqat ep'e. 25 Noq̄w Jesus pumuy amumi pañqawu: Qa-Jew-sinmuy moñwimat pi pumuy amumi pas tutuyq̄awya;

noqw pu ima pumuy amumi moñw'iwyuñqam pumuy amumi unañwtavi'yuñqey pan túnwantiwya. ²⁶ Noqw uma hapi qa panyuñwni. Pay umuñaqw pas suspavannihqa sustsākwnihqat pantani; pu i' moñw'iwtaqqa suñwámuy amuñem tumalay'tani. ²⁷ Ya himuwa pas pávanniqö', sen tunösvoñat aw qátuhqa, sen nopni'taqqa? Soon qa tunösvoñat aw qátuhqaniñwu. Noqw pi nu nuhtuñem hihta hintsakqey pankañw umumum yanta. ²⁸ Inumi tuwantiwhq, uma hapi inumum añ kūkuyva. ²⁹ Noqw öviy nu hapi umuy moñw'oyni, Ina nuy moñwtapqat pan'i. ³⁰ Noqw uma inumum tunösvoñat aw yesve', inumum nōnovat, hīhikwyani. Pu uma moñw'atsvewat añ yeskahkañw, Israel-sinmuy pakwt lōq sihkay'tasikip sinoiwtaqamuy amumi moñw'iwyuñwni.

Jesus Predicts Peter's Denial

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Pu Tutuyqawhqa pañqawu: Simon, Simon, meh, Satan as umuy tuñlayhti, umuy söhövosit an tsätsayaniqe öviy'o. ³² Noqw pay nu uñem nāwakna, uhtuptsiwni qa sóonhtiniqat öviy'o. Noqw ason um ahoy inumi namtöke', uhtupkomuy öqalani. ³³ Noqw pam put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay nu umum sivikimi pákiniqey pas suhtaq'ewa, hikis nu umum mokniqeyu. ³⁴ Noqw Jesus put aw pañqawu: Nu ūmi súañqawni, Peter: Pay ason pas um pāyis nuy qa tuwi'taqey pañqawhqa, pu' taqakowāko töqtini.

Purse, Bag, and Sword

³⁵ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ura nu umuy sīvat-nit, pu tukput-nit, pu totsit qa ki-wiskahkañwaniqat añqe' ayata. Noqw uma hih-ta haqtota? Noqw puma pañqaqwa: Qa hih-taa. ³⁶ Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Taay, nīkañw pu' hapi sivamoktukpuy'taqa put yawmani, pu pay tukpuy'taqa piw put yawmani. Pu sipwuvahpit ñastanihqa pay pi pösālay huye', sipwuvahpit túini. ³⁷ Pi nu umumi pañqawni: Ura yan pey'ta: Pam qaanhinwisqamuy amumum pohtoylaniwta, yan'i. Noqw soon pam tutuveni qa iqatsiy añ aw antsaniwni. Pas antsaa. Noqw tutuvenit añ hin nuy lavayhtiqa soon pas hisat yukil-tini. ³⁸ Noqw puma pañqaqwa: Tutuyqawhqa, itam lōqmuy sipwuvahpi'yunwa. Noqw pam pañqawu: Pay pahsa'ni.

Jesus Prays

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Pu pam pañqw yamakt, pay hin hinhtiñwuqey anhtiqe, tsomot Olivet aqw'a. Noqw put aw nánatuwnayaqam piw put ámumya. ⁴⁰ Pu pam epeq pítuhqe, pumuy amumi pañqawu: Uma nānakawne', qa unaheviwyani. ⁴¹ Pu pam hihsavohaqami hak owat tūvañwuniqat, pam pahsavohaqami pumuy amuñaqw ahpiynihqe, pep tamōtswunuptut, nāwaknaqe pañqawu: ⁴² Inaa, pay pi um kurs nāwakne', um it kānavotpit inuñaqw ayo távini. Nīkañw pay qa itunatyay annit, uhtunatyay an um hinhtini. ⁴³ Noqw òveqatsit añqw hoñviaya put aw mātaqtique, put òqalmaqa. ⁴⁴ Noqw pas pam kānavoti'taqa, pahsat pu pas pavan nāwaknaqw, pālaat unwat an tutskwami

wukotsölölöta. ⁴⁵ Pu pam nāwaknaqe, wunuptut, put aw nánatuwnayaqamuy amumi pítu. Noqw puma qahahlayhpit akw māmañwuy'qe kurs tokva. ⁴⁶ Noqw pam amumi pañqawu: Ya uma hinoqw tōka? Uma yesvat nāwakintotani, taq uma unaheviwyani.

The Arrest of Jesus

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.3-11)

⁴⁷ Noqw pam nāt yuaataqw, pay kaysiwhqam sinom amumi öki. Noqw i' hak Judas yan mātsiwhqa sinmuy amutpipo píтуhqе, Jesus awnihqe, tsohtsona. Ura as pam imuy pakwt lōq sihkay'taqamuy amumum tōnawta. ⁴⁸ Noqw Jesus put aw pañqawu: Judas, ya um nuy tsohtsonaqe, pan nuy Sinot Tiyat nuhtumi mātapni? ⁴⁹ Noqw ima Jesus ámumyaqam hiniwhitiqat nanaptaqe, put aw pañqaqwa: Tutuyqawhqa, ya itam sipwuvahpit akw rohomhtotini? ⁵⁰ Noqw pumuy amuñaqw haqawa God awwat mohpeq moñwit tūwikiyat wuvahtaqe, putvaqwat naqvuyat tuku. ⁵¹ Noqw Jesus lavayhtiqe pañqawu: Hapi, pay pahsa'ni. Pu pam put naqvuyat aw tōnokqe qalapsina. ⁵² Pahsat pu Jesus God mohpeq momñwituy amumi pañqawu, pu God kiyat ep solāwamomñwituy amumi-nikañw, pu wukw'a'yatuy put aw ökihqamuy amumii: Ya uma añaqaw hakiy uyiñwut awyaqe, öviy pas piw sipwuvahpi'kahkañw, pu murikhoy'wisa? kita. ⁵³ Himu pi nu nāqavo God kiyat ep umumum hinnumqw, uma nuy qa ñuaya? Noqw pay pu' hapi uma qatalpuve hintsatskiwhqat hinhtotiniqw umuñem qeniti.

Peter Denies Jesus

(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)

⁵⁴ Pahsat pu puma put n̄uayaqe, pahpiy wikyaqe, God awwat susmohpeq moñwit k̄iyat ep wikvaya. Noq̄w Peter yāvaq put añk hinma. ⁵⁵ Noq̄w puma ihkaqe aw n̄oyakiwtaqat n̄āsave q̄ōhyaqe aw yesvaq̄w, Peter amumum qatuptu. ⁵⁶ Noq̄w hak māna tūwiki put q̄ōhit aqlap qatuq̄w túwahqe, put aw taynumt pañqawu: I' tāqa piw put ámuma. ⁵⁷ Noq̄w pam put qa nakwhaqe pañqawu: Wuhti, nu put qa tuwi'ta. ⁵⁸ Pu ahpiy hihsavoniq̄w, piw suhka put túwahqe pañqawu: Pay um piw pumuy amum̄i tōnawta. Noq̄w Peter pañqawu: Tāqa, qa hin pi. ⁵⁹ Noq̄w ahpiy ka tāwat añqe' sūs q̄ōniltiq̄w, piw suhka pas qa n̄ánahtsopkañw pañqawu: Pay pi pas suyan i' piw put ámuma. Oviy pi pam Galileet añq̄w sino. ⁶⁰ Noq̄w Peter pañqawu: Tāqa, nu uñ hiñqawh̄q qa māmatsi. Noq̄w pahsat pay nāt pam yuaataq̄w, taqakowāko tōqti. ⁶¹ Noq̄w Tutuyqawh̄qa namtōkt, Peter aw tātayi. Noq̄w Peter Tutuyqawh̄qat lavayiyat u'na, ura pam put aw pañqawu: Nāt taqakowāko qa tōqtiq̄w, um nuy qa tuwi'taqey p̄āyis pañqawni. ⁶² Noq̄w Peter pañq̄w yámakqe n̄āvakhuruhta.

Jesus Mocked and Beaten

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Noq̄w tahtaqt Jesus n̄uy'yuñqam put aw tutsiwya, pu wuvalalwa. ⁶⁴ Pu puma hihta akw put pos'uhtayaqe taywayat wuvalalwakahkañw, tūviñlalwaqe pañqaqwa: Kurs pañqawuu. Ya hak

uñ wuvahta? ⁶⁵ Pu puma hihin pu ehpewi qalomáyuaatota.

Jesus before the Council

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Pu õviy panis tälawvaqw, sinmuy amuñaqw wukw'a'yat-niqw, pu God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tutuqaynayaqam sumitsovaltiqw, Jesus pumuy amumi wikiwa.

⁶⁷ Noqw puma put tūviñtotaqe aw pañqaqwa: Kurs itamuy āawnaa. Ya um pas antsa God añqw moñw'asi'taqa? Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Nu umuy āawnaqw, soon uma tūtuptsiwani.

⁶⁸ Pu kurs nu as piw tuwat umuy hihta tūviñtaqw, soon uma nuy āawnayani, piw soon uma nuy mātapyani. ⁶⁹ Noqw yahpiy haqahpiy nu' Sinot Tiat God Sus'õqaltutuyqawhqat putvaqe qátuni.

⁷⁰ Pahsat pu puma sohsoyam pañqaqwa: Um pa God Tíata! Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Uma súañqaqwa. ⁷¹ Pahsat pu puma pañqaqwa: Ya hinoqw pas nāto piw hak hin hihta tsokanani? Pi itam hapi pas nāp moayat ahpiy put nanapta.

23

Jesus before Pilate

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Pahsat pu pep tsovawtaqam sohsoyam hoñvaqe, pep tutskwat ep moñwi Pilate yan mātsiwhqat aw Jesus wikya. ² Pu puma put hīhihta nēveltotoynayaqe pañqaqwa: Itam it aw nanaptaqw, itamuy Jew-sinmuy nukushintsahsana; pu itam hihta añ sivit Caesar aw qa õoyyaniqat itamumi

pañqawlawu, yaw pam pas nāp moñw'asi'taqey pañqawlawhqe òviy'ò. ³ Noqw Pilate put tūviñtaqe aw pañqawu: Ya um Jew-sinmuy moñwiam? Noqw pam hu'waqe, aw pañqawu: Um súañqawu. ⁴ Pahsat pu Pilate God awwat mohpeq momñwituy-nikañw pu sinmuy amumi pañqawu: Pay kurs i' qa haqam hihta ep qaanhti. ⁵ Noqw pahsat pu pas puma qa tūtuqayyaqe pañqawu: Noqw pi pam sinmuy hin u'nañwna, nihqe ahsupoq Jew-sinmuy amuhpa' tūtutuqaynatinuma, Galileet añqw hoyóyoykukañw pew pahsavoo.

Jesus before Herod

⁶ Noqw Pilate put navotqe, tūviñta sen pam Galileet añqwnihqata. ⁷ Noqw kurs pam Herod moñwvikhayat añqwnihqat navotqe, āpiy pay Herod aw put hōna, pam piw ephaqam Jerusalem ep qatuqw òviy'ò. ⁸ Noqw Herod Jesus aw yórikqe, pas hinhaqam hahlayhti, pam as hisat put aw yórikniqey nāwaknaqe òviy'ò. Pam pi put hīhihta hintsakq navotqe, sakiqw as pam hihta kātumaltaqw aw yórikniqey wūwanta. ⁹ Pahsat pu pam put hīhihta tūviñlawu. Noqw pay Jesus pas qa lavayhti. ¹⁰ Noqw God awwat mohpeq momñwit, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum añ hoñkahkañw, a'nō put hihta nēveltotoynaya. ¹¹ Noqw Herod-niqw pu sōlawamat put qahihtatotaqe, aw tututsiwy; nihqe hihta lolmat yuwsinayat, ahoy Pilate aw lālayya. ¹² Noqw ep talōñnit ep Pilate Herod amum nākwatsta, puma as hihta ep nehpew'iwtaqe òviy'ò. ¹³ Noqw Pilate God awwat mohpeq momñwituy,

pu sinmuy amumi moñw'iwyuñqamuy-nikañw, pu sinmuy sohsokmuy tsovalaqe, ¹⁴ Amumi pañqawu: Uma as it tāqat inumi wikvaya; nihqe yaw pam sinmuy nukushintahtsanqat inumi pañqaqwa. Noqw meh, nu umutpik put puprikq, kurs uma put hīhihta nēveltoynayaqwa pas qa panta. ¹⁵ Pas qae, pu Herod pīw pan tuwa. Pi nu umuy put aw hōna. Noqw meh, pay kurs pam qa haqam hihta mokiwuy hihkay'taqat hinhti. ¹⁶ Pay nu ōviy put a'nō wuvahtat, mātapni. ¹⁷ Put nōviwhqat ep pam pas pay soon hihtawat pumuy amumi qa mātapñwunihqe ōviy pan lavayhti. ¹⁸ Noqw puma sūsaq sáakmaqe pañqaqwa: It ayo tūvat, itamumi Barabbas mātavii, kitota. ¹⁹ (I' Barabbas as kīve sinmuy qaunánwtalawnaqe, hakiy nīna. Nihqe ōviy sivikimi tūviwa.) ²⁰ Pahsat pu ōviy Pilate as Jesus mātapniqey nāwaknaqe, piw sinmuy amumi yuaayku. ²¹ Noqw puma sáakmaqe pañqaqwa: Nahoylehtsit aw múaa, nahoylehtsit aw núaa. ²² Noqw pam pumuy amumi pu' pāyis pañqawu: Ya hínoq'ō? Ya pam hihta qalomáhinhtiqw ōviy'o? Pay pi nu qa hihta mokiwuy hihkay'taqat put aw tuwa. Pay nu ōviy wuvahtat mātapni. ²³ Noqw pay puma pas tōnay añqe' sa'taqe, pay pam pas nahoylehtsit aw muiwniqat nānawakna. Noqw sinom God awwat mohpeq momñwituy amumum sáakmaqe, nawis'ew tūtuyqawvaya. ²⁴ Noqw pahsat pu ōviy pumuy hin nānawaknaqwa pantaniqat Pilate pan yuku. ²⁵ Pahsat pu pam it hakiy sinmuy qaunánwtalawnaqe hakiy nīnaqe sivikimi tūviwtaqat mātavi, sinmuy hin nānawaknaqat pan'i. Nit pam Jesus pumuy tunatyayamuy anhtiniqe amumi put noa.

Jesus Nailed to the Cross
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Noqw puma Jesus pahpiy wikkahkañw, hakiy Simon Cyrene añqw sino tutskwañahaqaqw pitutoqat nuayaqe, put nahoylehtsit ikwilttoynaya, Noqw pam Jesus añk put ikwiwta. ²⁷ Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam Jesus añkya, pu hakim momoyam put añk ókiwa kitiwiskahkañw, tsaykiwisa. ²⁸ Noqw Jesus pumuy amumi namtökt pañqawu: Uma Jerusalem añqw momoyamu, uma qa inuñem tsaykitani; uma nenñem, pu umuhtimuy amuñem tsaykitanikahkañwo. ²⁹ Taq meh, nāto aw pituqw, pu' sinom pañqaqwani: Naspi haqawat añ qa tñlalwaaqamu; pu ñaspi haqawat qa hisat nö'yiltotiqamu, pu pñhuy akw qa hakiy yöyoñnayaqamu. ³⁰ Pep pu sinom tuhtukwimi pañqawtivayani: Itamumi sahpukuu; pu tsotsmot aw pañqaqwani: Itamuy āmaa, kñtotani. ³¹ Kurs puma soñawnen himutskit nāto qehput yan hintsatsnat, puyaw tis lakput hintsatsnani? ³² Noqw hakim löyöm hihta ep qaanhtiqam nñniwniqe put amum wñkiwa. ³³ Pu öviy puma haqami, Calvary yan mñtsiwhqat, aw ökihqe, pep put nahoylehtsit aw muaya, pu hihta ep qaanhtiqamuy pñwu, suhka put putvaqewatniqw pu suhka put suyvaqewata. ³⁴ Pahsat pu Jesus pañqawu: Inaa, pay um okiw it yantaqat pumuy amuhpiy ayo yúkuni, puma hintsatskaqey qa mñtsi'yunqw öviy'o. Noqw puma put yuwsiyat nāhoy o'yaqe, put öviy nanavö'ya. ³⁵ Noqw sinom hoñkahkañw aw täyuñwa. Noqw momñwit nuhtum put aqw

tutsiwhiñqawaqe pañqawqa: Pam pētuy ayo oya, pu' pi nāp ayo nātapnikañwo. Kurs pas pay pam God añqw moñw'asi'taqa namorstiwhqanen ayo nātapni. ³⁶ Noqw solāwam piw nuhtum put aw tututsiwyakahkañw put awyaqē vinegar put mamqaya, ³⁷ Pañqawkahkañwo: Kurs pay um pas Jew-sinmuy moñwíamnen um ayo nātapni. ³⁸ Noqw put atsva himu pey'ta, Greek-sinmuy-nikañw, pu Latin-sinmuy-nikañw, pu Hebrew-sinmuy penhtuwiyamuy akw'a. Noqw yan hapi pey'ta: I' HAPI JEW-SINMUY MOÑWIAMU. ³⁹ Noqw qaanhtiqaqam put amum hāyiwtaqamuy amuñaqw suhka put aw tutsíwhiñqawlawhqe pañqawu: Kurs pay pas um Christ-nen, um ayo nātapni, pu itamuyu. ⁴⁰ Noqw pay suhkawa put u'nanaqē aw pañqawu: Puyaw pay um God pas qa mamqasi? Susmataq pi um pay put an mokniqat uñem yukuya. ⁴¹ Itam pi pay a'tsipnaqē pay itahhintsakpiy ahsatiyat ömahta. Noqw i' tāqa pas qa haqam hihta ep qaanhti. ⁴² Pu pam Jesus aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ason um moñw'iwkañw ahoy pite', okiw nuy u'nani. ⁴³ Noqw Jesus put aw pañqawu: Nu ūmi pas antsa pañqawni: Pay pu' it tālat ep um inumum lomaqatsit ep nātuwiwni.

The Death of Jesus

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Noqw tāwanasavehaqam tūwaqatsit añ ahsupoq qatālawva, tāwat atvelpetiqat aw pahsavoo. ⁴⁵ Noqw tāwa qatālawva, noqw God kīyat ep mötsáp'uhtsi nāsavaqē tsiki. ⁴⁶ Noqw Jesus a'nö hiñqawhqe pañqawu: Inaa, nu ihikwsiy uhmapqölmīq mātavi. Yan pam hiñqawht, sohsok

hikwsu. ⁴⁷ Noqw solāwamoñwi hin hiniwhtiqtat aw yórikqe, God pas hihtataqe pañqawu: Pay kurs pas as antsa i' tāqa súanta. ⁴⁸ Noqw sohsoyam sinom pep hiniwhtiqtat aw yórikyaqe, tawitsqay wuvahtiwiskahkañw, pañqw ahoy ninma. ⁴⁹ Noqw sohsoyam put tuwimat-niqw pu momoyam Galileet añqw put ámumyaqam yāvaqw hoñkahkañw, iit aw tāyuñwa.

The Burial of Jesus

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Noqw piw hak tāqa, Joseph yan mātsiwhqa, Aramathaea-kitsókit ep ki'taqa, sinmuy amumi moñw'iwta. Pam hak tāqa lolma, piw súantaqe, nuhtum God moñwtunatyayat kwanwtoynakañw nuhtayta. Pam hak momñwituy pasiwniyamuy, pu hintsakpiyamuy ep qa amumum pan yuki'ta. ⁵² I' hak Pilate awnihqe Jesus tokoyat put aw tuhtui. ⁵³ Nihqe pam put hawnage, tusaqtontsat-sakwmótsaput akw put mokahta; nit put haqam owatpelpe tuamqölot ep put tavi. Pay qa hak hisat pep tuamhqölöt ep nāto taviwa. ⁵⁴ Noqw ep nasuñwintalönnit aw totokay'yuñwa. ⁵⁵ Noqw piw ima momoyam Jesus amum Galileet añqw ökihqam put añkyaqe, tuamhqölöt aw yórikyaqe, pu put tokoyat hin taviwhqata. ⁵⁶ Pu puma ninmaqe, hihta hovaqtuqat, pu ñañhut na'sastota; nit nasuñwintalönnit ep nāsuñwni'yuñwa, Moses nuhtumi hin tutaptaqat pan'i.

24

The Resurrection

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Noqw Sundayt aw pituqw ima momoyam suits talavay tūamit aqwya hīhihta kwañwáhovaqtuqat na'sastotaqey kiwiskahkañwo. Noqw haqawat pumuy amumumya. ² Noqw kurs tūamit añqw owa ayo mūmanihq, puma pantaqat tutwa. ³ Noqw puma aqw yuñqe, Tutuyqawhqat Jesusi tokoyat qa tutwa. ⁴ Noqw puma kurs hinhtotiniqw nāto panyuñqw, hakim lōyōm tāqat tālawñway'taqat yuwsī'kañw pumuy amuqlap wunuwta. ⁵ Noqw puma tsātsawnaqe, tutskwami yōkoltotiqw, tāqat pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw so'pumuy amuhpa' hakiy taytaqat hepnumya? ⁶ Pam qa yep'e, pam tātayhq, ahoy qatuptu. Pay ura pam nāt Galileet epnihqe umumi pan lavayhtiqa, ⁷ Pañqawu: Nu' Sinot Tiat hapi pas pay soon qa qaanhinwisqamuy öqalayamuy aw noiwni, nen nahoylehtsit aw muiltini. Nit pāyis tālat ep nu ahoy tātayni. ⁸ Noqw puma put lavayiyat u'naya, ⁹ Nihqe tūamit añqw áhoyyaqe, pakwt sūkw sihkay'taqamuy Jesus aw nānatuwnayaqamuy sohsok iit āawnaya, pu ahpiy put kwātsmuyatuy sohsokmuyu. ¹⁰ Noqw i' Mary Magdala-kitsókit añqwnihqa, pu Joana-niqw, pu James yuat Mary-niqw pu haqawat momoyam pumuy amumumyaqam ayaiwyuñqamuy iit āawnaya. ¹¹ Noqw púmuyniqw pumuy lavayiam an'eway hímuu. Noqw pumuy lavayiyamuy qa tūtuptsiwa. ¹² Pahsat pu Peter wunuptut, tuamit aw wari; nihqe aqw motoltiqe, tusaqtontsatsakwmötsaput pay nāp sup óyihqat tuwa. Nihqe pam pañqw ahpiynihqe, pep hin hiniwhitiqat aw wūwanma.

The Walk to Emmaus
(Mr 16.12-13)

¹³ Noqw ep talöñnit ep pumuy amuñaqw hakim lōyöm Emmaus-kitsókit aqw'a. Pam Jerusalem añqw navay tutskwatuwanit pahsavohaqamo.

¹⁴ Noqw puma sohsok iit hiniwhtiqtat nāmi yuaatima. ¹⁵ Noqw öviy nāto puma nāmi yuaatimaqe añ wūwanmaq, Jesus pas nāp pumuy amumi pítuhqe, pahpiy pumuy amumuma.

¹⁶ Noqw pay puma put qa māmatsniqtat öviy puma pos'uhtsiltiqtat panta. ¹⁷ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hihta pas nāmi yuaatimaqe, pas qahahlaykañw kwilalata?

¹⁸ Noqw suhka, Cleopas yan mātsiwhqa, put hu'wage aw pañqawu: Pas um ka nāla Jerusalem ep kiyavaqvinihqe pep pu' hiniwhtiqtat qa navoti'ta. ¹⁹ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya himu hiniwhti? Noqw puma put aw pañqawu: Itam hakiy Jesus Nazareth añqwnihqtat yuaatima. Pas as pam God lavay'ayaata; God atpip-nikañw pu sohsokmuy sinmuy amutpik hihta qaöwihintsaki, piw a'nö lay'taqat lavayi'ta.

²⁰ Noqw ima God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu itahmomñwit put mokiwuy hihkay'taqat pañqaqwaqe, tutskwat ep moñwit aw put noayaqw, nahoylehtsit aw put muaya. ²¹ Noqw itam put aw yanyuñqw, sakiqw pay ka as pam hak ura Israel-sinmuy Rome-sinmuy amuñaqw mātapniqtat itam pan wūwantota. Noqw piw pi it yaniwhtiqtat atsva pu' pāyis tāla. ²² Pu piw pi öviy hakim itamuñaqw momoyam pas itamuy hin unañwtoynaya. Puma suits talavay pam haqam taviwhqtat ep ökihqe, ²³ Yaw put tokoyat

qa tutwaqey itamuy āawnaya. Pu yaw puma ōñaqw hoñvia'yatuy tūawtotaqw, yaw pam qátuhqat puma pumuy amumi pañqawu. ²⁴ Noqw haqawat itamuñaqw tūamit aw haqamiyaqe momoyam hin lavaytaqat pan yórikya, Nikañw Jesus pay puma qa aw yórikya. ²⁵ Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Is uma ñasta wuwni'taqamu. Uma sōwu God lavay'aymuyatuy lavaiyamuy sohsok tuptsiwni'taniqey qa pan unañwti! ²⁶ Puyaw pay nawus Christ soon qa mohti iit hihta añ kānavot, pep pu' pas hímuniwhtini? ²⁷ Pu pam Moses lavaiyat añqw hoyóyoykuqe, God lavay'amuyatuy lavaiyamuy pumuy navotna. Pu tutuvenit añ pam hin lavayhtiwhqey sohsok pam pumuy amumi namtöminta. ²⁸ Noqw puma haqami kitsókit awyaqey aw hayiñwnayaqw, pay pam yūmosaniqey anhti. ²⁹ Noqw puma put aw öqaltiqe, aw pañqawu: Pay um itamum huruhtinikañwo. Taq pi pay tapkiwmaqw nuñwu pay pas hísatniqti. Noqw pam amumum huruhtiniqe aw paki. ³⁰ Noqw öviy pam pumuy amumum tunösvoñat aw qatuptut, pölavikit kwusut, put ep hahlayhtit, yōhat, pumuy maqa. ³¹ Noqw pumuy pōsiam tälawvaqw, puma put māmatsi. Noqw pay pam pumuy amuhpiy haqami kurs hiniwhti. ³² Noqw puma nāmi pañqawu: Pi öviy itamuy añqwyaqw pam itamumi yuaatimage, itamumi tutuvenit namtöminmaqw, pas itam hin unañway'ma! ³³ Noqw puma pahsat pay wunuptut, ahoy Jerusalem aqwnihqe pakwt sūkw sihkay'taqamuy tsovawtaqw, pumuy amumi pitu, pu hakimuy pumuy amumumyaqamuy amumii. ³⁴ Noqw

puma pumuy amumi pañqawwa: Pay kurs Tutuyqawhqa pas antsa ahoy tātayhqe, Simon aw namtakna. ³⁵ Noqw pahsat pu ima lōyōm tuwat pumuy Emmaus aqwniqw, hin hiniwhtiqat pumuy āawna, pu hin puma Jesus māmatsqeyu, pam pōlavikit yōhaq'ō.

Jesus Appears to His Disciples

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23; Acts 1.6-

8)

³⁶ Noqw pumuy nāt yan yuaatotaqw, Jesus pas nāp pumuy amuhsonve wunuptuqe, amumi pañqawu: Nam uma kwakwhat yēsee. ³⁷ Noqw puma wuhpukyāt, tsātsawnaqe, pay tūawtotaqey wūwaya. ³⁸ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw hin unañway'yuñwa? Uma hinoqw umuh'unañwpeq hin wūwantota? ³⁹ Huvam imay, ikukuy enañ aw yórikyaa. Pi pay nūu. Inumi hintsatsnat nanaptaa. Hakiy hikwsiat pi qa tokoy'tañwu, piw qa ōqay'tañwu. Noqw uma nuy pantaqat aw tāyuñwa. ⁴⁰ Yan pam lavayhtit, amumi lōvaq may, pu kuhkuy mahtakna. ⁴¹ Noqw nāt puma hahlayhtotiqe qa tūtuptionsiwaqe wūwantotaqw, pam pumuy amumi pañqawu: Uma qa hihta yep nōvay'yuñwa? ⁴² Noqw puma hihsakw pakiwhtuhpet momospalat enañ put maqaya. ⁴³ Noqw pam put kwūsuhqe, pumuy amuhpewi put tūmoyta. ⁴⁴ Pahsat pu pumuy amumi pañqawu: Ūra nu nāto umumumnihqe yan umumi lavayhti: Moses tutavoyat añ hin nuy lalvayhqa soon qa antani, pu God lavay'aymuyatuy lavayiyamuy añ'a, pu Tātawit añ'a, ura nu kita. Noqw

yan hapi ilavayi aw antsaniwa. ⁴⁵ Pahsat pu pam pumuy wūwniyamuy tālawnaqe, tutuvenit pumuy māmatsna; ⁴⁶ Nihqe amumi pañqawu: Yan hapi pey'ta. Noqw ōviy pay Christ nawus soon qa pan kānavot, pu makt, pu pāyis talq mokiwuy añqw ahoy tātayni. ⁴⁷ Noqw uma soon qa sinmuy amumi yuaatinumyani amumi pañqawkahkañwo: Uma umuhtunatyay añqw lasyaqw, umuhqaanhtipu umuhpiy ayo yukiwni, Jesus Christ natñwaniyat an'a, kitotani, Uma Jerusalem añqw hoyóyoykuyakañw sohsokmuy hihtuy sinmuy amumi yan yuaatiwisni. ⁴⁸ Pi uma hapi pas iit aw yóriki'yuñwa. ⁴⁹ Noqw meh, Ina umumi hakiy awini'taqat nu añqw távini. Nikañw pay uma hāk yep kitsókit ep yesni, hisat ōñaqw ōqalat makiwyaniqey pahsavoo.

Jesus is Taken up to Heaven

(Mr 16.19-20; Acts 1.9-11)

⁵⁰ Pu pam pumuy Bethanyt pahsavo tsamht, māvuyaltit, amuñem nāwakna. ⁵¹ Nihqe nāto pam pumuy amuñem nāwakinkanw pumuy amuñaqw tukiwhqe, ōmiqatsit aw wīkiwa. ⁵² Noqw puma put pas hihtatotat, pas hinhaqam hahlaykahkañw ahoy Jerusalem awya. ⁵³ Nihqe puma sutsep God kīyat ep hinnumya, God tayawinkahkañw aw hahlaykahkañwo.

God Lavaiyat An Puhuvasiwni New Testament in Hopi (US:hop:Hopi)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hopi

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Hopi [hop], USA

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Hopi

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022
f1558f03-6e18-5edf-b292-77ef05524aff